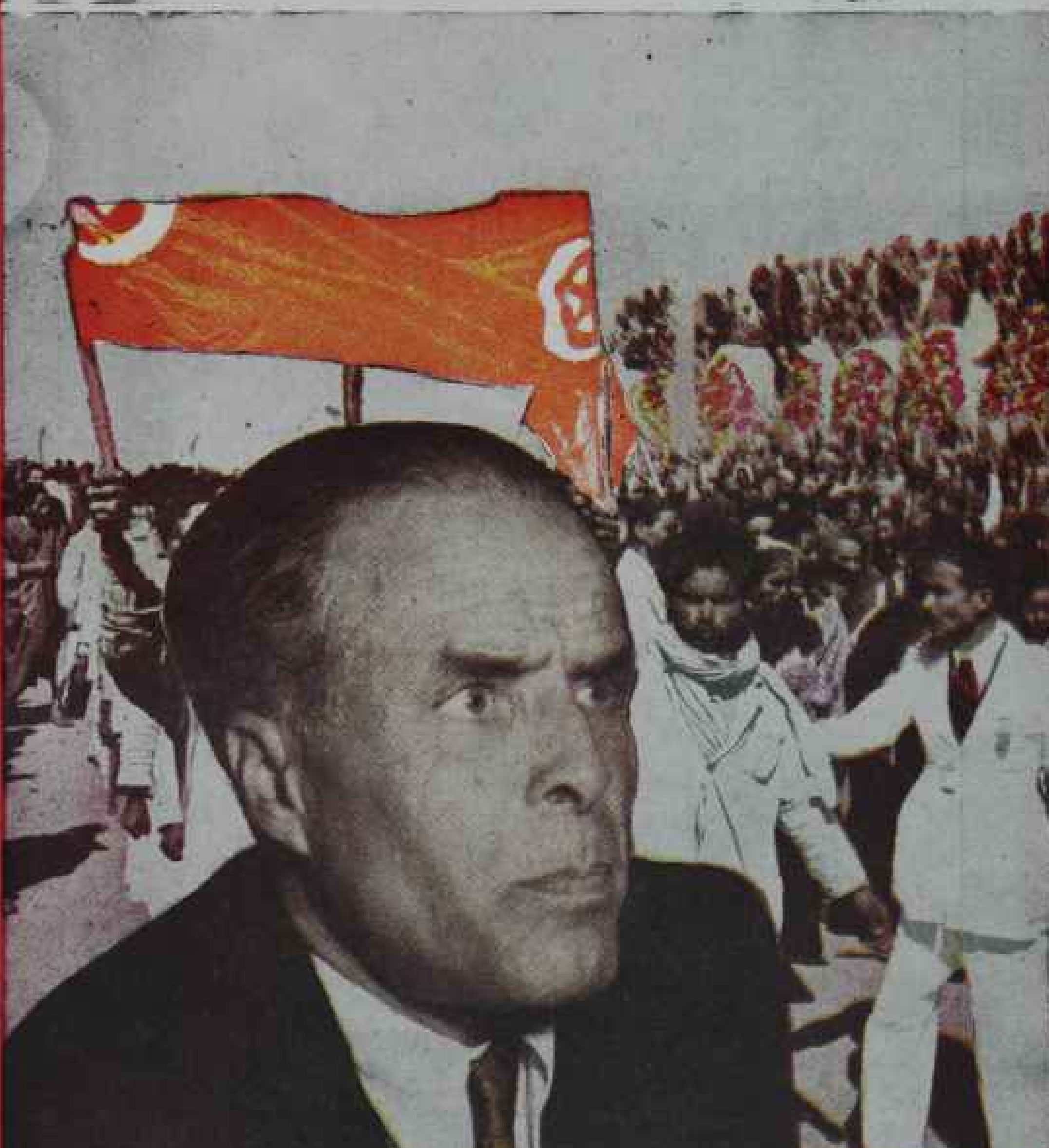
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

DENİZCİLİK BANKASI

ANKARA ŞUBESİ

Emrinizdedir

Adres: Atatürk Bulvarı No 138 Yenişehir

HUSUSİ AÇILIŞ KEŞİDESİNDE

ZENGİN PARA İKRAMİYELERİ, DIŞ VE İÇ SEYAHATLAR, YALOVADA İSTİRAHAT, AYRICA UMUMİ ÇEKİLİŞLERE İŞTİRAK ETTİRİLİR

SON PARA YATIRMA TARİHİ

11 TEMMUZ

Her 50 liraya bir kura numarası

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene : 2, Cilt: IV, Sayı : 61

Denizciler ***Caddesi***
Yeni Matbaa • Ankara
P. K. 582 — *Tel:* 18992

Fiatı: 60 Kuruş

İmtiyaz ***Sahibi*** *:*
Metin TOKER

•

Umumî *Neşriyat* *Müdürü*
Cüneyt ARCAYÜREK

•

Bu nüshada Yazı ***işlerini*** *fiilen idare* ***eden*** *mes'ul* ***Müdür:***
Yusuf Ziya ADEMHAN

•

Teknik Sekreteri
M. Nevzat ÜNLÜ

• *Ressam*:
İzzet ÇETİN

•

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS — Hüseyin EZER

•

Klişe:
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone ***Şartları***:

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

•

İlân Şartları :
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa): 350 lira
Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

•

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Habib Burgiba

Bir Millî Kahraman

Kendi Arımızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Irak Kralı Majeste ikinci Faysalın Türkiyeye yaptığı resmî ziyaret sona ermiş bulunuyor. Küçük komşumuzun genç hükümdarı şerefine hükümet tarafından tertiplenen merasimler üzerinde durmanın artık mahzuru kalmamıştır. Bu merasimleri sureti kafiyede beğenmediğimizi ve bir çok bakımdan mahzurlu, hattâ gülünç bulduğumuzu burada açıkça ifade etmeyi ihmali caiz olmayan bir memleket vazifesi bilmekteyiz. Elbette ki Irakın genç hükümdarına ve onun milletine karşı bütün dost milletlere ve onların devlet başkanlarına karşı beslediğimiz samimi ve güzel hislerle dolu bulunuyoruz. Yapacağımız, kendi aramızda fikirlerimizi söylemekten ibarettir ve bunun Irakla zerrece alâkası yoktur.

Yapılan merasimlerin bir kısmını geçen hafta AKÎS'te okumuşsunuzdur. Sayfayı çevirdiğiniz zaman bu sayıda da biten hafta içindeki teşrifatı göreceksiniz. Bir yabancı devlet başkanı bizim batımızda kalan ve kendilerinden örnek almamız gereken memleketlerin hiç birinde Majeste İkinci Faysalın Türkiyede karşılandığı gibi karşılanmaz. Şehirler bir baştan ötekine donatılmış, zabıta kuvvetiyle sokaklara halk ve talebe doldurulmuş, ancak "şahane" kelimesiyle vasıflandırılabilecek ziyafetler, galalar, suvareler, kabul resimleri tertiplenmiştir. Bunları lüzumsuz, hattâ zararlı telâkki etmekteyiz.

Bir devlet başkanının resmi ziyaretinin tam dokuz gün sürmesi de batı memleketlerinde alışılmış hadise değildir. Hiç bir siyasi mahiyeti olmayan ve turistik bir ikametin başlangıcını teşkil eden seyahatin resmî kısım nihayet üç gün içine sığdırılmak gerekirdi. Halbuki dokuz günün sekiz gününde Cumhurbaşkanımız misafiri bir an yalnız bırakmamış, bütün vaktini ona ve parlak gösterilere tahsis etmiştir. Halbuki Sayın Sayarın Amerika Birleşik Devletlerini ziyaretinde Başkan Eisenhower"in kendisine ayırdığı zaman bir kaç saati, taş çatlasa geçmemiştir. Veliaht Prens Abdülilahın da kafileden ayrılıp İstanbula geldikten sonra enirine saraylar tahsis edilmesi, alaturka fasıllar tertiplenmesi, bütün kral ailesinin devlet tarafından devlet hesabına ağırlanması doğru hareketler değildir. Hilton, en mümtaz turistlerin bile rahat edebilecekleri bir oteldir. Nihayet resmen deniz kuvvetlerine bağlanan Savarona yatında kurulan ziyafet sofraları, o gemiyle yapılan gezintiler, göz kamaştırıcı teşrifat bir demokrasinin icapları olmaktan çok uzaktır. Zaten Savarona meselesi Meclisteki uyuşuk muhalefetin gözünden kaçsa da halkın dikkatinden kurtulmamaktadır. Atatürk için alınan yat 1950 ye kadar Cumhurbaşkanlığına bağlıydı. Ama millete bugün mal olduğundan çok daha aza malolurdu. 1950 den bu yana, içinde Türkiyenin üçüncü cumhurbaşkanı bulunduğu, halde yatın katettiği mesafe ve Sayın Celâl Bayarın yatta geçirdiği müddet geminin satın alındığı tarihten Demokrat Partinin iktidara gelmesine kadar olan 13 sene içinde ilk iki cumhurbaşkanı Atatürk ve İnönünün yatla katettikleri mesafeden ve yatta geçirdikleri müddetten düzinelerle daha fazladır. Bu hakikati milletin görüp anlamadığını sanmak hükümet için bir hatadır. Eski iktidar zamanında yatın masrafı az, dedikodusu çoktu. Gerçi şimdilik masrafı çok, dedikodusu azdır ama geminin mevzu olacağı şikâyet bir gün mutlaka ve mutlaka masrafiyle mütenasip hale gelecek, Demokrat Partinin seçimleri kaybetmesinde, 1950 de oynadığı rolden daha büyüğünü oynıyacaktır.

Dokuz günlük şahane merasimlerin, iktidar tarafından millete "kemerlerinizi sıkınız" dendiği, fedakârlık istendiği ve bunların tecellisi olan zamların zamları takip ettiği bir sıraya rastlamış olması D.P. için ayrı bir talihsizlik olmuştur. Kalkman millete misal olarak İngilizlerin gösterildiği bu günlerde en mümtaz misafirlerin İngilterede nasıl ağırlandıklarını hatırlamak faydadan hâli olmazdı. Viski diyarı İngilterede hâlâ bugün hattâ Devlet başkanları şerefine tertiplenen suvarelerde viski damlayla verilir, onunla beraber bir kaç sandviç ikram olunur. Şu son yularda dünyanın en güzel ıstakozlarının çıktığı sahillerde oturan İngiliz büyükleri ıstakozları doğu memleketlerde şereflerine verilen ziyafetlerde tatmışlardır. Ama işte bu yüzdendir ki millet hükümetiyle beraber fedakârlığa katlanmış ve dönemeci dönmüştür. Misafirlerini öyle ağırlamak Büyük Britanya imparatorluğunun idarecilerini küçültmemiş, bilâkis yükseltmiştir.

Bir ziyaretin ve o münasebetle yerin yerinden oynatılmasının bize hatırlattıkları işte bunlardır. Zafer gazetesinin şahane merasimleri tasvir için kullandığı Lâle devri edebiyatının ve tasviri o edebiyatın kullanılmasına lüzum gösteren teşrifatın yerini ciddiyet ve sadeliğe bırakması zamanı çoktan gelip geçmiştir.

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Hükümet

Vur abalıya,!

Bu haftanın başında Pazar akşamı geç vakit İstanbulda 24910 numaralı telefon acı acı ve kesik kesik çaldı. Yeni Sabah gazetesini Ankaradan azıyorlardı. Bir ses:

"— Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol konuşacak" dedi.

Hakikaten Yeni Sabah gazetesini arayan Başbakan Adnan Menderesin en yakın mesai, fikir ve ideal arkadaşı Dr. Mükerrem Sarol'du. Devlet Bakanı hükümetin resmî bir tebliğ çıkardığını söylüyor, bunun mümkün olduğu kadar büyük şekilde gösterilmesi ricasında bulunuyordu. Sesinde memnun bir hal vardı. Bu vazifenin kendisine Başbakan tarafından emanet edildiği anlaşılıyordu. Fakat memnuniyeti sadece bundan gelmiyordu. Tebliğin metni ve kullanılan bazı kelimeler de sevinmesine yol açmıştı.

Aynı akşam aynı yolda talimat iktidarı hararetle destekleyen diğer bazı İstanbul ve Ankara gazetelerine de verildi. Nitekim ertesi gün resmî tebliğ büyük puntolu harflerle umumi efkâra bildiriliyordu. Hükümet çekilen ekonomik sıkıntılara, kahve çay veya şeker yokluğuna bir mesul bulmuştu: Muhalefet!

Ancak gazetelerde çıkan tebliğ ile Dr. Mükerrem Sarolun Yeni Sabah gazetesine telefon ettiği saatlerde Ankara ve İstanbul radyolarından okunan tebliğ arasında bazı mühim farklar vardı. Hükümet, tebliği neşrettikten sonra bir kaç yerini beğenmemiş ve tadilât yapmıştı. Halbuki bu arada Anadolu Ajansı metni gazetelere vermiş bulunuyordu. Gece yatışma doğru Ajanstan bütün gazetelere telefon edildi ve ilk metnin iptal olunması istenildi. İkinci bir metin hazırlanmıştı, hükümet tebliği olarak o neşredilecekti. Bedelsiz ithalât kararnamesi gibi - ama ondan daha çabuk - ihtimal ki ilk metnin "mahzur" ları anlaşılmış ve tebliğin tadili cihetine gidilmişti. Başbakanın daha evvel Mecliste söylediği gibi hatasını görüp ondan dönmesini bu kadar iyi 'bilen bir kabineyi alkışlamamak mümkün değildi! Birinci tebliğ doğrudan doğruya İsmet İnönüyü ithamla başlıyordu. İkinci metinde daha umumi kelimeler kullanılmıştı. Bunun yanında bazı paragraflar ilâve edilmiş, bazı tâbirler çıkarılmıştı. Fakat birinci tebliğle ikincisinin ruhu aynıydı: sıkıntılara sebep muhalefettir!

Tebliğde söylenilenler

Hükümete göre muhalefet Birleşik Amerika Hükümeti ile aramızda cereyan eden istikraz müzakeresinin "ilk safhada müsbet neticeye varımyacağmı" evvelden haber almış ve bunu istismar gayesiyle bir kampanya açmıştır. Kampanyanın direktifini Büyük Millet Meclisinin tatile gireceği sırada liderleri vermiş, ondan sonra iktidar yaylım ateşine tutulmuştur. O. kadar ki "millî şeref ve haysiyeti hiçe sayarak Türkiyeye para verilmemesini ve hiç bir yardımda bulunulmamasını Amerikaya telkin ve tavsiye cüretine kadar işler götürülmüş" bulunulmaktadır. Hattâ muhalefet memleketin yabancılarla iktisadi münasebetlerinin İHM silmesini temine çalışmaktadır, zira malî itibarımızın kalmadığını, bir uçurumun kenarında bulunduğumuzu söylemektedir. Ayrıca "suni yokluk buhranları" yaratabilmek için gıda ve ihtiyaç maddelerine karşı tehacümü tahrik etmektedir. Bununla güdülen gaye açıktır: "iktidarı çürüterek kendi hesaplarına menfaatler temini!"

Bunlara karşı hükümet şimdiye kadar sabretmiş ve "muhalefet taktiklerinin tam İnkişafı" m beklemiştir. Artık halkımızı ve basınımızı tenvir zamanı gelmiştir. İktidar radyo ve Anadolu Ajansı vasıtasiyle hakiki durumu rakamlara dayanarak bildirecek ve böylece milletimiz iki tarafın iddiaları ortasında kime inanacağını kestirecektir.

Tebliğ çok sert bir üslûpla kaleme alınmıştı. Kullanılan kelimeler son derece ağırdı. Bir yerde muhalefet açıkça gayrımeşru gaye ve vasıtalar kullanmakla itham olunuyor, "iktisadî suikast" tan bahsediliyor, hareketlerin "vatanseverlikle alâkalı bulunmadığı" bildiriliyor, "mülli şeref ve haysiyetin hiçe sayıldığı" ileri sürülüyor ve bu gibi teşebbüslere "müsamaha edilmiyeceği" haber verilerek hükümetin gerekli tedbirleri alacağı açıklanıyordu. Ancak tedbir olarak bildirilen, radyolardan İzahat verileceğinden başka şey değildi. Tebliğin başı ile sonu birbirini tutmuyordu, öyle anlaşılıyordu ki bazı hadiseler iktidarı böyle bir resmi tebliğ yapmaya zorlamıştı.

Teşkilattan gelen ses

Bu sırada Ankarada Rüzgârlı sokakta büyük bir sarı binanın en üst katını işgal eden Demokrat Partinin Genel Merkezinde bir koridorun sol tarafında bulunan geniş odadaki yumurta biçimi masanın etrafında Genel idare kurulu bizzat Genel Başkan Adnan Menderesin başkanlığında iki gün içinde ikinci toplantısını yapıyordu. Aylarca toplantıya çağrılmasına lüzum görülmeyen ve azaları hadiseleri gazetelerden öğrenen bu kurulun bu kadar sık toplanması tesadüf değildi. Teşkilât sesini şiddetle yükseltmiş ve harekete geçilmesini istemişti. Muhalefet partileri şurayı veya burayı hallaç pamuğuna çevirmişlerdi. Tertipledikleri toplantılar çok büyük bîr alaka çekiyor, halk o tarafa doğru gözle görülecek şekilde kayıyordu. Bir yandan hakikaten sıkıntı son haddini bulmuşken, bir çok ihtiyaç maddesi ortadan çekilmişken muhalefet sözcülerinin "kütleleri tahrik" 1 cevapsız bırakılmamalıydı. Bir şeyler yapmak gerekiyordu. Tahrikler mukabelesiz kala-

Günah Çıkartma!

Son haftalarda bazı çevrelerin takındığı topyekûn kötüleme politikasını asla beğenmiyoruz.

Önce, Amerikadan 300 milyon dolar kredinin Başbakan Yardımcısının son seyahatinde elde edilememiş olması olayı karsısında Amerika'yı tutar bir dil kullanmak ayıptır. Yabancı bir devletle kendi Hükümetliniz müzakere halindeyken, bizimkilerin işini güçleştirecek her türlü söz ve hareketten ihtimamla kaçınmak lâzımdır.

. . . Amerikadan kredi derhal alınmayınca Türkiye batmaz. Bunun aksini iddia etmek de yanlıştır, insafa sığmaz. Sıkıntı çekeriz, sıkıntımız çoğalır, belki kalkınma hamlesi duraklar, fakat batmak bahis konusu değildir.

Hükümeti, her ihtimali göz önünde tutarak plânlı davranmadığı için tenkidetmek doğrudur. Ama batıyoruz diye feryat etmek yersizdir. Satmıyoruz. Tersine, şimdiki sıkıntılı devir geçince, en esaslı meselelerden bazılarının halledilmiş olduğunu göreceğiz.

. . . Bir iktidarı bu işleri neden yapıyorsun, diye tenkid etmek insanı gülünç eder. Bu dâvaların halledilmesi için uğranılan sıkıntılar, Devleti batırmaz.

Batmak, verimsiz işlere para harcanırsa hatıra gelir.

. . . Su halde, memleket maliyesini batıyor gibi ilân etmek vatanperverliğe sığmaz.

Kısaca, ölçüsüz ve insafsız tenkidin geri tepen bir silâh olduğunu bazı politikacılara hatırlatırız. Girişilen işler yarın neticelerini vermeğe başlayınca bugünkü ölçüsüz ve insafsız davranış, halk efkârında muhalefetin aleyhine bir cereyan yaralar. İktidarın, o *zaman* muhalefetin şimdiki sözlerini ele alarak kendi propagandasını nasıl yürüteceğini tahmin etmek güç değildir.

Bundan dolayı, bilhassa muhalefet partileri adına konuşmak mevkiinde olanların gelişi güzel beyanlardan, demagoji ile şahsi reklâm gayretlerinden' kendi partilerince alıkonmaları lâzımdır.

HALKÇI
(3.6.1955)

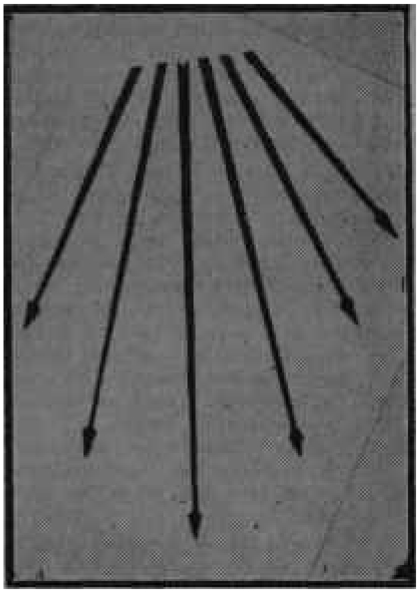
mazdı. Zira Demokrat Parti yurdun her tarafında kuvvetinden kaybediyordu. Hükümet olarak ve Parti olarak harekete geçmek zamanı gelmişti. Teşkilât "dikkat, tehlike var!" işaretini veriyordu. Gerisi iş başındakilerin vazifesiydi. İşte Genel İdare Kurulunun faaliyeti bu taleplerin neticesi, hükümet tebliği ise o faaliyetin meyvasıydı. Zayıflamanın önüne, muhalefete hücumla geçilmeye karar verilmişti; zira doğrusu istenilirse yapacak başka bir şey de mevcut değildi. Zira şu sırada, piyasadan çekilen gıda ve ihtiyaç maddelerini piyasaya yığmanın ve buhranı izale etmenin imkânı yoktu. Teşkilâtın taleplerine resmi tebliğde açıklanan yoklan cevap vermek en iyi çareydi.

Demokrat Parti su son aylar zarfında "halkın partisi" olmak vasfından çok şey kaybetmişti. Pek çok İlde kütleler Cumhuriyet Halk Partisine teveccüh gösteriyordu. İllerdeki teşkilât bunu açıkça görüyor ve durumdan Genel İdare Kurulunu haberdar etmeyi vazife biliyordu. Parti hareketini kaybetmişti ve "insiyatif" muhalefete geçmişti. Buhranların suistimal edildiği nasıl doğruysa mevcudiyetleri de aynı derecede hakikatti. Tedbir almak ve kütlelerin Demokrat Partiden ayrılmalarını durdurmak lâzımdı.

Kabinede kararlaştırılanlar

Demokrat Parti Genel idare Kurulundan evvel geçen haftanın sonunda kabine de radyo vasıtasiyle bakanların muhalefet sözcülerine cevap vermelerini kararlaştırmıştı. Hattâ ilk konuşmayı, yol mevzuunda, Ulaştırma Bakanı Muammer Cavuşoğlu yapmış ve Kasım Güleğin sözlerini karşılamıştı. Hükümetin tebliği başlamış bir işin haberini gecikmiş olarak veriyor ve sadece bunun devam edeceğini anlatıyordu. Sert ve itham edici lisan ise daha ziyade D. P. teşkilâtını tatmin gayesi taşıyordu.

Hükümetin durumu kendi zaviyesinden millete anlatmaya karar vermiş olmasını takdir etmemeğe imkân yoktu. Bunun için radyoyu kullanması da son derece tabiiydi, Sıkıntının büyük bir kısmı psikolojik olduğuna göre hükümetin de psikolojik tedbirler alması yerindeydi. Eğer yokluğu ıstırap veren maddelerin varlığını hükümet rakam ve delil vererek gösterebilirse, bunlara âdeta saldıran kimselerin yüreğine emniyet, ve itimat serpebilirse darlığın hafifliyeceği şüphesizdi. Ama radyoyu kullanırken bir demokrasi olduğumuz iddiasının herkesten çok iktidarın iddiası olduğu hatırdan çıkarılmamalıydı. Hükümet icraatını övmek, rakam ve delil dökmek başka şeydir, muhalefeti kötülemek ise bir başka şey.. Bu bakımdan bütün bakanların belki de en ziyade efendiliklerinden biri olan Muammer Çavuşoğlu dahi yol mevzuunda hükümetin görüşünü izah ederken radyoda muhalefet hakkında yakışıksız kelimeler kullanılmasını tasvibe imkân yoktu. Hükümet millete hesap verirken daha çok vakur olmak zorundadır. Hattâ muhalefetin iddialarım tekzip mevkiinde olsa bile.. Hücumlara gelince onların yeri Devletin radyosu değil, Demokrat Partinin kongreleri, mitingleridir. Bunun aksi partizanca hareket olur. Ancak tebliğden anlaşılıyordu ki hükümet ikinci yolu tutmak niyetindedir. Hakikaten bu hafta radyolar mütemadiyen muhalefete en ağır hücumları yapmakta eskiyle yarış etmişler... ve geçmişlerdir.

Altı ok

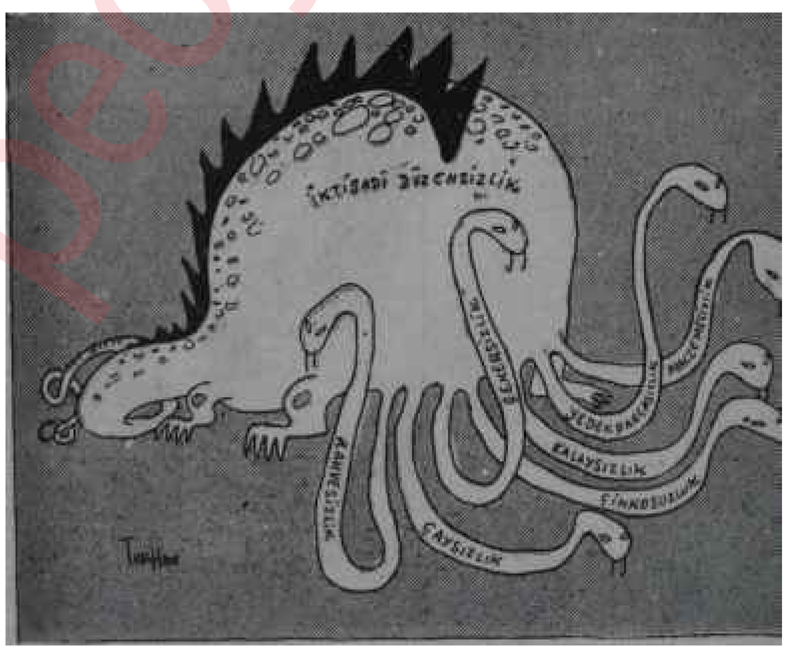
Ebedî mesul

Tebliğin akisleri

Tebliğ, Dr. Mükerrem Sarol'un gazetelere "rica" sına rağmen beklenilen tesiri yapmadı.

. Tebliğe ilk Cevap bizzat İsmet 1nönüden geldi. Pazartesi akşamı partinin ileri gelenleri Genel Başkanın Taşlıktaki evinde toplanıp cevabın metnini hazırladılar, üzerinde çalıştılar. İsmet İnönü iktidarın ithamını reddediyor, herkes tarafından kabul edilen iktisadî güçlüklerin kabahatinin hükümette bulunduğunu söylüyor ve eğer bir çare aranıyorsa hatırlatıyordu: başbakan yerini, kendi partisi içinde daha ehliyetli birine bırakmalıdır.

Muhalefeti, iktidarın ekonomik politikasını da tenkidden hiç bir şey alakoyamazdı. O zaman partilerin sebebi hikmeti kalmazdı. Gerek Halk partili, gerekse Cumhuriyetçi* Millet Partili hatipler sözlerini değiştirmiyeceklerdi. Onların kanaatince konuştukları için mallar ortadan kalkmıyordu, mallar ortadan kalktığı için kendileri konuşuyorlardı. Maksadlarının iktidarı ele geçirmek olduğunu ve gelecek seçimlerde halkın reyini almaktan ibaret bulunduğunu da saklamaya lüzum görmüyorlardı. Bunun için, Adnan Menderes kabinesinin sebebiyet verdiği ekonomik buhranı - suni de olsa, devamlı de.. - istismar edeceklerdi. Vazifeleri buydu. İstismara müsait bir durum yaratmamak hükümetin vazifesiydi. Eğer harpten sonra İngilizler Muhafazakârların yerine İşçileri getirdilerse bu İşçilerin harp yıllarındaki sıkıntıyı istis-

YEDİ BAŞLI CANAVAR

marları sayesindedir. Müteakiben Muhafazakârlar da kalkınma devresinin güçlüklerini, ekonomik darlığı, vesika usulünü basamak yaparak İşçilerin yerini almışlardır. Bizde ise Demokrat Partinin 1950 zaferinde harbe girmeksizin atlattığımız 1939-1945 devresinin ekonomik sıkıntılarını istismarın rolü her şeyden büyük değil midir? Şimdi de C.H.P., Adnan Menderes kabinesinin makul sebepli veya sebepsiz, memleketi içine soktuğu darlıktan, buhrandan kendi menfaatine azami derecede faydalanacaktır. Hükümet buna katlanmak zorundadır. Eğer hakikaten istismara müsait bir vaziyet varsa D. P. bunun derhal izalesi yoluna gitmelidir. Bu bakımdan, çok geç kalınmış olmakla beraber, millete söylenecek bir şey bulup onu söylemek ve ikna etmeye çalışmak gayet doğru bir hareketti?.

Halk şimdilik iki şey biliyor: çarşı pazara çıktığı zaman her istediğini bulamıyor, bulabildiklerini, karaborsadan çok pahalıya temin ediyor. Muhalefet bunun kabahatini iktidara yüklüyor. Bundan böyle durum hakkında iktidarın fikrîni de öğreneceğiz. Eğer mukni malûmat verebilirse D. P. teşkilâtının şikâyet ettiği o muhalefet toplantılarına kimse uğramaz. Ama "mukni malûmat" darlığı ve sıkıntıyı ortadan kaldırmaktır. Acaba iktidarın elinde bu imkân var

Yok, "kabahat benim değil, bu meş'um muhalefetin" demekle iktifa edecekse, D. P. teşkilâtı emin olabilir ki Kasım Güleği veya Osman Bölükbaşıyı dinlemeye gideceklerin adedi en kısa zamanda birkaç misli artacaktır. Bakınız, Dr. Sarol'un "rica" sı üzerine hükümet tebliğini büyük manşetlerle veren Yeni Sabah bile, o tebliğin yanı sıra ne diyordu:

"Geçim güçleşti, beyler. Yaz mevsimi dar keselerimize biraz ferahlık getireceğine, bilâkis, dibine darı ekti- Bunun sonbaharı da var, kışı da. Perşembenin gelişi Çarşambadan belli olduğuna göre, halimizi, nice olacak, beyler?

Ayda «İlerine 400 lira geçen bir memur ailesinden mektup aldım. Yaz geleli beri iki küçük yavrularına henüz bir tek yemiş taddıramamışlar. Seker de bulamamışlar ki, bir tabak muhallebi pişirip yedirsinler. Dört yüz lira aylıklı memur bu, baremin alt basamağında da değil, ama pahalılık merdânesi altında ezilmiş, yamyassı olmuş. Aylığı 150 liraya bir bodrum katında barınıyorlar. Geri kalan para ile yiyip içecekler, giyinip kuşanacaklar, suya, havagazı ve elektriğe, nakil vasıtasına para yetiştirecekler. Söyleyin bana, hangi dahî hesap mütehassısı, hangi pişkin iktisatçı bu muammanın içinden çıkabilir?

Müstahsil zarar etmesin düşüncesiyle domatesi, yer ve sırık 'diye ikiye ayırıyoruz. Manavdaki domatesle" rin hepsi sırık, fiyatlarına gelince kazık! Sırık fiyatına kazık payı eklemeden domates satan yok. Şeftaliyi üç cinse ayırdılar. Fakat hangi cins şeftalinin ne cins fiyatına satıldığına bakan yok. Bamya, et fiyatına, et ise bamya fiyatına.

Geçim güçleşti beyler. Bunun artık lamı cimi yok. Dar gelirliye yaşamak hakkı kalmıyor, beyler.

Vesikadan umacı imiş gibi köşe bucak kaçıyoruz. Vesika konsa, istif - çiler mala hücum edemiyecek, talep azalacak, istenilen şey, az da olsa bulunacak, herkes aynı yaşama hakkına sahip olacak, bu var-yok dırıltıları, bu keşmekeş ortadan kalkacak. Daha sayalım mı muhassenatını?. Ama yapamıyoruz, vesika lâfı bile haysiyetimize dokunuyor, vesikadan beşbeter çarelere baş vuruyoruz da, şu dünyaca denenmiş usulü bir türlü kabullenemiyoruz.

Amma arada, eline geçen aylıkla çolığunu, çocuğunu yaşatmak için ecel teri döken bir dar gelirli kitlesi var ki, İşte o mütevazi, tok gözlü ve sabırlı kitle mahvoluyor. Edebiyat yapmıyorum, beyler, mahvoluyor, göz göre göre eriyor, tükeniyor.

Bu kitle, bu mahrumiyete daha ne kadar dayanabilir? Bu, artık bir maliye ve iktisat dâvası olmaktan çıkmış, bir fizlyoloji meselesi olmuştur. Memleketimizin fiziyoloji, tıb, hayati kimya âlimleri bir araya gelip fetvayı vermeli ve. insan tahammülünün hududunu alâkalılara açıkça göstermelidir. Basit'hesaplara dayanacak böyle bir fetvadan sonra, hâlâ dar gelirliyi düşünmezsek, bunun maması böyle bir kitlenin mevcudiyetini kabul etmiyoruz demektir. O zaman artık, ört ki ölem!"

4 Temmuz 1055 günlü Yem Sabah da muhalefetle veya tarafsızlıkla itham olunamazdı ya!

D. P.

Münakaşa edilen lider

Gecen haftanın sonunda bir akşam, saat dokuz buçuğa doğru Ankara Karpiç lokantasının bahçesine kalabalık bir gurup girdi. Yemek yiyenler merakla başlarını kaldırdılar, zira gelenlerin hepsini tanıyorlardı. önde yürüyen Başbakan Adnan Menderesti. Onu diğer bakanlar tam kadroyla takip ediyorlardı. Hükümet erkânı dans pistinden geçerek kameryelerin altına gittiler. Orada büyük bir masa hazırlanmıştı. Ziyafeti veren başbakandı. Bu, resmi bir ziyafetten ziyade "samimi aile toplantısı" ydı. Fakat göz önünde bir yerde yapılmasına ve gazeteciler tarafından görülmesine bilhassa dikkat edilmişti. Zira bakanlar arasında bazı anlaşmazlıkların bulunduğu haberleri sızmış, hattâ iki üç bakanın Çankayada yaptıkları tartışma basma intikal etmişti. Gazeteler aynen şöyle yazmışlardı:

Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın Çankaya köşkünde Irak Kralı İkinci Faysal şerefine verdiği ziyafetten sonra; kabineye mensup bazı Bakanlar arasında şiddetli bir tartışma cereyan etmiştir.

Majeste Faysal ve maiyeti erkânı köşkten ayrıldıktan sonra, köşkte kalan Bakanlardan birisi, kendisinin bir dergi aleyhine açtığı dâvanın Yargıtaydaki seyri dolayısiyle Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ'ı itham etmiştir. Bu Bakan, Çiçekdağa dergi sahibinin cezalandırılmasına dair Toplu Basın Mahkemesi kararının Yargıtayda bozulmasına temas etmiş, Çiçekdağ'ı bu mesele ile hiç alâkadar olmamakla itham etmiştir.

Çiçekdağ Adalet Bakanı olarak kendisinin Yargıtaydaki dosyalarla

Osman Şevki Çiçekdağ

Dr. Mükerrem Sarol

Ziyafette teveccüh görenler

Fevzi Lütfi Karaosmahoğlu
Bir Halef namzedi

ilgilenemiyeceğini, Yargıtaya tesir etmek istemediğini belirtince, aynı Bakan Çiçekdağı kaypak bir politika takip etmekle suçlandırmıştır. Bunun üzerine Çiçekdağ ile o Bakan arasında şiddetti bir tartışma cereyan etmiş, İçişleri Bakanı Namık Gedik, Çiçekdağın haklı olduğunu bu sırada ileri sürmüştür.

Öğrendiğimize göre Başbakan, münakaşaya müdahale ederek Çiçek - dağ'a İstifa etmesi ihtarında bulunmuştur. Çiçekdağ da cevap vermeksizin oradan ayrılmıştır.

Hadisenin bu şekilde cereyan ettiği muhtelif kaynaklar tarafından da teyid edilmişti. Hattâ hükümetin hararetli müdafii Yeni Sabahta bile yazılmıştı. Hayret uyandıran taraf böyle bir vaziyette Başbakan Adnan Menderesin Adalet Bakanıyla o sebepten münakaşa eden Bakana değil, Osman Şevki Çiçekdağa istifa etmesini bildirmesiydi. Zira talep doğruysa insanın parmağını ısırmaktan başka yapacak şeyi kalmıyordu.

Yemek hayli uzun sürdü. Bakanlar m masasına hizmet eden garsonlardan biri bir ara bar kısmının önünde oturan gazetecilerin yanma geldi ve şöyle bir nükte yaptı:

. "— Bakanlar arasında ihtilâf var diyorlar, bu galiba içtikleri içkilerden.. Her biri başka şey içiyor.."

Adnan Menderes Dr. Mükerrem Sarolu soluna oturtmuştu. Sarol tabu Menderesin içtiğinden içiyordu. Fakat dışarı çıkılırken, gazetecilerin masası önünde - gazeteciler her akşam bar kısmında demlenir kasvet öldürürler - Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağın koluna girdi ve gazetecilre doğru gülümsedi. Bu suretle İki tarafı uzlaştırdığını ilân ediyordu. Hakikaten, yemekten evvel yapılan bir kabine toplantısında münakaşa eden bakanlar barıştırılmışlardı. Ancak teati edilen sert sözlerin İzleri gönüllerden kaybolmamıştı.

Bakanlar arasındaki ihtilâf, kabinenin İstifa edeceği veya bazı bakanların değiştirileceği yolundaki şayiaları tazeledi. Gazeteler hemen her gün bu noktayı münakaşa ediyorlardı. Bazılarına göre başbakanın İstifasını gerektiren bir sebep yoktu. Bu, maksadlı dedikodudan ibaretti! Her şey son derece mükemmeldi. Bazılarına göre ise bir takım bakanların değiştirilmesi kâfi gelecekti. Tabii bu iş Irak kralı İkinci Faysalın memleketimizde bulunduğu bir sırada olamazdı ama - sanki neden? Bayarın Beyrutta bulunduğu sırada Lübnan Dışişleri Bakanı pek âlâ istifasını vermiştir - bir kaç haftaya kadar bir değişiklik beklemek gerekirdi. Mamafih Meclisin açılışına intizar da düşünülebilirdi. İşin buraya kadar olan kısmı şimdiye kadar alışılan neviden haberlerdi. Yeni olan bundan sonrasıydı. Bazı kimseler bizzat Menderesin çekilmesi zamanının geldiği kanaatindeydiler. Hükümetin neşrettiği tebliğ, bu fikirde olanların adedini artırdı. Her halde, beş seneden beri ilk defadır ki D.P. Genel Başkanının yerini hükümet başkanı olarak bir başka D. P. liye terketmesi gerektiği fikri yayılıyor ve kuvvet kazanıyordu. İktidar partisi içinde bunun bir çıkar yol olduğuna inananlar da mütemadiyen artıyordu. "Menderesin tabii mevkii" vaziyetinde olan başbakanlık ciddi şekilde münakaşa mevzuu olmuştu.

Partinin ve kabinenin politikası

"Memleketi kalkındırmak, Demokrat Partinin politikasıydı. Bunu Menderes kabinesi bir muayyen yoldan gerçekleştirmek için beş seneden beri çalışıyordu. Beş seneden sonra vardığımız nokta yolun iyi seçilip seçilmediğinin miyarıydı. Pek az kimsenin Menderesin şahsıyla bir alâkası vardı. Bu, bir prensip meselesiydi. Eğer vardığımız nokta tatminkâr olmaktan uzaksa, yolun değiştirilmesi gerekiyordu. Yok, tatminkârsa aynı yolda yürümeliydik. Fakat başka bir yolu gene Adnan Menderesin takip etmeye kalkışması demokrasinin ana temeliyle taban tabana zıttı. O takdirde D. P. nin politikasını başka ellere bırakmak lâzımdı. Bu bakımdan demokratların karşısına çıkan mesele şuydu: hükümetin takip ettiği İktisadî siyaset uygun mudur, değil midir?

Neşredilen tebliğde şöyle deniliyordu:

Türk milletinin yüksek kabiliyeti sayesinde çok mesut ve süratli bir kalkınma halinde bulanan memleketimizin büyük İmkânlarla dolu sağlam bir bünyeye malik olduğuna emin bulunan hükümetimiz, şimdiye kadar takip ettiği iktisadi siyasetin feyizli neticelerini maddi ve kat'î delillerle umumî efkâra izah ederken, şahsî ihtiraslarına kurban olan bir tabun politika tahrikçilerinin hakiki mahiyetleri de bütün çıplaklığiyle meydana çıkacaktır.

Şimdi,. Demokrat Parti içinde pek çok kimse "hükümetin iktisadi siyaseti" lâfından nenin anlaşılması gerektiğini kendi kendine soruyordu. Hükümet bir iktisadî siyaset olarak liberasyona gitmiş, kapılarımızı ardına kadar açmıştı. Hükümet bir iktisadî siyaset olarak kredili ithalât imkânı vermiş, o yoldan mal getirtmişti. Hükümet bir iktisadî siyaset olarak bedelsiz İthalât kararnamesi çıkarmış, ancak onu tatbik etmemişti. Şimdi, izah edilecek "feyizli neticeler" liberasyonla mı, kredili ithalâtla mı, bedelsiz ithalâtla mı elde edilen neticelerdi? Halbuki aynı hükümet bunların hepsini bizzat mahkûm etmişti. Liberasyonun da, Kredili ithalâtın da, bedelsiz ithalâtın da aleyhinde söylenilmedik lâfı bizzat hükümet sözcüleri veya taraftarları bırakmamışlardı. O halde, yeni bir yola girilmesi lâzım geldiğini, eski yolun bir çıkmaz olduğunu hükümet itiraf ediyor, rotasını değiştiriyordu. İşte, kaptanın değişmesinin zamanının geldiğini iddia edenler buna dayanıyorlardı. Zira eski rotayı çizen kaptan, bunun yanlış bir rota olduğunu ilân ediyor, yeni bir rota çizmek istiyordu. Ama onun doğru olacağı nasıl temin edilecekti? Demokrasilerde âdet, yanılmamış insanı denemektir.

Kim?

Ankaranın siyasî çevrelerinde dudaklarda dolaşan sual,, üç harflik bir kelimeden ibaretti: Kim? Bunu, en yüksek mevkileri işgal edenler dahi yakınlarına soruyorlardı. Adnan

Fethi Çelikbaş
11'in baştaki 1'i

Menderesin yerini Demokrat Parti içinde kim alabilirdi? Ortaya bazı isimler atılıyordu. Bunlardan bir kıs» mı derhal reddediliyor, bir kısmı ise "ama..." mülâhazaaiyle karşılanıyor» du. Meselâ Fevzi Lûtfi Karaosmanoglu, meselâ Sıtkı Yırcalı, meselâ Fethi Çelikbaş üzerinde dikkatle durulan kimselerdi. Prof. Fuad Köprülünün bir intikal kabinesi kurabileceği, hatıra geliyordu. Hattâ Samed Ağaoğlunun ismi geçiyordu.

Bu, elbette ki bir günde olup bitecek iş değildi. Fakat çığ gittikçe kabarıyordu ve Ankarada şu son haftalarda en ziyade bundan bahsediliyordu. Hatıra gelen, Adnan Menderesin yerini alacak kimsenin parti içinde çok "popüler" olması gerektiğiydi. Zira Menderes başbakanlıktan çekilmekle elbette ki siyasî hayattan çekilmiyecekti. Mücadelesine parti içinde devam edecekti. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu bu bakımdan alâka topluyordu. Unutulmayan bir husus, Demokrat Partinin Büyük Kongrelerinde Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun daima Adnan Menderesten sonra en fazla rey topladığıydı. Bu bakımdan Büyük Kongre merakla bekleniyordu.

Genel Başkanlık ve Başbakanlık

Genel İdare Kurulu, şu satırların yazıldığı âna kadar üç seneden beri toplanmayan Büyük Kongrenin bu sene hangi tarihte yapılacağını henüz tesbit etmemişti. Tüzük bu tarihin iki ay evvelinden resmen ilânını gerektiriyordu. Turdun hemen her tarafında Demokrat Partinin il kongreleri tamamlanmış, delegeler seçilmişti. Ama bu, üç seneden beri böyleydi. Buna rağmen Büyük Kongre yapılmıyordu. Şimdi, sonbahar Üzerinde duruluyordu. Ancak sonbaharda mahalli seçimler vardı. Büyük Kongrenin mahallî seçimlerden evvel toplanması hemen hemen imkânsızdı. Hem fazla zaman kalmamıştı, hem de bir takan karışıklıklarla çıkması muhtemeldi. En iyi tarih, hiç şüphe yok Belediye seçimlerinin akabiydi. O zaman seçimler sırasında hasıl alacak bazı kırgınlıklar veya hizipleşmeler de Büyük Kongrede halledilebilecekti.

Adnan Menderes, kabinesine karşı başlayan tenkidler karşısında vaziyetini en ziyade D. P. Büyük Kongresinde kuvvetlendirebileceği kanaatindeydi. Onun içki Kongrenin artık toplantıya çağırılması bekleniliyordu. Bu, D. P. içinde D. P. lilere göre başbakanlığa lâyık tek kimsenin Adnan Menderes olduğu yolunda bir netice verebilirdi. O takdirde başbakan kabinesinde ufak tefek tadilât yapar ve yoluna, daha doğrusu yollarına devam edendi. Fakat Büyük Kongrede Genel Başkanlığa Menderesten başka biri getirilir veya hiç olmazsa başka bir şahsiyet Genel Başkanlık seçiminde Menderese çok yakın sayıda rey alırsa işin mahiyeti değişirdi.

Bir Bakan Daha Amerikada

Bu ayın sonunda Amerikanın meşhur gazetesi New York Times'ın başlığında "Türk" kelimesinin bulunduğu küçük bir haberi okuyup da yüreğinde sızı duymayan Türk pek azdır. Havadis Bayındırlık Bakam Kemal Zeytinoğlunun Amerikayı ziyaretine ait bulunuyordu. Gazete bakanın rıhtımları, ara yollarını, köprüleri "tetkik edeceğini" bildirmekteydi. Bir Bakanın bunları tetkik için bir başka memlekete gönderildiği görülüp işitilmiş şey değildir. Ondan evvel, aslen Avukat olan Milli Eğitim Bakanı Celâl Yardımcı da yeni dünyayı Türkiye Cumhuriyeti hesabına ziyaret etmişti. Türkiye Cumhuriyetinin bu ziyaretten ne kazandığı henüz belli olmamışsa da Üniversite gören bakanın şahsen pek istifade ettiğine şüphe yoktur. Şimdi de Kemal Zeytinoğlunun devlet hesabına yaptığı seyahatin faydalarım bekliyeceğiz. Fakat bu arada siyasî mevki işgal eden zevatın teknik tetkikler için yabancı diyarlara gönderilmesi âdet haline gelmektedir.

Bir bakan yabancı memlekete gitmez mi? Elbette ki gider. Ama, tetkik maksadiyle değil. Temasta bulunmak için.. Zira Bakanlar, siyasi şahsiyetlerdir. Teknik sahada öğrenecek şeyleri bulunmamak gerekir. Zeytinoğluna Amerika Bayındırlık Bakanının kaç saatini ayıracağını bilmeyi pek faydalı buluruz. Kanaatimizce iki devlet adamı kısa bir müddet görüşeceklerdir. Halbuki Bayındırlık Bakanımız Amerikada bir aydan fazla dolaşacaktır. Buna mukabü memleketimize gelen yabancı bakanlar ziyaretlerini daima bir kaç güne sığdırmakta, bütün zamanlarını da kendilerine tekabül eden devlet adamlarımızla temasa hasretmektedirler. Bunun haricinde yapılan ziyaretler devlet kanaliyle değil, çook acentesi vasıtasıyla ölür.

Eğer tetkik maksadiyle Amerikaya adam gönderecek dövizimiz varsa, Bakanlıkların teknik ve selâhiyetli adamlarını gönderelim. Farzediniz ki Celâl Yardımcı Üniversitedeki tetkiklerinden pek faydalandı, Kemal Zeytinoğlu yol mevzuunda öğrendiklerinden pek faydalanacaktır. Ya yarın bir kabine değişikliğinde bakanlıktan düşerler, yahut başka bakanlığa getirilirlerse?. O zaman, yeni baştan Amerikaya mı gideceklerdir, lütfen söyler misiniz? Sonra, bir bakan neyi tetkik eder yarabbi? Dünyanın her tarafında bakanlar tetkiklerini yabancı limanları, antrepoları, rıhtımları gezerek değil, gezenlerin raporları üzerinde yaparlar. Gezenler ise bu işlerin mütehassıslarıdır; görüş ufukları açılır, daha sağlam bilgilere sahip olurlar. Tetkik seyahatinden makaad da bundan başka şey değildir. Sonra dönüşlerinde ihtisaslarını rapor halinde alâkalı bakana takdim ederler, alâkalı bakan da karara varır.

Ama durun.. Zeytinoğlunun Amerikada bir başka ve çok mühim işi var: İstanbula yapılacak asma köprünün etüd mukavelesini imzalamak.. Amerikalı dostlarımız kendilerinden, ekonomimizi içinde bunaldığı fevkalâde sıkıntılı durumdan kurtarabilmek için 300 milyon dolar kredi rica ettiğimiz şu sırada bahis mevzuu mukaveleyi kim bilir ne kadar zevkle imzalıyacaklar ve fesleğinimizi kim bilir ne kadar dikkatle hazırlayacaklardır!

Adnan Menderes kabinesinin siyasetinden memnun olmayan demokratlar böyle bir durumun ancak Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın fikri öğrenildikten sonra gerçekleşebileceğini kabul etmektedirler. Aksi halde her gayret hüsrana uğramaya mahkûmdur. Gayrımemnunların yapabilecekleri şey Adnan Menderesin Genel Başkanlığa seçilmesini önlemek veya bir başka adaya çok sayıda rey verdirmek değil, olsa olsa Genel İdare Kuruluna Mükerrem Sarolun getirilmemesini temin etmektir. Yani Partinin Genel Kurmayını Başbakan Adnan Menderesi ciddiyetle murakabe edecek şahsiyetlerden kurmak teşebbüsünün başarısı beklenilebilecek en büyük başarı olur. "11 li takrir" sahiplerinin ve onların taraftarlarının buna çalışacakları anlaşılmaktadır.

Fakat bunun bir netice verip vermiyeceği de meçhuldür. Zira bugünkü Genel İdare Kurulunda da murakabe vazifesini başaracak kıratta sanılan insanlar bulunduğu halde bunların hiç biri Kurulun aylarca toplantıya çağrılmaması. Büyük Kongrenin mütemadiyen geciktirilmesi karşısında seslerini dahi çıkarmamışlar, Partiyi en ziyade alâkadar eden kararların haberlerini gazetelerden öğrenmeye katlanmışlar, hiç olmazsa istifa etmeyi dahi hatırlarından geçirmemişlerdir.

Politika adamlarımız "istifa mü essesesi" ni bilmemezlikten geldikleri müddetçe memlekette her hangi bir murakabenin kurulunacağına, yani bir şeyin değişeceğine inanmak zor, ama pek zordur.

C H. P.

Şaka derken...

Hadise Ankarada Irak kralı İkinci Faysal şerefine verilen bir kabul

resminde cereyan ediyordu. Kabul resmine C.H.P. den Genel Başkan İsmet İnönü ile Genel Sekreter Yardımcısı Turgut Göle davet edilmişti. Davette bir acaiplik olduğunda şüphe yoktu. Genel Başkanın çağrılması tabiiydi, fakat niçin Genel Sekreter değil de Genel Sekreter Yardımcısı? Acaba iktidarın Kasım Gülege karşı duyduğu hiddet veya antipati protokola tesir edecek kadar aşırı mıydı? Yoksa bu, bir unutkanlığın neticesi miydi? Kısacası kabahat çağırmayı ihmal edenlerde miydi, çağırtmıyanlarda mı? Burası henüz meçhuldür. Hakikat şuydu ki Ana Muhalefet Partisinin Genel Sekreterine davetiye gitmemişti. Belki de kabul resminde ecnebilerle temas etmesinden çekinilmişti ki bunun pek gülünç bir sebep olduğunda zerrece şüphe yoktu.

Kabul resmine İnönü gelmemişti. O sırada İstanbulda bulunuyordu. Böylece Genel Sekreter Yardımcısı, partinin tek temsilcisi mevkiindeydi. Bu bakımdan bir ara gazeteciler yanma geldiler, oradan buradan konuştular. Günün meselesi şeker, çay, kahve darlığıydı. Herkes evinde onun ıstırabını çekiyordu. Onun için mevzu da ekonomik buhrandı. Muhabirler:

"— Çay yok, kahve yok,.. Ee, ne : yapacaksınız bakalım?" diye takıldılar.

Turgut Göle de:

"— Ne yapacağız, seçimlerin yenilenmesini talep edeceğiz" dedi ve güldü.

Güldü ama ertesi gün öğle vakti İstanbul gazeteleri Ankaraya gelip de Teni Sabahta kocaman başlıklarla "Halk Partisi seçimlerin yenilenmeşini istiyecek" diye bir havadis görünce hayretinden az kalsın küçük düini yutacaktı. Muhavere esnasında hazır bulunan gazetenin açıkgöz Ankara muhabiri latifeyi havadis diye gazetesine vermişti. Bu yanlış anlama üzerinde açılan dedikodu kampanyası, bütün bir hafta devam etmiş bulunuyor.

Haberin bahis mevzuu gazetede böyle büyük puntolu harflerle neşri evvelâ bunun iktidarın arzusu gereğince yazıldığı zehabım uyandırdı. Üstelik siyasî hadiseleri takip edenler seçimlerin yenilenmesinden istifade temin edecek olanın muhalefet değil, iktidar olacağını gayet iyi biliyorlardı. Bilhassa muhalefet çevrelerinde "demek ki Demokrat Parti seçimlere gidecek" zehabı uyandı. Daha dikkatli olmak, bir sürprizle karşılaşmamak gerekiyordu. Buna mukabil iktidar daha da fazla hayret içindeydi. Bu, ne demekti? Muhalefet yeni bir seçim istiyecek kadar kuvvetlenmiş miydi? Gerçi 1954 seçimlerinde iktidar ileri gelenleri zaferi kazanmak için çok çalışmışlar, çok didinmişler, türlü yollardan faaliyet göstermişler, kendi kendilerini yiyip bitirmişlerdi. Ama bu daha ziyade şahsi vehimlerinden ileri geliyordu, zira Demokrat Parti 2 Mayıs seçimlerinde milletin tamamiyle serbest oylarının kahir ekseriyetini alacak kadar kuvvetliydi. Aslına bakarsanız bugün de 2 Mayıstan bu yana konulan kanunlar kaldırılıp müsavi şartlar altında seçime gidildiği takdirde ekseriyeti muhalefetin değil iktidarın sağlaması çok kuvvetle muhtemeldi. Gerçi Demokrat Parti baş döndürücü bir süratle yıpranıyordu ama gene de 27 senelik iktidarın C.H.P. yi aşındırdığı kadar aşınmamıştı. Halk Partili hatipler hâlâ nutuk söylerken bir saatin çeyrek saatinde "biz öyle değiliz, biz böyle değiliz" diye kendilerini müdafaa etmek zorunda kalmakta, ancak öteki Üç çeyrekte iktidarın icraatına temas edebilmektedirler. Kasım Gülek bile ne zaman şeker lâfını ağzına alsa "bize şekeri beş liradan yedirttiniz diyorlardı, ama o zaman harp vardı; şimdi ise .harp yok, darp yok şeker ortadan kayboldu" diye geçmi-

Turgut Göle
Şakadan maraz

sin hesabını vermektedir. Gerçi Halk Partili hatipler bundan bir kaç sene evvel bir saatin 55 dakikasında kendilerini müdafaa etmek zorunda kalıyorlardı. Fakat gene de Demokrat Partiyle müsavi şartlara gelememişlerdi. Partinin genel kurmayı bu dununun, bu gidişle bir iki seneye kadar tahakkuk edeceğine inanıyor, C. H. P. nün ondan sonra rakibini geçeceğine iman ediyordu ki hadiseler bu hesapların doğruluğunu gösteriyordu. Onun için C.H.P. nin işine en ziyade gelen şey seçimlerin 1958 de yapılmasıydı. O zamana kadar halkın "Demokrat Partiye rey vermekle nasıl yanıldığım anlıyacağı" ümidi C. H. P. idarecilerine hakimdi. Bu bakımdan partinin içinde hiç kimse seçimlerin yenilenmesini talep etmeyi hatırından dahi geçiniliyordu. D. P. nin hataları kendilerini iktidara en emin yoldan götürecekti.

Teşkilâtta durum

Hakikaten devam etmekte olan il kongreleri şimdiye kadar görülmemiş bir alâka çekiyordu. En ufak ilde binlerce insan kongre salonunu dolduruyor, icap ederse sigara içmeden bütün gün konuşmaları takip ediyor, fikrini söylüyordu. CHP. her yerde kuvvetleniyordu. Kasım Gülek hakiki bir kahraman olmak yolundaydı. Asalar, çarıklar, heybeler hediye olunuyor, Genel Sekreter de o meşhur "alameriken" zekâsiyle bundan partisi ve tabii şahsı hesabına geniş faydalar sağlıyordu. Memleketi olan Adanaya ayak bastığında sanki yer yerinden oynamıştı. Ama halk ona yakın tezahüratı yurdun başka taraflarında başka Halk Partililere de yapıyordu. Muhalefet bir çığ gibi büyüyor, her *gün* kuvvetleniyordu. Demokratların kendi Genel Merkezlerine yaptıkları müracaat boşuna değildi.

Bu arada iyi bir de hareket başlamıştı. Ümid olunur ki bu, sadece Kurultay hazırlığından ibaret değildir ve Kurultayda kazananlar da kaybedenler de çalışmakta devam ederler. C.H.P. nin isim yapmış şahsiyetleri kongre kongre dolaşıyor, partilerinin fikirlerini kendilerine has tarzda söylüyorlardı. Eski Maliye bakanı İsmail Rüşt Aksalın Sakarya kongresindeki konuşması bu bakımdan ayrıca alâka uyandırıcıydı. Tahsin Banguoğlu da - Partiden ayrılmayı reddettiği için Nihat Erimin tavassut ettiği doçentliği suya düşmüştü - yola revan olmuştu. İstanbulda İlhami Sancar gibi cevval şahsiyetler her tarafa birden yetişiyorlar, iki büyük ilimizin, İstanbulun ve Ankaranın başkanları ise her mesele hakkında fikirlerini derhal söylüyorlar bu fikirler alâka uyandırıcı olduğundan basında geniş yer işgal ediyorlardı. İhtiyar Partide alışılmamış bir zindelik, dinçlik göze çarpıyordu. Gönüllerde bir ateş yanmıştı. Demokrat Partinin gerek rejim, gerekse ekonomi sahalarında doğruyu bir türlü görememekteki inadı iradeleri kamçılıyordu. Fikirlerini söyliyenlerin uğradıkları müşkülât, hattâ şiddetli cezalar fikirlerini söylemeyenleri utandırıyordu. Basın da umumi efkârın tesiriyle muhalefeti açıktan açığa tutamamakla beraber - malûm sebepler yüzünden: kâğıt, ilân, 6334 - gittikçe iktidardan uzaklaşıyordu. İktidarı ise eskisi kadar kolay tatmin etmek mümkün değildi. Demokrat partinin başı dertte olduğundan basından daha çok şey istiyor, en masum haberleri veya yazıları sanki kendi aleyhindeymiş gibi tefsir ediyordu. Bu bakımdan meselâ Hürriyet, meselâ Cumhuriyet, hatta Vatan Demokrat liderlerin şiddet ve hiddetini celbediyordu. Bu gazetelerden memnun değillerdi. Sahiplerinin "âlet" olduğundan şikâyet ediyorlardı. İstiyorlardı ki "cay bol, kahve çok, şeker İbadullah., yaşasın Demokrat Parti!" diye mütemadiyen bağırsın-

lar. Buna imkan olmadığı aşikârdı. İstiyorlardı ki bir ilde 50 bin kişinin merakla takip ettiği C.H.P. veya C. M. P. kongrelerinden iki satırla bahsedilsin, buna mukabil Muammer Çavuşoğlunun radyoda yaptığı ve ihtimal ki ancak elli kişinin başından sonuna kadar dinlediği konuşma büyült başlıklarla neşredilsin. Tabii bu da, gazetecilik tekniği bakımından mümkün değildi. Gazeteler iktidar büyüklerinin şahane törenlerdeki resimlerini münasip resim altlariyle geniş geniş basıyor, onunla iktifa edecekleri ümidini kuvvetli tutmaya çalışıyorlardı.

Kongrelerin cereyan tarzı

Muhalefet partilerinin kongreleri, tıpkı 1950 den evvel olduğu gibi bir hadise teşkil ediyordu. Her yerde polisler, bir çok yerde savcı yardımcıları, bazı yerlerde ise bizzat savcılar ellerinde kâğıtlar, kalemler hatiplerin sözlerini zaptetmeğe çalışıyorlar, zaptedebildikleri kadarına dayanarak davalar acıyorlar, hattâ tevkifler talep ediyorlardı. Bunlar bilinmeyen, görülmeyen, şikâyet edilmeyen ve bir iktidarın devrilmesinde rolü gayrumalûm hadiseler değildi. Tam beş yıl, 1945 ile 1950 arasında C.H.P. iktidarının gayretkeş valileri, savcıları, polisleri muhalifleri aynı derecede sıkı şekilde takip ve rahatsız etmişlerdi. O zamanlar bundan en ziyade şikâyetçi olanlar ise bizzat bugünün liderleriydi. Ama beş sene sonra bunlardan hafızalarında hiç bir şey kalmamışa benzerdi. Aynı şeyleri, ihtimal ki aynı gayretkeş memurların yapmasına müsamaha ediyor, hattâ müsamaha ne kelime, yapmadıkları zaman onları cezalandırıyorlardı.

Bu haftanın başında Pazar günü Adanada görülmemiş bir sıcakta görülmemiş bir kalabalığın iştirakiyle görülmemiş bir alaka içinde geçen il kongresi çok ibret vericiydi. Kongre bir sinemada yapılıyordu. Bir locada savcı ile muavinlerinden biri, yanındakinde ise Emniyet müdürüyle şube şeflerinden bazıları yer almışlardı. Memurlar harıl harıl zabıt tutmakla meşguldürler. Bir ara Kasım Gülek dayanamadı ve şöyle dedi:

"— Sabahtan beri benim ne söyliyeceğimi merak eden savcının beklediğini duydum. Etrafım polislerle çevrilmiş. Zahmet etmişler. Çünkü C.H.P. kongrelerinde polis ve savcının müdahalesini icap ettirecek her hangi bir hadise görülmüş değildir ve asla olamaz. Şimdi iktisadi buhrandan bahsedeceğim. Yalnız peşinen söyliyeyim, savcı notunu alırken söylediklerimi aynen alsın. Çünkü benim söylemediklerim bazen onların tuttukları zabıtta söylenmiş gibi gösterilmektedir."

Bu sözleri beş yıl evvel Celâl Bayarlar, Adnan Menderesler, Refik Koraltanlar, Fuat Köprülüler Demokrat Partinin kongrelerinde hazır bulunan memurlara söylüyorlardı. İşte 1950 seçimlerinin arefesindeki zihniyet devam ettiği içindir ki muhalefet 1958 de kendisi için 1950 nin tekerrür edeceğinden emin, harıl harıl çalışıyordu.

Teşrifat

Ziyaretin son günleri

Bu haftanın başında pazar akşamı, vakit gece yarışma yaklaşırken İstanbulda Yıldızdaki Şale köşkünün - bu kadar manasız isim de az bulunur, zira cehalet aslında dağ evi demektir - yukarı kat pencerelerinden birinin perdeleri aralandı ve bir baş dışarı baktı. Bu, yirmi yaşlarında, ince, esmer bir genç adamın çehresiydi. O gece mehtabın on üçüydü.- Hava sakin, sular parlaktı. Şehir baştan aşağı donanmıştı. Sağ tarafta pırıl pırıl yanan Sarayburnu, karşıda aynı şekilde ışıldayan Üsküdar vardı. Kız kulesi aydınlatılmış, ince direğindeki bütün ampuller yakılmıştı. Dolmabahçenin önünde donatılmış Savarona yatıyordu. Büyük Çamlıcaya muazzam bir projektör yerleştirilmişti. Bir tane daha, onun az aşağısında vardı. İkisi birlikte Yıldızı aydınlatıyorlardı. Genç kral zira pencereden bakan Irak kralı Majeste ikinci Faysaldı - geniş bir göğüs geçirdi. Bütün bunlar kendi şerefineydi.

Üç saat kadar evvel, saat 19 da Dolmabahçeye ayak basmıştı. Refakatinde Cumhurbaşkanı Celâl Bayar vardı. Rıhtıma muazzam taklar kurulmuş, bunlar Türk ve Irak bayraklariyle süslenmişti. Zaten bu bayraklar şehrin her tarafına asılmış, valilik donanma işine E. T. T. idaresinin merdivenli kamyonetlerini tahsis etmişti. Aynı gün bunların bir kaç tanesini Köprübaşında görmek kabildi. Bir gece evvel de harıl harıl çalışmışlardı. Kralı alkışlasınlar diye bu yaz ayının pazar gününde mektebinde kalmış talebeler, ellerinde bayraklarla rıhtıma celbedilmişlerdi. Meşhur mehter takımı da yerini almıştı. Bir de küçük mehterler vardı. Onlar on yaşlarında çocuklardı. Sutlarına yeşil veya kırmızı cübbeler geçirilmiş, başlarına sarıklar sarılmıştı. Bir kıta asker selâm resmini ifa ediyor, gemilerden toplar atılıyordu.

Kral ikinci Faysal refakatinde Cumhurbaşkanı olduğu halde iki muhriple Zonguldaktan gelmişti. Kralın şerefine bütün donanmamız Haydarpaşa açıklarına demirlemişti. O sırada Savarona da oradaydı. İkinci Faysal muhriple donanmamızı teftiş etmiş, gene toplar atılmıştı. Her şey son derece şatafatlı cereyan ediyordu. Küçük kral çok memnundu.

Ertesi gün sabah erkenden Savaronayla yola çıkıldı. Donanmanın manevraları vardı. Tapılan bütün hareketleri Anadolu Ajansı bir mütehassıs gemici edası ve üslubuyla uzun uzun anlatacak, bu malûmat günün en alâka uyandırıcı haberi olarak radyolarda okutulacaktı. Heybeliye, Yassıadaya, Gölcüğe gidildi. Seyahat Savaronayla yapılıyordu. Uçaklar, denizaltılar türlü gösterilerde bulunuyorlar, tatbikat krala izah olunuyordu. Su üstü, su altı bombalan atıldı. Dolmabahçedeki merasimin bir küçük numunesi Gölcükte hazırlanmıştı.

Müteakip gün Metrise gidildi ve orada yapılan atışlar seyredildi. Cumhurbaşkanı gene aziz misafirimizin refakatindeydi. Kral Faysala hemen her şey uzun uzadıya izah olunuyor, malûmat veriliyordu. Ziyaretin en şahane gecesi akşama saklanmıştı, Gece Cumhurbaşkanı tarafından Şale köşkünde bir yemek verildi, onu kabul resmi takip etti. Her şey fevkaladeydi. Bunları vali ve belediye başkanı ancak kendisinden beklenilen bir vukufla hazırlamıştı. Şampanyalar, viskiler içildi. Beyaz smokinler, fraklar içinde erkekler, açık tuvaletleriyle hanımlar son derece şıktı. Zaten bu münasebetle verilen suvarelerin başlıca hususiyeti iştirak edenlerin şıklığıydı.

Üstelik harikulade bir de mehtap vardı. Denizin üstü pırıl pırıl yanıyor, donanmış gemiler birer renkli böcek gibi dolaşıyordu. Eğer Zafer gazetesinin muhabiri İstanbulda bulunsaydı kim bilir geceyi ne güzel tarif eder, gökten süzüle süzüle yıldızlar indirir, donatılmış çam ağaçlarma mersiyeler okurdu. Hakikaten suvare muhteşem ve parlaktı. Güzel İstanbul bütün ihtişamiyle Yıldız sarayı sakinlerinin ayaklarında açılıyor, manzaraya doyum olmuyordu. Kim bilir ne âlemler görmüş olan köşk ve onun bahçesi belki de kabul resimlerinin en şahanesine bu akşam sahne oluyordu. Ziyafette Veliaht Prens Abdülilah da vardı. Prens Abdülilah naipliği zamanında da Türkiyeyi devletin misafiri olarak resmen ziyaret etmişti. O sırada Halk Partisi iktidardaydı. Misafir devlet başkanı gene ikram ve izaz olunmuştu ama nerede bu istikbal, nerede o., Arada dağlar kadar fark vardı. Memleket ekonomik bir sıkıntının içinde bulunmadığı halde Saik Partisi iktidarı ziyareti mümkün olduğu kadar ucuza maletmeye çalışmış, şahane geceler tertiplememişti. Demokrat Parti hükümetinin cömertliği, eli açıklığıyla Halk Partisi hükümetinin pintiliği taban tabana zıttı.

Şimdi muhalefet milletvekilleri için Meclisin açılışında iktidardan sorulacak bir sual kalıyor: Irak Devlet Başkam 1950 den evvel memleketimizi ziyaret ettiği zaman kaç para harcanmıştı, bugün askeri ve sivil bütçeden kaç para harcanmıştır. Arada bir kaç misli fark bulunduğun?' dan hiç kimse şüphe etmesin. Demokrat Partinin memlekette refah olduğu iddiası elbette ki boş değildir...

Tekel

Fiyat ayarlaması

Kısa bir zaman aralığı ile teke maddelerine yeniden zam veya ilgililerin diliyle - ayarlama - yapıldı. Zamların iktisadî mânası üzerindeki düşüncelerimizi izaha geçmeden önce ufak, fakat enteresan görünen bazı meseleler üzerinde biraz durmak istiyoruz.

Şimdiki iktidar ileri gelenlerinin, muhalefette iken, bilhassa sigarayı ne kadar büyük bir propaganda vasıtası olarak kullandıkları hatırlardadır. Bu zevatın bu günkü zamlar baklandaki düşünce ve vaziyet alışlarını bilmeyi hakikaten arzu eden geniş bir vatandaş kitlesinin mevcut olduğu muhakkaktır. Bu noktayı hatırlatmakla kati olarak son zamların aleyhinde olduğumuz neticesi çıkarılmamalıdır. Bu hususu daha aşağıda münakaşa edeceğiz.

İktisadî tahlile geçmeden önce üzerinde duracağımız ikinci nokta zamlarla ilgili olarak Tekel Genel Müdürünün verdiği beyanattır. Beyanat muhtelif gazetelere farklı şekillerde aksetmiştir. Böyle meselelerde en doğru olur mülâhazasiyle beyanatın iktidar organına aksetmiş seklini esas olarak alıyoruz.

Bir çok gazetelerde birinci plânda, büyük puntularla yazıldığı halde iktidar organının en az göze çarpacak yerinde ve ehemmiyetsiz bir haber şeklinde yer alan bu beyanata göre:

Tütün, sigara, ispirtolu içkiler ve çay gibi tekel maddelerinin fiyatları diğer memleketlerdeki fiyatlara göre düşük seviyededir. Avrupada sigara fiyatları 40-200 kuruşa kadar yükselmiş bulunduğu halde bizde düşük kalmıştır. Anlaşıldığına göre ayarlamanın sebeplerinden biri budur.

Avrupa memleketleri ile fiyat ayarlaması ne demektir? Sadece Avrupa memleketlerindeki fiyat yükselişleri bizde de ayarlama yapılmasını meşru kılar mı? Acaba bu şekilde fiyat ayarlamaları Hükümet çevrelerinde takip edilecek bir politikanın esası olarak mı kabul edildi? Eğer böyle bir şey varsa Avrupa memleketlerinde bizdekilerden kat kat ucuz olan diğer maddelerin fiyatlarına göre de ayarlamalar yapılmasını talep etmek her Türk vatandaşının hakkı olur.

Misal Avrupa

Avrupadaki fiyatların 40-200 kuruş arasında olduğunu memleketimiz İçin misal göstermeğe de imkân yoktur. Büyük bir ihtimalle kuruş hesabı resmi kambiyo rayiçleri üzerinden yapılmıştır. Resmi rayiç ile serbest döviz piyasasındaki fiyatlar arasında muazzam farklar vardır. Resmî kambiyo rayiçleri fiilî durumu göstermekten çok uzaktır. Kaldı ki böyle olmasa bile, Avrupa memleketlerinde fert başına düşen milli gelir ile bizde fert başına düşen milli gelir arasındaki farklar hesaba katılmadan verilecek böyle bir misalin fiilî değeri olamaz. Belli başlı Avrupa memleketlerinde fert başına düşen ortalama millî gelirin en düşük olduğu yer memleketimizdir. Diğer memleketlerdeki vatandaşların sigaraya 40-200 kuruş ödedikleri zaman bütçelerinde meydana gelecek olan İlk ile bizim bir paket sigaraya 30-125 kuruş ödediğimiz zaman bütçemizde meydana gelecek yük arasında fark olacaktır. Ve bu farkın bizim aleyhimizde olduğu meydandadır.

Bundan evvelki ayarlamada esbabı mucibe olarak mevcut fabrika ve tesislerin tevsii ihtiyacı gösterilmişti.. Şimdi ise bambaşka bir sebep gösteriliyor. Bu değişiklik ileri sürülenlerin hiç bir zaman hakiki sebepler olmadığı, sadece sonradan düşünülmüş izah şekilleri olduğu hissini vermektedir.

Son zamların hakiki sebeplerini bütçe vaziyetimiz ile memleketteki enflasyon şartlarında aramamız doğru olur. Hatırlarda olduğu üzere denk olduğu iddiası ile Meclise sunulan bu yılki bütçemiz, sonradan arazi vergisi kanun tasarısının kabul edilmemesi üzerine açık hale düşmüştü. Bu belli olan açık miktarıdır. Bir de tahminlerin isabetsizliği veya samimiyetsizliğinden dolayı görülmeyen açık vardır. Eğer bu günlere kadar toplanan devlet gelirleri açık miktarının, bütçe kanunu ile tanınmış olan istikraz miktarından fazla olacağı intibaını uyandırdı ise Hükümet böyle bir yola gitmiş olabilir. Bu yolla arttırılacak tekel hasılatının bütçedeki açığı azaltması istenmiş olabilir.

Diğer bir imkân da zamlarla, enflasyon, ile mücadelede "vasıtalı vergilerin arttırılması tavsiyesinin" tatbike başlanması olabilir.

Yapılan zamların ne kadarlık bir gelir artışına sebep olacağını şimdi, den tahmin etmek güçtür. Her ne' kadar sigaraya karşı olan talep gayrı elâstiki ise de daha aşağı kalitedeki sigaralara doğru bir kayma şimdiden yapılacak tahminlerin doğru çıkmaması neticesini verebilir. Şimdiki halde 70 milyon liralık bir gelir artışı meydana gelebileceği yolunda tahminler yapılmaktadır. Bugünkü şartlar altında, her hangi - bir yoldan devletin gelir temin etmesi oldukça makul karşılanabilir. Ancak bu işin mümkün olduğu kadar adil şekilde yapılması her halde iyi olur. Tekel maddelerine yapılan zamlarda ise adalet unsurunun pek az olduğu kolaylıkla müşahede edilebilmektedir.

Enflasyon ile mücadele

İktisatçılanmızm bazıları enflasyonla mücadele için vasıtalı vergilerin arttırılmasını tavsiye etmekte idiler. Zamlarda tavsiyelerin de tesiri olması pek âlâ mümkündür. Fakat sigaraya yapılacak zamma gelinceye kadar yapılması icap eden bazı şeyler daha vardır. Bunların başında bu güne kadar pek çok defalar söyledi-

Tekel maddelerine yeni zam
Memleket saat ayarı

Bakanlar Kurulu aylardan sonra üstüste toplandı
Muhtelif maddelere üstüste zam yapıldı

ğimiz ve söylemekten de hiç "bir zaman bıkmıyacağımız, zirai kazançların vergilendirilmesi işi vardır. Zirai kazançların vergilendirilmesi ile beraber lüks istihlâk mallarından alınan vergilerin arttırılması gelmelidir. Bunlar yapılmadıkça az gelirli sınıflar Üzerindeki yük çok fazla olacaktır ve böyle bir tedbire gitmek doğru görülmemektedir. Nitekim halk efkârı vaziyeti iyi karşılamamıştır.

Enflasyonla mücadelede ise beklenebilecek tesir mahduttur. Karşılıksız veya netice itibariyle ona müncer olacak yollarla, para çıkarmakla mukayese edilirse açıkların böyle kapatılmaya çalışılması muhakkak ki daha iyidir. Hiç olmazsa memleketteki iştira gücü artmamış oluyor. Fakat ne çare ki azalmıyor da! Zamanla alınan paralar devlet işlerinin görülmesi sırasında yeniden iktisadi hayata karışacaktır.

Mamafih eğer esas gaye enflasyonla mübadele ise, bu hareketi, alınması gerekli şumullü tedbirler manzumesinin ilki olarak mütalâa edip müsait karşılamak icap eder. Ancak tekrar edelim, diğer tedbirlerin mutlaka bunu takip etmesi lâzımdır. Aksi takdirde, bugüne kadar devam eden ve zenginlerin daha. zengin, fakirlerin daha fakir olmasına sebep olan iktisadi durumun vahameti biraz daha artacaktır.

Hür milletler camiası içinde yaşamak şeklindeki azmimiz kafidir. Bu katiyete halel getirmemek için milli gelirin adil şekilde tevziine ve fedakârlıkların eşit olmasına bilhassa dikkat etmeliyiz,

Ekonomi

Üstad-ı ilm-i servet

Türkiyede bulunuşumun sebebi, memleketinizin umumi kalkınma meselelerini tetkik etmektedir.

Bu mevzu içinde devlet sektörüne ait tetkiklerimi bitirdim. Hususi sektöre ait tetkiklerimi bitirmeden evvel de tüccar ve sanayicilerinizle görüşmek istedim.

Memleketinizin umumi olarak iktisadi durumunu ele alırsak bugün hissedilen iktisadi sıkıntıların kalkınma hamlesi yapan memleketlerin hepsinde vaki olduğunu söyliyebilirim.

Türkiyenin geçmişteki hamleleri nazarı itibara alınırsa bu devrenin de kolaylıkla atlatılabileceğine emin olabilirsiniz.

'Enerjik Başvekilinizin ve hükümetin bu kalkınmayı kısa bir zamanda başaracağını da ayrıca işaret etmek isterim." (Zafer, 25 Haziran, 1955).

Yukarıdaki beyanat memleketimizin iktisadi meselelerini tetkike hükümetçe vazifelendirilen Mr. Thornburg'a aittir.

Nedense şahsına ve beyanlarına, yerli ve yabancı bir çok iktisat mütehassıslarından daha fazla ehemmiyet verilir gibi gözüken "Amerikalı iktisatçı" Mr. Thornburg bir hayli saklambaç oynamak zorunda kaldıktan sonra hissetmiş olduğu şahsi lüzum ve ihtiyaç üzerine ortaya çıkmış, oldukça enteresan bir beyanat vermiştir. Bilindiği gibi "Amerikalı iktisatçı" bundan kısa zaman evveline kadar gazetecilerle konuşmamak, beyanatta bulunmamak için âdeta kaçmıştı. Bu günler Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 300 milyon dolarlık kredi meselesinin tam hararetle görüşülmekte olduğu günlerdi. Mr, Thornburg Türk ekonomisini tetkike memur edilmiş, onun her türlü meselelerini yakından bilip öğrenmek fırsatını bulmuş bir kimsedir. Sonradan söyliyeceklerini o günlerde söylemiş olsa idi, lehimize bir tesir yaratır mı idi bilinemez. Ama hakikat şudur ki; mütehassıs konuşmamayı tercih etti. Öyle zannediyoruz ki konuşmuş olsa İdi bundan bir takım neticeler doğacaktı. Bunlar kendisi için iyi olmıyabilirdi. Thornburg bizim kendisini tanıdığımız kadar Amerikada tanınan bir kimse değildi. Bizim için söyleyecekleri müsbet tesir yaratamıyabilirdi. Kısa zaman sonra hadiselerle ve beyanlarla tekzibe uğramak kendisine atfettiğimiz değeri zedeliyebilirdi. Hal böyle olunca bu kadarcık bir basiretliliği adı mütehassıslığa çıkmış bir insana çok görmemek hakkaniyet icabıdır.

Halbuki işler olup bittikten sonra kendisine en küçük bir zararı do-' kunmayacaktı. Bilâkis Türkiyeye dost luk ve sempatisinin nişanesi telâkki edilecek bir konuşma yapıvermek işin içinden ustaca sıyrılmak, bazı çevreleri de memnun bırakmak için yeter de artardı bile. Gerçi beyanatı içinde yaşadığımız şartlar muvacehesinde ve bir takım işler olup bittikten sonra beklenilen akisi yaratamamıştır. Böyle olması da gayet tabiidir. Çünkü artık "lâfla peynir gemisinin yürüyemiyeceği" hakikati kafalara, bizim memlekette bile dank etmiye başlamış bulunuyor. Böyle olmakla beraber ne de olsa memleketimiz iktisadiyatına dair olan bu beyanat üzerinde bir nebze durmak faydalı olacaktır.

Ekonomik meselelerimizi bunca tetkikten sonra onun bu günkü durumu» ve karşılaştığı zorluklara dair tetkik mahsulü sözlerini yazımızın başında vermiş bulunuyoruz. Ufacık bir dikkatle hemen görülür ki, 78 kelime tutan beyanatın ancak 19 kelimesi memleketimizin umumi iktisadi durumunu ilgilendirmektedir. Bu ilgi de gayet zayıf ve müphemdir. Bunun içindir ki bizim yazımız da kendiliğinden Mr. Thornborg'un beyanatının ekonomik meselelerimizi kavradığı nisbette iktisadi bir mahiyet kazanabilmektedir.

Turist olmıyan mütehassıs

Mr. Thornburg sözlerinin başında Türkiyede niçin bulunduğunu izah etmeyi faydalı bulmuş. Bundan hemen sonra Türkiyedeki tetkiklerinin hangi sahalara ait olduğunu söylemiş. Bu sözler hemen hemen beyanatın yarısını tutuyor. Halbuki bu sözlerin, hiç değilse .temasta bulunduğu çevrelere bir kere daha söylen-

meşinde hiç bir lüzum yoktu. Kendisinin Türkiyede turistik bir gaye ile bulunmadığı o çevrelerce iyice bilinmektedir. Beyanatın başında olduğu gibi sonunda da asıl mesele ile ilgileri bir hayli zayıf bir takım sözler söyleniliyor. Ancak beyanatın ortasında asıl can alacak noktaya şöyle bir dokunuluyor: Memleketimizin umumi olarak iktisadi durumu ele alınınca bu gün Ur takım sıkıntılar hissedilmektedir. Ancak bu hal korkulacak Ur şey değildir. Hattâ tabii bir şeydir. Neden mi? Çünkü kalkınma hamlesi yapan memleketlerin hepsinde' vaki olmuştur. Beyanatta telkin edilmek istenilen fikirler bunlar. Görüyorsunuz ki bir takım sıkıntılarımız olduğu inkâr olunmuyor. Yalnız iktidar mensuplarının beyanları ile tam mutabakat halinde bunların ehemmiyetleri küçümseniyor. Endişeye mahal olmaması bahsinde de kalkınma hamlesi yapan başka memleketlerin de bu türlü zorluklarla karşı karşıya kalmış oldukları söyleniyor. Şimdi soralım: Bu memleketler hangileridir? Meseleleri bizimkilere ne dereceye kadar benzemektedir? Kalkınmaları hangi devirde olmuştur? Bunlardan da mühim olarak, Mr. Thornburg'un yapması icap eden iş sıkıntılar ortaya çıktıktan sonra bizi avutmak ve teselli vermek mi olmalı idi? Yoksa bir mütehassıs olarak, mevcudiyetlerini ha" ber verdiği *o* memleketlerin tecrübelerinden takip ettikleri hatalı yollardan bizi haberdar edip içinde bulunduğumuz sıkıntıların doğmasına, hiç değilse bu derece büyümesine lüzum kalmadan kalkınmamıza yardım etmek mi olmalı idi? Her halde İkincisi. Zira kendilerinin bu türlü memleketlerden yeni haberdar olmadıkları muhakkaktır. Bu itibarla beyanatın bütünü yanında bu kısmı dahi ciddiye alabilmek bir hayli zordur. Adeta teşvikkâr bir eda taşıyan bu sözleri bir an için doğru olsa, her şeyden evvel kendi memleketinin hükümetini ve mütehassıslarını tekzip etmiş olacaktır.

Mr. Thornburg
Lâfla peynir gemisi......

Şimdi beyanatın sonuna, bizce, bilhassa dikkatle üzerinde durulması gereken kısmına gelmiş bulunuyoruz. Bu kısmın iktisadi meselelerimizle alâkasının bir hayli zayıf olduğuna yukarıda işaret etmiştik. Deniyor ki Türkiye sıkıntılı Ür devre içinde bulunuyor. Ama Türkiyenin zorluklar içinde kalması ve bunlardan kendi gücü ile kurtulması nadir vâki olmuş şeyler değil. Binaenaleyh "geçmişteki hamlelerden alınacak hızla bu sıkıntılı devre de kolaylıkla atlatılabilir. Bu nokta üzerinde biraz duralım. Sıkıntılarımız kolaylıkla atlatılacak ve cinsten şeyler olsa idi, Hükümetimiz neticesi siyasi bir başarısızlık olacak olan bir kredi talebinde bulunmak ihtiyatsızlığını gösterir mi idi? Ve gene kolayca atlatılacak bir güçlük için Amerika bunca dostluğumuzu bir yana iterek bizi o malûm nasihatler ve ihtarlarla başbaşa bırakır mıydı? Biraz daha dikkatlice bakılacak olursa, Mr. Thormburg'un da samimi kanaatinin bu söylediklerinden farklı olduğu anlaşılır. Çünkü o da nihayet geçmişteki sıkıntılarımızı yenme güç Ve azmimizin halen içinde bulunduğumuz Zorlukları yenmek için dahi başlıca dayanağımız olması gerektiğine dikkati çekmektedir. Pek doğru. Buna biz zaten herzaman iman edegelmişizdir. Şahit olarak da hakikaten şimdiye kadar olan hamlelerimiz geniş yürekle ve güvenle öne sürülebilir.

Beyanatta son bir nokta daha var ki, çok söz götüreceği gibi, bu günkü mevzuat muvacehesinde münakaşasını yapmak ve aksi kanaatte bulunmak çok zordur.

Maliye

Yeni reiskont rayici

26 Şubat 1951 de evvelce yüzde 4 olan reiskont rayici yüzde 3 e düşürülmüş ve o günden bu yana üzerinde hiç Ur değişiklik yapılmamıştı. O zamandan beri iktisatçılarımızın çoğu reiskont rayicinin yükseltilmesi fikrini müdafaa etmişlerdi. Para politikamız ve Merkez Bankasının muamelelerinde- o zamanlardan beri enflasyonu .önleyici değil, bilâkis körükleyici tesirler görülmüştü. Arada alınan bazı antienflasyonist kararlardan muhtelif menfaat guruplarının tazyikleri neticesinde cayılmıştı. Şimdi biraz geç kalmış olmakla beraber reiskont rayicinin yüzde 4,5 a yükseltilmesi kararı verilmiş bulunuyor. Reiskont rayicindeki artışın antienflasyonist tesirler meydana getireceği muhakkaktır. Fakat acaba bugünkü

T. C. Merkez Bankası
Reiskont nabzı 4,5

enflasyon şartları içinde rayiçteki % 1,5 luk artma kâfi tesir yapabilir mi? Bu hususta çok şüpheli olduğumuzu kaydedelim. Daha yüksek Ur reiskont rayici kabul edilmiş olsa idi bile ancak kredi genişlemesinin önüne geçilerek antienflasyonist tesir temin edilebilirdi. Bu sözlerle yukarıda] söylediğimizi inkâr etmiyoruz. Şunu söylemek istiyoruz ki meydana gelecek olan antienflasyonist tesir kredi genişlemesinin azalmasıdır. Kredi genişlemesinin azalması meseleyi halle kâfi değildir. Çünkü şimdiki halde ekonomimizde fiyat seviyesini bugünkünün birkaç misline kolaylıkla çıkarabilecek kadar iştirak gücü mevcuttur. Meselenin üzerinde konuşmak için bir müddet beklemek lazımdır. '

Amerika

Buğday politikası

Amerika Birleşik Devletlerinde şu günlerde üzerinde münakaşalar yapılan en mühim ekonomik meselelerden biri muhakkak ki 1956 yılı buğday politikasıdır. Amerikâda bir tarihten beri hükümet buğday ekim sahalarını tehdit etmekte böylelikle fazla istihsalin önüne geçmiye çalışmaktadır. Fakat bu buğday ekicilerinin gelirlerinin azalmasına sebeb olduğundan bir taraftan da bunlara muayyen pirittiler ödemektedir. Amerika takip ettiği bu politika ile fazla buğday istihsali neticesinde fiyatlar rın düşmesiyle umumi buhran meydana çıkmasına mani olmaya çalışmaktadır.

Her yıl ekilecek azami saha Tarım Bakanlığınca tesbit edilerek buğday ekicilerinin tasvibine arzedilir. Şu son günlerde 1956 yılı mahsulü için Ba-

kanlığın tesbit ettiği mikdar üzerinde çiftçiler tarafından alınacak karar heyecanla beklenmektedir. Şimdiye kadar Tarım Bakanlığınca tesbit olunan azami ekim sahaları çiftçiler tarafından reddedilmiştir. Mamafih bu, gittikçe azalan bir çoğunlukla karar altına alınmıya başlamıştır. Hükümet tarafından ödenen pirimlerin, yani fiyat himayesinin yüksekliği ekim sahalarının mikdarına tabidir. Bu itibarla çiftçilerin ekim sahaları üzerinde alacakları karar bir taraftan kendi ellerine geçecek gelirler, diğer taraftan hükümetin ödiyeceği pirimler yönünden çok ehemmiyet kazanmaktadır. Kararın kanun İcabı üçte iki ekseriyetle alınması Tazım gelmektedir. Geçen yıl 1955 mahsulü için buğday ekim sahası olarak tesbit edilen 55 milyon Acre üzerinde buğday ekicilerinin %73,3 ü müsbet rey vermişlerdi. Nisbet ekim sahalarının kontrol edilmeye başlanmasından beri en düşük seviyedir.

Tarım Bakanı Ezra Benson tarafındanda1956 buğday mahsulü için kabul edilen azami ekim alanı cari yıldaki gibi 55 milyon Acre'dir. 1954 yılında müsaade olunan azami saha 62, ve bugünkü ekim tahditleri yürürlüğe girmeden, 1953 yılında 78 milyon Acre idi. Fakat bu yıl bilhassa şu günlerde Amerikada durum hayli komplike bir hal almış bulunuyor. Bir kere buğday ekicileri ekim sahalarını 1953 dekinin takriben %30 kadar azaltmışlardır. Bu demektir ki hava ve sair şartlar değişmediği takdirde, ellerine geçecek mahsul %30 dan az olacaktır, gelirleri düşecektir. Buna çare olarak hükümet muayyen nispetlerde pirim vermektedir. Halbuki bu yıl verilecek primlerde bir düşme olacaktır. Bu yüzden de buğday ekeceklerin gelirlerinde iki yönlü bir azalma olacaktır. Benson bu günlerde 1956 buğday mahsulü için himaye fiyatını, bushel (36,5 litre) başınba pirimi, 1,81 dolar olarak tesbit etmiştir, Geçen yıl yani 1955 mahsulü için pirim 2,06 dolar idi. Gelecek mahsul için görülüyor ki 0,25 lik bir düşme bahis mevzuudur. 1950 yılı mahsulü için tayin olunan 1,81 lik himaye fiyatı 1946 dan bu tarafa en düşük fiyattır. O yıl bu mikdar 1,49 dolardı.

Buğday ekicilerinin hükümet tarafından 55 milyon Acre olarak tesbit edilen azami ekim sahası üzerinde alacakları menfi bir karar bushel başına pirimin 1,19 dolara düşmesine ve böylece buğday piyasasında yalnız Amerika Birleşik Devletleri için değil, başka memleketler için de kuvvetli fiyat tenezzüllerine sebep olacaktır. Bunun için alınacak karar Washington'da endişe ile beklenmektedir. Zira buğday ekicilerinin, hususiyle küçük çiftçilerin, gelirlerindeki hükümetçe tanzim olunan kararla meydana gelecek düşmeye kusarak menfi bir karar almalarından korkulmaktadır.

Böyle olmakla beraber alınması muhtemel red kararı ile ortaya çıkacak "riziko" bazı ümitlerle bir dereceye kadar ağırlığını kaybediyor. Ümit ediliyor ki ne hükümet ve ne de kongre buğday piyasasında böyle bir buhranın meydana çıkmasına müsaade edemiyeceklerdir, etmiyeceklerdir. Hakikaten kongredeki çiftçi bloku temsilcileri şu noktayı ilân etmiş bulunuyorlar: Şayet ekim sahalarının kontroluna dair hükümetçe alman karar çiftçiler tarafından redde uğrıyacak olursa kendileri hemen bir fevkalâde kanun hazırlayacaklar ve hükümet de buna muvafakattan geri kalmıyacaktır.

Adı geçen kanun 1956 buğday mahsulü için ekim sahasını 55 milyondan 62 milyon Acre'a çıkaracak ve piritti de 1,62 dolar olacaktır. Bu tasavvurların önceden ilân edilişi Ur kısım buğday ekicilerine hükümet kararına menfi bir tavır takınabilmek için cesaret vermiştir. Çünkü red halinde ortaya çıkacak riziko şimdi artık eskisi kadar vahim gözükmemektedir. Bu arada büyük ziraat teşekküllerinden Milli Çiftçiler Birliği (National Farmera Union) azalarında teklifin lehinde rey vermelerini tavsiye etmiştir. Halbuki aynı mevzuda diğer bir büyük teşekkül olan Farm Bureau Federation bitaraf bir vaziyet almış bulunmaktadır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Kuzey Afrika

Hürriyete doğru

Sekiz aylık müzakerelerden sonra 21 Nisan - Perşembeyi Cumaya bağ-layan gece, Pariste imzalanan Tunus - Fransız anlaşmaları nihayet Fransız Meclisinin tasdikine su-' nuldu. Hükümet, Fransız Millî Meclisi azalarına tasdik projesinin mucip sebeplerini ihtiva eden metinleri dağıttı, tasdik müzakereleri 7 ve 8 Temmuzda yapılacaktır.

Anlaşmaların Fransız Meclisinde tasdiki ile Tunuslular senelerce mücadelelerinin meyvasını görecek otonomilerine kavuşacaklardı. Anlaşmaların yürürlüğe girmesi için Fransız Meclisinin tasdiki ve Tunus Beyinin tasvibi gerekmekteydi. Tunus beyi, memleketinin kuvvetli adamı Habib Burgiba'nın müdahalesi ile yapılan bu anlaşmaya muhalefet etmiyecekti. Fransızlar da Tunus ile bir anlaşmaya varmaktan başka bir çare göremedi, çünkü bütün dünya efkârı umumiyesi önünde Fransa suçlu vaziyetteydi. Kuzey Afrika'nın yalnız Tunus değil, Fas ve Cezayir gibi memleketlerinde sömürge idaresini kurmuş, bu memleketler halkını kendi kendilerini idare etmek hakkından mahrum etmişti. Tunus ve Kuzey Afrika meselesi, Birleşmiş Milletlere de götürülmüşse de, Fransa peşinen Birleşmiş Milletlerin bu hususta vereceği hiç bir karara uymıyacağını bildirmişti. Bu mesele, Sovyetlere ve Arap Birliğine de yeni bir koz vermişti. Batılı devletler sömürgecilikle itham olunuyordu. Geçenlerde, Bandung'da toplanan Asya - Afrika Konferansında da bu tenkidler tekrar ve Kuzey Afrika memleketlerinin muhtariyetlerine kavuşmaları temennileri İzhar edilmişti.

Fransa'nın sömürge siyaseti

1881 de Tunus Beyi ile yaptığı anlaşmayla Fransa bu memleketi himayesi altına almış, fakat sonraları anlaşma hükümlerini hiçe sayarak orada sömürge idaresini kurmuştu. Uzun seneler bir Fransız sömürgesi olarak idare edilen Tunus şimdi 1881 anlaşmasına benzer bir anlaşma temin edebilmiştir. Fakat, bu Şüphesiz ki bir başlangıçtır. Tunuslular yakın bir gelecekte tamamen istiklâllerine kavuşacaklardır. Sömürge sahibi İngiltere, Hollanda gibi diğer devletlerin aksine Fransızlar yerleştikleri bölgelerde yalnız bir koloni İdaresi kurmakla kalmamışlardı oraları kendi öz vatanları gibi benimsiyorlardı. Zamanla bu memleketlerde, milliyetçilik cereyanları kuvvetlenip, kendi kendilerini idare etmek arzusu başlayınca, ortaya dünyanın ilgisini çeken büyük anlaşmazlıklar çıkıyor. Fransa devleti, sömürgelerindeki bir avuç vatandaşının menfaatlerini haleldar etmemek için bütün bir memleket ahalisini en tabii haklarından mahrum etmekte tereddüt göstermiyordu. Tunuslular senelerce bu ideal uğrunda mücadele ettiler. Nihayet Fransa hem dünya efkârı önünde kendini temize çıkarmak ve hem de Tunus'taki tebasını daha iyi korumak için Tunusa otonomi vermeğe razı olmuştu.

Tunus ile bir anlaşmaya varmak zaruretini eski Fransız Başbakanı Mendes-France hissetmişti, fakat o-

Kapaktaki politikacı

Habib Burgiba

Bu asrın başlarında, Tunusun ufak bir köyünde bir çocuk dünyaya geliyordu. Ebeveyni adım Habib koydu. Habib kara kuru, ufak çapta bir yavruydu. Hiç kimse aynı çocuğun, yarım asır kadar sonra bir Haziran günü Tunusa ayak basarken görülmemiş tezahüratla karşılaşacağını hatır ve hayaline getirmiyordu. Halbuki aradan geçen elli sene Habib Burgiba'yı - tabii Fransızların hataları sayesinde - memleketinin 1 numaralı kurtarıcısı ve kahramanı yapmıştı.

Habib Burgiba evvelâ Tunusta, sonra Fransada tahsil gördü. Kendi yaşındaki bütün genç Tunuslular gibi Fransız kültürüyle beslenmekle beraber gaye olarak memleketinin istiklâle kavuşmasını biliyordu. Daha mektep sıralarında politikaya başladı ve uğramadığı felâket kalmadı. Ama genç Habib bunların hiç birinden yılmadı. Faaliyetini evvelâ Desturun çerçevesi içinde gösteriyordu. Destur, yarı siyasi, yarı dini, yarı sosyal bir teşekküldü ve Fransızlardan memleketi kurtarmak için bir muayyen politika güdüyordu. Fakat bu politika çıkar bir politikaya benzemiyordu. Habib Burgiba ve arkadaşları oradan ayrılıp Yeni Destur'u meydana getirdiler. Yeni Destur hem daha dinamikti, hem de hedefine varmak için yolunu daha iyi seçmişti. İkinci Dünya harbinde Habib Burgiba ve arkadaşlarım müttefiklerin yanında görüyoruz. Ancak harpten sonra Fransanın kendilerine istiklâl vaadi vardır ve Yeni Desturcular bu vaadin tutulmasını beklemektedirler.

İhtimal ki Fransa harp işinde verilen sözlerin sonradan tutulmak mecburiyetine pek inanmamaktadır. Zira tam beş yıl bu vaadini hatırlamamayı tercih etmiştir. Bunun üzerinedir ki bir müddetten beri devam eden sabotaj ve tethiş hareketleri alevlenmiş ve bir çığ gibi büyümeye başlamıştır. Alev sadece Tunustan yükselmemiş, Fas da ona katılmıştır. O tarihlerde Habib Burgiba Yeni Desturun tek değil ama birinci sınıf liderlerinden biridir ve karşı koyma hareketlerini o İdare etmektedir. İsmi gün geçtikçe bütün arap âlemine yayılmakta, kendisine haklı bir şöhret yapmaktadır. Habib Burgiba bir çok arkadaşlarının aksine itidal taraftarıdır ve her şeyin birden elde edilemiyeceğini bilmektedir. Ama ilk li olarak memleketinin iç hükümranlığının gerçekleşmesi şarttır.

Bu talebin cezası ise sürgün olmuştur. Bir kaç yıl geçince Yeni Desturun lideri bir adaya sürgün edilmiş ve orada tecrit olunmuştur. Elbette ki Habib Burgiba bir çok şey yapmıştı ve şöhreti haklıydı. Ama "martyre" vaziyetine girmesi kuvvet ve kudretini bir misli arttırmıştır. Habib Burgiba, başına gelenlere rağmen dönmemiş ve boyun eğmemiştir. Fransızlar Tunusa muhtariyet vermekle mükelleftirler. Bunu kabul etmedikleri müddetçe kendilerine Kuzey Afrikada rahat, huzur yoktur. Hakikaten Burgibanın sürgünde bulunduğu zaman zarfında Tunus kaynayan bir kazandan farksız olmuştur. O kadar ki Fransızlar Yeni Desturun liderini adasından Fransaya getirmişler ve ziyaretçi kabulüne müsaade etmişlerdir. Bu sırada da Mendes-France emperyalist politikayı terk için hazırlıklar yapmaktaydı.

Fakat Tunusa iç hükümranlığını iade şerefi Edgar Faure'a nasip olmuştur. Besmî Tunus hükümetiyle müzakereye girişen Fransız başbakanı muhataplarının, kendi ya-, nından çıkar çıkmaz gidip Burgibadan direktif aldıklarım görünce bu yaman adamı çağırtmış ve Tunus meselesini onunla karara bağlamayı daha uygun bulmuştur. Anlaşma imzalanınca - bu andlaşmayla Tunus iç hükümranlığına kavuşma yoluna giriyordu. Burgibanın memleketine dönmesine de müsaade verilmiştir. İşte o gün bütün Tunus yerinden oynamış ve millî kahraman eşi emsali az bulunan bir merasimle yurt topraklarına ayak basmıştır.

Şimdi Habib Burgiba bir yandan memleketin huzur ve sükûna kavuştururken diğer taraftan da tam hükümranlığın hazırlıklarını yapmaktadır. Küçük köyün çocuğu artık Tunus'un beyden ve başbakandan da kuvvetti 1 numaralı adamıdır ve milletinin itimadını haiz olarak hürriyet ve istiklâl ateşini yalnız Tunusta değil, bütün Kuzey Afrikada yakmaktadır.

Tunus milliyetçilerinden bir gurup
Hürriyet gelince silâhlar susar..

nun zamanında başlanılan müzakerelerde bir netice alınamamıştı. Hindicini, Sarre meselelerine bir hal tarzı bulan ve Paris anlaşmalarının Fransız Meclisinden geçmesini sağlayan bu kuvvetli başvekilin düğmesine de görünüşte Kuzey Afrika meseleleri sebep olmuştu. Mendes-France'ın yerine geçen Edgar Faure'un zamanında Tunus'a aşağıdaki şartlar dahilinde muhtariyet verilmesi kararlaştırıldı:

Fransa idarî, mali, kazaî sahalardaki haklarından yaz geçecek fakat memleketin müdafaası ve harici münasebetlerin idaresi gene Fransızların elinde olacaktır. Fransanın Tunustaki umumi valisi vazifelerini bundan böyle bir yüksek komiser selâhiyetleri ile sınırlandırılmış olarak ifa edecektir. Tunus'un Libya ile olan güney hudutlarındaki bazı bölgeler Fransız askeri idaresinin kontrolünden kurtarılıyordu. Tunuslular bu hususta bilhassa çok İsrar etmişlerdi, çünkü Tunus milliyetçileri güç vasiyetlere düştükleri zaman, 1951 de Birleşmiş Milletler kanaliyle kurulan bu genç devlete iltica etmekte, orada hazırlıklarını ikmal edip, münasip zamanlarda tekrar gizlice Tunusa geçmekteydiler.

Habib Burgiba'nın rolü

Milliyetçi Yeni Düstur'ların lideri Habib Burgiba müdahale etmeseydi, Fransa ile Tunus arasında aylarca devam eden müzakerelerden bir netice çıkmaz ve iki taraf arasında bir anlaşma zemini bulunamazdı. Habib Burgiba müzakerelere iştirak etmedikçe müsbet bir hal tarzına babakanı Edgar Faure, 21 Nisan Perşembe günü Tunus milliyetçilerinin liderlerini kabul etmeye karar vermişti. Böylece bugün Fransız Milli Meclisinin tasdikine sunulan anlaşmalar meydana gelmiştir.

Uzak Doğu

Rus - Japon görüşmeleri

Haziran tarihinde, Londra'da bütün dünya devletlerinin dikkatle takip etmeğe başladıkları bir mühim toplantı başlamıştı. Uzak Doğu meseleleri üzerinde Rusya - Japonya arasında başlayan müzakereler her bakımdan önemli idi. Fakat o gün bugündür, Londra'dan ne bir ses, ne de bir nefes işitiliyor. Rusya - Japonya arasında müzakerelerin hiç bir netice almadan devam etmekte olduğu anlaşılıyor. Rusya - Japonya müzakerelerinin esası 18 Temmuzda Cenevrede toplanacak olan dörtler konferansında dünya durumu tebeyyün etmeden anlaşılamıyacaktır.

İkinci Cihan harbini müteakip müttefikler 1951 de San Francisco'da Japonya ile sulh yaptıkları halde Rusya buna yanaşmamıştı. Fakat senelerce Amerikan taraftarı bir siyaset güden Yoşida bu sene başında iktidarı kaybedince yeni başbakan Hatoyama seçim platformundaki vâitlerini gerçekleştirmek için Rusya ile normal münasebetler tesisine çalıştı. İki devlet arasında, esirler, adalar ve balık avı meselelerinden doğan ihtilaflar vardı. Rusya Japonyaya, Almanya ve Avusturyaya yaptığı tekliflerin aynısını yapıyordu: Japonya hiç bir askeri ittifaka girmesin, açıkça tarafsız kalsın. Buna mukabil Ruslar bütün Japon isteklerini yerine getirmeğe hazır görünüyor» lardı. Japon. Devlet adamları da saten bu yoldaki Rus tekliflerini bekliyorlardı. Nitekim Avusturyadaki Japon sefiri istişarelerde bulunmak üzere Londra'ya çağrılmıştı.

Londra'daki müzakerelerde önce Japon harp esirleri meselesi görüşüldü. Rusya 1946 da yaptığı anlaşmada her ay elli bin Japon esirini vatanlarına iade etmeyi kabul etmişti. 1949 senesine kadar Sovyetler vecibelerini ifa ettiler, fakat ayni senenin sonunda Tass ajansının bütün Japon esirlerinin memleketlerine İade edildiklerini bildirmesi üzerine iki devlet arasında bu mevzuda miktar üzerinde yeni bir ihtilâf çıktı. Tokyo, önceleri Rusların, iade ettiklerinden başka 40.000 Japon harp esirini daha elde bulundurduğunu iddia etti. Bugün ise esir sayısının ancak 12.000 olduğunu ileri sürmektedir. Japonların bu iddiaları pekde mesnetsiz değildir, çünkü Sovyet kamplarında hapis cezalarına çarptırılmış 1000 kadar harp suçlusu Japon olduğunu Rusya resmen açıklamıştır. Son günlerde vatanlarına iade edilen Avusturyalı harp esirleri de Sovyet esir kamplarında 5 ilâ 6 bin kadar Japon esiri gördüklerini bildirmişlerdir.

1945 senesinde Yaltada üç büyükler toplantısında Başkan Roosewelt, Rusyaya, Japonyaya karşı harbe girmesi için büyük tâvizlerde bulunmuştu. Kuril adaları, Sahalinin güney kısmı Habomai ve Shikotan adaları Amerikan Genel Kurmayının yanlış hesaplan neticesinde Rusyaya adeta hediye edildi. Çünkü Amerikan genel kurmayı, Roosewelt Taltaya giderken Uzak - Doğu harbinin asgari bir buçuk sene daha devam edeceğine, Japonya'yı mağlûp etmek işin muhakkak Rus yardımının temini gerektiğine dair rapor vermişlerdi, yani bir ay sonra teslim olacak Japonların daha bir buçuk sene mukavemet edebileceklerini tahmin etmek gafletini göstermişlerdi. Bu yanlış hesaplar neticesinde Ruslara verilen adalar da bugün adı geçen iki devlet arasında bir ihtilâf konusu teşkil etmektedir. San Francisco anlaşmasiyle Japonya bütün bu topraklar üzerindeki haklarından feragat etmişti. Şimdi Rusya 1945 senesi sonundan beri müttefikleri ile yaptığı anlaşmalar mucibince işgal ettiği bu toprakları Japonlara iade ederse Batılı müttefiklerini müşkül vaziyette bırakaçaktır.

İhtilaf mevzuu olan adalar hakkında müşahitlerin fikirleri de pek değişiktir. Bir kısmı Rusya'nın Sahalin ve Kurilleri muhafaza edip, yalnız Japon karasuları içinde bulunan Habomai ve Shikotan adalarını iade edeceğini tahmin ederken, 'diğer bir kısım müşahitler de Rusların bu son iki adayı da iade etmiyeceklerini, onları muhtemel bir harp vukuunda Japonyanın işgalinde birer basamak olarak kullanacaklarını tahmin ediyorlar.

Diğer mevzular

Japon hükümetinin Kurüler'in ve Sahalin'in güneyinin kendisine i-

iadesi hakkındaki taleplerini balıkçılıkla i,ştigal eden büyük bir Japon zümresi de benimsememektedir. Bunlar adaların Japonyaya iade edildikten sonra, oraların Amerikan askerî Üsleri olarak kullanılacağından ve dolayısiyle kendi av sahalarının daha da tahdit edileceğinden çekinmektedirler. Japon iktisadî hayatında balıkçılığın oynadığı rol göz önünde bulundurulursa bu hususun da siyasî hayattaki ehemmiyeti anlaşılır.

Harpten sonra endüstrisini tekrar kuran Japonya, istihsalini eski seviyesine çıkarmış bulunmaktadır, istihsal ettiği mamul maddeleri isa kendisinin tabii pazarı olan Çin ve Asya memleketlerine satabilir. Rusya ve Kızıl Çin ile bir anlaşmaya varmadan Japonya bu memleketlerle ticaret yapamaz. Hatoyama da seçim plâtformunda bu tezi savunmuş ve iktidarı ele almıştır. Fakat Ruslarla anlaşması için tarafsız olması yâni Amerikanın ittifakından ayrılması, başka bir ifade ile her sene ondan aldığı 800 milyon dolar yardımdan feragat etmesi gerekmektedir.

Bu şartlar dahilinde iki taraf da kolayca bir anlaşmaya varamayacaklardır. Karşılıklı fedakârlıklarla tekliflerini daha makul bir şekle sokmaları gerekmektedir. Rusların Japonları kendilerine çekmek için yaptıkları tekliflerden biri de, Japonyanın Birleşmiş Milletlere girmesini kolaylaştırmaktır. Bilindiği üzere Birleşmiş Milletlere üye olabilmek için Güvenlik Konseyinin tevsiyesi üzerine - ki bu tavsiye vetoya tabidir - Genel Kurulun üçte iki çoğunlukla karar vermesi gerektir.

Hatoyamanın çocukluğu
Vaadini tutuyor

Almanya

Devlet içinde devlet

Paris anlaşmalarının bütün âkit devletlerce usulüne uygun şekilde tasdik edilip yürürlüğe girmesinden sonra Almanyada bütün diğer hür memleketler gibi hükümranlık haklarına kavuşmuştu. NATO'ya 15 inci üye devlet olarak katılan bu devletin Meclisleri bugünlerde Alman ordusu ile alâkalı bir projenin görüşülmesi ile meşgul olmaktadırlar. Bu proje, Federal Almanya ordusunun nüvesini teşkil etmek için acele 6.000 gönüllünün askere alınmasına dairdir. Ayrıca Adenauer hükümeti esas Alman ordusu için askere alınma usullerini ve geleceğin Alman askerine tanınan hakları tesbit eden bir proje daha hazırlamış, bu mevzuda müzakereler başlamadan evvel Parlamento üyelerini araştırmalara sevketmek için projenin metnini Alman Meclisi üyelerine dağıtmıştır.

Batı Almanyanın yeni Millî Müdafaa Vekili Theodor Blank hükümetinin niçin altı bin gönüllüyü mümkün mertebe acele silah altına almak istediğini yaptığı basın toplantısında şöyle açıklamıştır:

1 — Federal Almanya Kuzey Atlantik paktına girmekle, teşkilâtın Genel Kurmaylar heyetine Alman subaylarını tayin gibi bazı vecibeler kabul etmiştir. Bunların yerine getirilmesi daha fazla geciktirilmemelidir.

2 — Subayların daha orduya iltihak etmeden Amerikan askerî okullarında hususî kurslara devam zarureti vardır.

3 — Subay ve ast subaylardan müteşekkil Alman mütehassısları yeni silâhları teslim alabilmek ve bunların kullanılmasını askere alınacak efrada öğretmek için şimdiden modern silâhlarla haşır neşir olmalıdırlar.

Hindistan

Nehru'nun güvercini

Bundan iki sene önce, Hindistan'ın başşehrinde başbakanlık binasında büyük bir kalabalık vardı. Subaylar, diplomatlar koridorları doldurmuştu, çoğu çizmeli idi, çoğu hiç 'gülmüyordu. Bunlar Rus askerleri, Rus diplomatları idi. Kalabalık bir Rus heyeti Başbakan Nehru'yu ziyarete gelmişti, maksat Hind Başbakanını Moskova'ya davet idi.

İki sene sonra, Rusya'da kalabalık bir gurup, Nehru'yu karşılıyordu, Bugüne kadar görülmemiş tezahürat Hind devlet adamına yapılıyordu. Nehru uçaktan yakasında kırmızı bir gül ile inmiş, açık bir otomobilin içinde kırmızı bir eşarp ile sokakları dolaşmış, halkı selâmlamıştı. Nehrunun on beş günlük Rusya seyahati baştan sona kadar "halkın tezahüratı" ile geçmişti. Nehru'ya Rusyada o kadar ileri bir hüsnü kabul gösterilmişti ki, Pravda gazetesi o güne kadar yapmadığı bir hareketi yapmış, Nehru'nun resmini birinci sayfasında neşretmişti.

Pandit Nehru
Şark rüzgârı, garp rüzgârı

Bu tezahüratın ve gösterişin mânasını bütün dünya biliyordu, bütün dünya gibi Nehru'nun da bilmemesi imkânsız idi. Rusya, bütün gücü ile inkilâp sayesinde kazanılan ileri adımları göstermek istiyor, hızlı terakkileri anlatıyor ve Nehruyu kendi tarafında tutmak için elinden gelen her şeyi yapmaktan çekinmiyordu.

İngiltere'nin arzusu

Nehru, Rusya'dan sonra Varşovayi, Viyanayı ve nihayet Tito'nuıı memleketini ziyaret etti. Bunlar iade-i ziyaretler idi. Hazırlanan seyahat programına göre, Nehru'nun 11 Temmuzda memleketine dönmesi lâzım geliyordu. Fakat bu sırada İngiltereden bir ses yükseldi ve Başbakan Sir Anthony Eklen, Nehru ile görüşmek arzusunu izhar etti.

Cenevre konferansına çok az bir zaman kalmıştı. Batılılar muhakkak ki böyle bir konferansa gitmeden önce Sovyetlerin mutasavver plânlarını bilmek isterlerdi. Nehru Rusyada on beş gün kalmıştı, bu müddet zarfında Sovyet ileri gelenleri ile yakından temas -etmiş, dünya siyaseti etrafında görüşmeler yapmıştı. Mareşal Bulganin ile bir tebliğ yayınlıyan Nehrunun Sovyet emelleri ve plânları etrafında geniş malûmat sahibi olmadığını iddia edecek kimse bulunamazdı. Sir Eden, Nehru ile muhakkak ki, Sovyetlerin son görüşleri üzerinde konuşacak ve malûmat alacaktır. .

Acil Hekimlik

İmkânsızı deneme

Hasta yatağının başına acele çağrılan bir hekim ekseriya kötü bir vaziyetle karşılaşır, ya hasta ölmüştür, yahud da beyin kanaması, kalb anjini, enfarktüs veya benzeri bir hastalıktan ötürü agoni halindedir, can çekişmektedir. Bu gibi vaziyetlerde hekim bir takım müdahaleler yaparsa da netice değişmez. Hekimin buradaki rolü etrafı, artık pek yaklaşmış olan meşum sonunca alıştırmaktan, bir yandan da "imkânsızı dener" bir poz almaktan ibarettir. Şüphesiz vil kamfre, kafein, koramin, kardiyazol gibi bir ilâç enjeksiyonu yapacak, hastalığın ağırlığını ve yakın tehlikeyi aileye anlatacaktır. Böyle durumlarda hekimin usta bir klinikçi olmasından ziyade iyi bir psikolog olması lâzımdır. Esasen bu şekilde iyice ağırlaşmış, ölümü yaklaşmış, tedavi imkânları hiç kalmamış bir hastayı âcil bir vaka olarak ele almak da doğru değildir.

Asıl acele vakalar

Tromatolojiyi bir tarafa bırakırsak derhal hekim müdahalesinin lüzumlu olduğu âcil vakalar genel olarak sanıldığı gibi pek çok değildir. Ancak akciğer ödemi, akciğer ambolisi, şoklar, koroner hastalıkları, kalb anjinleri ve miyokard enfarktüsleri, safra, böbrek ve halib taşlarından ileri gelen sancılar, genel olarak kanamalar, apandisit, miğde delinmesi, pankreas nekrozu, barsak tıkanması, komalar bekimin hasta başında derhal karar almasını ve süratle bazı müdahaleler yapmasını gerektiren hastalıklardır. Böyle vakalarda dakikalar değilse bile bir kaç saat içinde hekim, tereddütsüz, gerekli çareleri düşünecek şekilde yetişmiş olmalıdır. Hekimi en çok korkutan ve bir takım sorumluluklarla baş başa koyan bu hastalıklardır. Nasıl yeni silâhlara iyice alışabilmeleri için. askerlere her gün talim yaptırılarak aynı şeyler refleks haline gelinceye kadar tekrar ettiriliyorsa hekimlere de sık sık âcil hekimlik konuları ile ilgili geliştirme kursları tertiplemek lâzımdır.

Psikolojik baskı

Hekimin çağrıldığı her âcil vaka hakikaten derhal müdahale edilmesi gereken bir hasta değildir. Hastanın acil telâkki edilmesi de nisbidir. Çok zaman hastanın korkusu, telâşı; ailesinin heyecanı basit bir vakaya acele bir durum mahiyeti verilmesine sebep olur. Hekim ailenin heyecanı, telâşı, korkusu arasında ne yapacağını kestiremez, bunalır. Ancak hastayı muayyene edip bitirinceye kadar düşünme payı vardır. Herkes başına toplanmıştır. Bu ruhî baskı altında acele bir şeyler yapmak zorundadır. Ancak bu yapılanlar! sonradan tatbik edilecek hakiki ve asıl tedaviye engel olmamalıdır. Şüphesiz hastanın gösterdiği belirtiler ve bunların gidisini tetkik ederek varılacak karara göre esaslı bir teşhisle yapılacak tedavi daha arzulanır bir şeydir.

Antibiyotiklerin israfı

Ateşli bir hastaya çağrılan bir hekim esaslı klinik bir muayene yapmasına rağmen intanın mahiyetini birdenbire tesbit edemiyebilir. Bu bir bulaşıcı hastalık mıdır? Mikrobu nedir, virüs intanı mıdır, kavramak zordur. Bazan ateş yüksekliği tek bir belirti halinde günlerce devam eder. Bir kızamıkta belirtiler ateş beş *gün* sürdükten sonra ortaya çıkar. Tifo da Hemen teşhis edilebilen bir hastalık değildir. Yılancık da derideki leziyonlar ateş başladıktan günlerce sonra belirir. Malta humması da günlerce hatta aylarca teşhis edilemez. Bu zorluklar karşısında çok zaman hastalığın adı konmadan ve hümmanın menşei, mahiyeti, şekli, seyri, mikrobu, virüsü bilinmeden ve düşünülmeden antibiyotiklerden biri kullandır. Yeni antibiyotiklerin tesir spektrumu geniş olduğundan yani aynı zamanda birçok mikroplara birden müessir bulunduklarından bunlar tercih edilir. Hattâ çok zaman bunları hekime müracaat etmeden hasta kendiliğinden veya ailesinin yahut konu komşunun telkini altında almış bulunur. Halbuki böyle bir ateş yükselmesinin hiç de acele bir mahiyeti yoktur. Beklemek daha akıllıca bir harekettir. Eski bir hekim tecrübelerinin kendine verdiği ilhamla hastasına aspirin, piramidon ve benzeri bir analjezik ve antitermik vererek 24 hatta 48 saat intizar halinde katlır. Buna "silâhlı bekleme" diyebiliriz. Bu sırada bakteriyolojik muayeneler, kan ve idrar tahlilleri tamamlanır. ' Hastanın ve çerçevesindskilerin isteğine uyarak ve onların heyecanlarından müteessir olarak ruhi bir baskı altında hemen antibiyotiklere sarılan hekim belki de kolayca geçebilecek bir hastalık için masraflı hattâ tehlikeli bir yol tuttuğunu hatırdan çıkarmamalıdır.

Antibiyotikler
Hem fayda, hem zarar

Antibiyotiklerin zararları

Antibiyotiklerin faydaları yanında ihmal edilemiyecek bir çok da zararları vardır. Şok yapabilirler. Tahammülsüzlük belirtileri, deri döküntüleri, hararet yükselmeleri ve allerjik hadiseler yaratabilirler, ishaller ve hazım bozuklukları, uyandırabilirler. Bu olaylar bir antibiyotiğin kısa süre ile kullanılan pek az bir miktariyle de ortaya çıkmaktadır. Böyle bir ilâca karşı aşırı duyarlık kazanmış olan bir hastada sonradan asıl lüzumlu hallerde ve ağır bir hastalığa yakalandığı zaman bu pek faydalı ilaçları kullanmak imkansızlaşır. Bir başka tehlike de lüzumsuz yere kullanılan antibiyotiklere karşı mikroplarda bir dayanma bir direnç uyanması keyfiyetidir. Sonra önemli bir enfeksiyon hastalığının başlangıcında körlemeden kullanılacak bir antibiyotik belki de hastalığın özel ilâcı olmadığından her ne kadar intanı hafifletirse de tamamen gideremez. Üstelik hastalığın gidisini değiştirir, hastalık tablosunu bulandırır. Artık bütün bakteriyolojik araştırmalara rağmen enfeksiyonun mahiyetini tesbit etmek kabil olmaz. Tamız Amerikada 1951 de 324 ton penicillin, 167 ton streptomycin ve 250 ton öbür antibiyotiklerden imal edilmiştir. Hekim reçetelerinin yarısından fazlasında antibiyotikler yer almaktadır. Bu sadece bir alışkanlık, bir moda değil âdeta bir hastalıktır. Halbuki bu tonlarca antibiyotiğin ancak pek küçük bir kısmı faydalı ve müessirdir. Üst tarafı israftır. Öyle septisemi vakaları vardır ki hemen, rastgele bir antibiyotik verilmesi yüzünden teşhis edilememiş ve ancak ilâcı uzun müddet kestikten sonra yapılan bir hemokültürle hastalığın mahiyetini anlamak kabil olmuştur. Yine erkenden herhangi bir antibiyotikle tedaviye başlanmış bir menenjit vakasında da sonradan hastalığın cinsini anlamakta zorluk çekilir. Hastalık bir virüs menenjiti midir? Bir tüberküloz menenjiti midir? Sadece bir menenj taharrüşü, bir menenjit midir, yoksa iyi gidişüliseröz veya lenfositter bir menenjit midir? Meçhul kalır.

Verilen antibiyotik harareti düşürür, mikrobu yok eder, belirtiler silinir. Halbuki böyle vakalarda iki, üç gün beklemek, arazî tedavi yapmak, paliyatif ilâçlar kullanmak ve bu sırada gereken bütün klinik ve lâboratuvar muayenelerini ikmal etmek bütün bu yanlışlıkları önleyebilir.

Hekimlikde acele yoktur

Aceleci hekim en kötü hekimdir. Patolog için "tedavi sonu patomorfoz" u yani bir organın hastalık ve tedavisinin karşılıklı tesirleriyle aldığı anatomik veya histopatolojik durum henüz yeni bir konudur. Klinikçiler için de "Pato-metamorfoz terapötik" denilen durum yani tedavile hastalığın klinik görünüşünde meydana çıkan değişiklikler, enteresan olmakla beraber henüz tamamen bilinmemektedir. Zamansız ve acele yapılan bir müdahale bazan vahim sonuçlar da doğurabilir. Polyo'yu ele alalım. Bu hastalıkta mikrop vücudu istilâ ettiği zaman bir viremie safhası vardır ki henüz hastalık bu devirde bir yerde lokalize olmamıştır. Hastalığın sonradan sinir sistemine yerleşerek yaptığı paraliziler vakalarının ancak küçük bir kısmında ortaya çıkar. Virusu, büyük bir anfinitesi olan sinir sistemine çekecek bütün travmalardan, yorgunluk ve zorlamalardan - stress - kaçınmak en doğrusudur. Hasta rahat bırakılmalı, zaten büyük bir faydası olmadığı artık anlaşıldığından, kan aktarma, serum tedavisi gibi müdahalelerden sakınılmalıdır. Bu metodların üstelik sok yapma, lokal ve genel reaksiyonlar uyandırma gibi mahzurları da vardır. Hattâ bel kemiğinden su bile almamalıdır. Tipik bir vakada bu metod teşhis için lüzumlu değildir. Zaten polyo'da önemli bilgiler de vermez. Eğer vakanın başka bir hastalıktan ayrılmas; gerekiyor ve teşhiste şüpheler mevcut bulunuyorsa hiç olmazsa bel kemiğinden su almayı birkaç gün sonraya' atmalı ve hastalık tablosunun iyice yerleşmesi beklenmelidir. Bu sırada da hastayı iyice rahat ettirmeğe bakmalıdır.

Kan alma meselesi

Pratisyen hekimin başında bir dert daha vardır. Bu da âcil hekimlik te çok rastlanan kan alma işidir. Beyin trombozu veya beyin anbolisi vakalarında eskiden beri müracaat edilen bu usul yani damardan 500-700 c.c. kadar kan alma tekniği artık eski değerini muhafaza etmiyor. Hele dimağda, erime yumuşama, ramollisman olduğu zaman böyle bir tedavi tehlikeli de sayılıyor. Böyle bir kan almanın sonunda görülen tansiyon düşmesinden ötürü beyin arterlerinde bir büzüşme ve buralardan geçen kanın debisinde bir azalma oluyor. Zaten kansız kalmış olan dimağ parankiminde bu durum daha vahim olaylar yaratıyor, ramollismam artırıyor. Beyin kanaması hallerinde ise damardan kan alma nazarî olarak yerinde bir müdahale sayılıyor. Fakat başlangıtça kesin bir teşhis koymak imkânı olmadığından bu müdahale geç kalıyor ve bu şurada da zaten dimağ parankiminde büyük bir harabiyet teessüs etmiş bulunuyor. Bütün bu müdahalelere rağmen hekim "beyin anbolisi ve tronbozu hallerinde damardan kan almanın zararlı olduğunu ben de biliyorum. Fakat halk bu gibi acele durumlarda benden bu müdahaleyi bekliyor ve istiyor." diyebilir. Hakikaten halk bu işe çok alışmıştır. Hattâ, hasta kaybedildiği zaman bilen, bilmiyen; bir takım fikirler yürüterek, kan almadığı için. hekimi mesul tutabilir. Bütün bu müşküllere rağmen hekim sadece kendi vicdanına karşı mesul olduğunu hatırdan çıkarmamalı ve kitabın dediğinden şaşmamalıdır. — Dr. E. E.

Sosyal Hayat

Aşk payitahtı

Bazı şehirler plajları, manzaralı otelleri, eğlence yerleri ile meşhur olurlar. Bazıları meyveleri, her hangi bir mahsulleri İle.. Kimisine güzellikleri para getirir, kimisine medeniyetleri, kimisine ise tarihleri..

Avrupada bir kanun maddesi yüzünden zengin olan bir şehir vardır. Kanun maddesi şudur: 16 yaşım doldurmuş olan her şahıs reşittir ve ailesinin muvafakatini almadan evlenebilir.

Bu kanun maddesi İskoçyada meriyettedir ve yol üstündeki ilk kasaba, ilk hudut şehri olan Gretna Green yıldırım izdivacı yapmak istiyenlerin buluştuğu bir aşk şehri olmuştur.. Sevişip ailelerinin rızasını alamıyan İngiliz gençleri, İskoçya hududundaki Starok nehrini aşar aşmaz yakayı kurtarmış sayılırlar. Nehirin bir ucunda yakalandıkları takdirde, aile ocağını terketmek suçu ile mahkûm olacak olan bu gençler, nehrin öbür ucunda tamamiyle hürdürler ve İskoçya kanunlarından faydalanırlar. Eski resimlerde bile, Gretna Green aşklarını canlandıran esprilere tesadüf edilmektedir. Çünkü bu kanun asırlardan beri meriyettedir:

Birinci tabloda dört nala giden bir atlı arabada, birbirlerine sarılarak, Starck nehrini aşmaya çalışan endişeli iki küçük sevgili görünmektedir. Baba uzaktan takip etmektedir. İkinci tabloda, sevgililer ilk dükkâna, bir demirciye 'girip nikâhlarını kıydırmışlardır. Üçüncü tabloda ise baba dükkâna girer ve kamçısı elinde, onları ancak tebrik eder. Çünkü geç kalmıştır..

Yalnız Gretna Green'in geçimini sağlıyan bu kanun maddesinin bir hususiyeti de şudur ki, İngilizler, orada, evlenmeden 21 gün oturmak mecburiyetindedirler. Böylece oteller sık sık dolar dolar boşalır, sokaklar kol kola gezen sevgililerle doludur ve havada daima bir neş'e, ümit ve gençlik şarkısı vardır.

Gretna Green'e yalnız küçük sevgililer değil, yıldırım nikâhı ile evlenmek, istiyenler de rağbet eder. 1754 senesinde Londrada çıkan bir kanun, bütün İngilterede, askısız nikâhı menediyordu. Evleneceklerin ismi günlerce asılı duracak, ailelerin itirazları, bu arada başka maniler nazarı itibara alınacaktı. Askıda durmaya tahammül edemiyen sevgililer, bunun çaresini çabuk buldular ve Gretna Green'e hücum başladı!.. Zaten Gretna Green de her şey, sanki sevişenleri birleştirmek için düşünülmüştü. Namuslu ve şerefli herhangi bir vatandaş, mülk, arazi sahibi, rençber veya işçi, evlenmek istiyenleri evlendirebiliyordu. Devamlı surette dükkânında bulunan demirci şehrin nikâh memuru olmuştu. Bütün bu kolaylıklar, bir çok defa suistimallere yol açtı, bazan birbirlerini hiç tanımıyan, trende tanışan gençler Gretna Greende trenden inip evlendiler ve nihayet 1989 senesinde, evlenmek istiyenlerin 21 gün Gretna Green'de kalmak mecburiyetinde oldukları ilân edildi. Bugün Gretna Green'de herhangi bir namuslu vatandaş nikâhı kıyamaz.. Resmi bir nikâh memuru vardır. Fakat anane muhafaza edilmiştir ve yeni nikahlılar, daima, bir demirci "örs" ünün üzerinde el ele tutuşurlar.

Nikâh memuru çok ciddi yüzlü, suratsız bir adamdır ve yıldırım nikâhı ile evlenmek istiyenlere adeta hayretle bakar. Buna mukabil, şehrin en büyük otelini idare eden M. Gordon, çok neş'eli bir İtalyandır.. Karısı ile aynı şehirde yıldırım nikâhı ile evlenmiş, mesut olmuştur ve gelenlere cesaretle beraber bol bol spageti vezir. Otelin bolünde İtalyanca şu sözler yazılıdır: Dünyada iki şey sem hiç bir zaman terketmiyecektir: Birisi, seni her yerde gören Allanın gözüdür, diğeri de seni her yerde takip eden annenin kalbi!

Şehirde eğlence yerleri bol değildir ve aşktan başka insanı avutacak biç bir şey düşünülmemiştir. Bu da sevgililere kurulan bir tuzak, bir imtihan sayılabilir. M. Gordon'a göre Gretna Green'in en meşhur şahsiyeti parlak üniformalı istasyon şefi M. Tennsyon'dur: O bir ruhiyatçı olmuştur: — Gençler burada daima çift olarak, gözleri gözlerinde, elleri ellerinde inerler, der. Onları karşılamak cidden hayattaki en büyük zevkimdir. Trenden inerden, ellerinde küçük bir bavul ve kafalarında büyük projeler vardır... Hemen nikâh memuruna koşar, isimlerini kaydettirir ve 21 günlük imtihana tâbi olurlar. Bu 21 gün sonunda evlenmeden dönenler vardır. Fakat ekserisi evlenirler. Dönüş trenine binen gençlerin

Hep beraber..

Jale CANDAN

Sıkıntılı zamanlarda, her şeyin yokluğuna insan aşağı yukarı alışır.. Hattâ bir gaye uğrunda, program dahilinde, katlandığımız sıkıntılar, bize bir nevi fedakârlık ve olgunluk hissi verdiğinden bunlardan zevk bile duyabiliriz..

Harbi takip eden senelerde İngilizlerin gıda maddelerini, vesikaya tâbi olarak, hiç şikâyet etmeden, saatlerce kuyruk yaparak elde etmiş olmaları ve bu fedakârlıkları ile İftihar etmeleri, herkesin hayranlığını kazanmıştı. Fakat şayet bu sıkıntı, kafi ve devamlı kararlar neticesinde olmayıp, zaman zaman baş gösterseydi, millet aynı soğukkanlılığı, aynı irade ve fedakârlığı gösterebilir miydi?.. Acaba yok olan bîr madde, birdenbire piyasaya çıkınca onlar da, sandık sandık alıp evlerine istif etmezler miydi ?

Eğer memleketimizde, şeker, çay, kahve veya herhangi bir maddenin darlığı hissedilir hissedilmez, alâkalı makamlar, bir müddet 1çin, bu maddeyi vesika ile alabileceğimizi, bu maddeyi az yiyebileceğimizi bize söylemiş olsalardı, bunu milletin menfaati uğruna, normal bir sükûnla karşılamıyacak tek bir Türk vatandaşı tasavvur edilebilir miydi? Vesika ile verilecek olan gıda maddesinin miktarı çok az bile olsa, elbet bir çare arayıp bulacaktık.. Şekeri çocuklarımıza saklayıp, sade kahve içmeye alışacaktık. Reçel yerine pekmez yiyecektik. Belki bazı yerlerde banım faydasını bile görecektik. Şark vilâyetlerimizde çayı daima çok ay şekerle içerler. İngilterede tanıdığım Ur çok kadınlar da harpte şeker bulamadıkları için, mecburen sekersiz çay içtiklerini fakat sonradan, bunun daha zevkli olduğunu farkettiklerini söylemişlerdi.

Bugün bizi üzen şey, az şeker yemek, çay yerine ıhlamur kullanmak değildir. Bizi perişan eden şey intizamsızlıktır. Filânca dükkânda, şeker tevziatı yapıldığım duyup sıraya giriyoruz.. Bazen sıra tam bize gelmişken, şekerin bittiğini ilân ediyorlar. Vakit kaybına yanarak eve dönerken, bakıyoruz komşu, mahallenin bütün çocuklarına birer dondurma vadederek, hepsini seferber etmiş ve biz çırpıda 5, 6 kilo seker toplamış.. Hattâ şeker satışlarında darlığa rağmen, hiç bir vesika ibraz edilmediği için, bu işi kendilerine meslek edinen, şeker tevzii mahallerinde dolaşarak, şeker istifçiliği yapanlar varmış. Bunlar yaptıkları işten utanmak şöyle dursun, açık gözlülükleriyle, iftihar ediyorlarmış.. Öyle ya! Gemisini kurtaran kaptan.

. . . Fakat hayır, alâkalı makamlar ne yapıp yapıp her şeyi, halka, cesaretle söylemeli, halkı bir program dahilinde, inanarak, sıkıntıyı paylaşmağa alıştırmalıdır.. Mühim olan bu birliği, bu 1timadı temin etmektir. Yoksa bugün sıkıntısını çektiğimiz maddeler, ihtimal çok yakın zamanda bollaşacaktır, bunu hepimiz biliyoruz.

kimisi durgunlaşmıştır, kimisi ise tam bir saadet ve güven içindedir. Trene binen gençlerden mesut olacaklar derhal anlaşılır.

Hizmetçi daima haklıdır

Bugün Ankarada, en uydurma hizmetçinin aylığı seksen liradır. İş bilenini bulmak için, yüzden yukarı çıkmak icap eder. İstanbulda ise, hizmetçi maaşı 200 e dayanıyormuş.. Vakıa hizmetçi çalıştığı evde yer, içer, yatar, bazen de giyinir ama ekseri de bir evi, baktığı kimseler vardır, o da kira verir, ekmek alır, yağ alır, şeker ister, çay ister, giyinmek ister, kısacası o da insandır. Ve elinden geldiği kadar gelirini artırmaya çalışır. Bir hanım komşusunun hizmetçisine on lira fazla verip ayartmağa çalışırsa, hizmetçinin bu on lira peşinde, kapı kapı dolaşması gayet tabiidir.. Ankaradaki hizmetçilerin ekserisi. Sah günleri hemşireleri ile buluşurlar, yaptıkları şey hanımları çekiştirmek ve daima yani bir kapı aramaktır.. Hanımlara gelince, onların da, ikisi üçü, bir araya gelir gelmez, hizmetçi derdine temas ederler. Hele bu mevsim, ekseri hizmetçiler, köylerine tarlalarında çalışmaya gitmişlerdir. Şehirde bir hizmetçi buhranı vardır. Bir çok açık gözlüler de, bu arada, fırsattan istifade ederler: Hizmetçisiz kalan bir hanım, İstanbulda tuttuğu sayfiye evine yerleşebilmek için, beraberinde götürmek üzere, bir hizmetçi arıyordu. Eli yüzü düzgün bir talip çıktı. Hanımla kanları derhal kaynaşıvermişti. Hanım ona, borçlarını temizlemesi için, aylığını peşin verdi, trende utanmamak için ona ayakkabı aldı, bir basma yaptı ve böylece yola. çıkıldı. Seyahat iyi geçmişti. Hizmetçi kadın, çocuklarla iyi meşgul oluyordu. Fakat Haydarpaşa garında, kadın, birden ortadan kayboldu. Koca İstanbulda bulabilirsen bul..

Ebedî ve ezelî karıkoca kavgasına şimdi bir de hanım-hizmetçi mücadelesi ilâve edildi! Eski hizmetçiler ailenin saadetine yardım eden, âdeta aileyi benimsiyen insanlardı. Bugün ise ekseri hizmetçiler, evde birer huzursuzluk membaıdır. Fakat şunu da unutmamalı ki, eski hizmetçilerin evde bir yerleri vardı, bayramda seyranda hatırları hoş edilir, ailenin dertlerine sırlarına ortak olurlardı. Maddî gelirleri bugünkü kadar değilse de manevi tatminleri fazla idi.. Hayat değişti. Hizmetçiler boğaz tokluğuna çalışırken yüksek maaşlara geçtiler. Fakat her ne olursa olsun, onları ruhen tatmin etmek, onları idare etmek daima hanımlara düşer.. "İyi hizmetkârı iyi efendi meydana getirir" sözü beyhude değildir. Hizmetçileri, hanımlara düşman birer kütle olarak görmeyip onların her zaman yorucu, bazen de bıktırıcı veya pis işler yaptıklarını düşünmek, onlarda aşağılık duygusu yaratmamak, lâubaliliğe ve aşırı samimiyete düşmeden onlarla alâkadar olmak, hastalandıkları zaman icap eden yardanı esirgememek, menfaatlarını korumak icap eder. Onların haftalık izinlerini daima vermek şart olduğu gibi, arada sırada, iş bitince, dolaşıp hava almalarına müsaade etmek iyi olur. Ancak bunu ciddiyetle ve ölçü dahilinde yapmak, her gün izine alıştırmamak da lâzımdır. Bu ara izinler çarşıya pazara gönderilmek bahaneleriyle yapılırsa daha iyidir.. Onların en kıymetli şeyleri hürriyetleridir. Çünkü bu hürriyetten mahrum sayılırlar, taleri bitince odalarına çekilip kendilerine ait şeylerle meşgul olmaları da tabii karşılanmalıdır. Bir hizmetçi, bir evde şahsi işleriyle meşgul olduğu nisbette, o evde, kendisini kendi evinde hisseder. Aylık verdikleri için, hizmetçilerinin, beş dakika oturup dinlenmelerini hoş karşılamıyan hanımlar çoktur. Hizmetçiyi tam oturduğu anda, yerinden kaldıran bir bahane icat etmek, yemeğini yerken sık sık bir şeyler istemek, basit şahsi işlerini ona yaptırmak, bilhassa çocukların hizmetçilere emirler vermesine müsaade etmek çok büyük bir hatadır.. Çocuklar kendi işlerini, kendileri yapmaya alıştırılmalıdır. Hizmetçi meşgulken, ondan su istiyen, iki dakika sonra kaybolan oyuncağını aramasını emreden çocuk, hizmetçinin kinini uyandırır..

Hizmetçiyi herkesin içinde azarlamak, ona hakeret etmek yalnız hizmetçiyi değil hanımı da küçültür. Hattâ hizmetçisi ile başbaşa kalan bir hanım bile ihtarlarını daima alçak sesle ve terbiye dahilinde yapmalıdır. Hizmetçi kullanmak kolay bir iş değildir. Ondan bütün vazifelerini yapmasını istemek fakat ona insanlık haklanın vermek icap eder.

Esasen sosyal dâvalarımız başında hizmetçi meselesinin halli gelmektedir. Geri cemiyetlerden kalma bazı itiyatlar ile "hizmetçi" diye körü körüne hakarete tâbi tuttuğumuz insanın, nihayet hakikaten bizler gibi yaşıyan, duyan ve hassas olan bir yaratık olduğunu kabullenmeliyiz. Dâva, buradan başlıyor.

Bugün Almanya'da, hizmetçilerin bile sendikası vardır. Hizmetçiler de kendi aralarında teşkilâtlanmış, bir cemiyetin bir parçası, hem de aranılan bir parçası olduklarım ortaya koymuşlardır. Almanyada, bir hizmetçiye Türkiyede edilen muamelenin onda birini yapamazsınız. Muayyen ve aranızda bir sözlü mukavele ile tespit ettiğiniz işten fazlasını kendişinden iatiyemezsiniz. Hattâ, hizmetçiyi muayyen saatin dışında evinizde tutup çalıştıramazsınız.

Bütün bunları göz önünde tutmak zorundayız. Madem ki hamle yapan bir memleketiz, madem ki, sadece fabrikalarla, yollarla kalkınma yapmak mukadderatı ile başbaşayız. Ve bunlarla hükümetler uğraşmaktadır. Sosyal davaları kalkındırmak: halka kalıyor.

Aşk payitahtı Gretna Green
Nikâha hücum!

Moda

Seyahat bavula

Tatil geldi çattı.. Seyahate çıkma zamanı yaklaştı. Gene de hazır lığımız tam değil. Halbuki geçen yan hayli dilimiz yanmıştı ve tıklım tık lun dolu olan bavulumuzu açıp dan lüzumlu şeyleri bulamayınca, seneyi tedbirli hareket etmeye karar veril miştiniz.. İşte gene ayağınızda raha

Yaz bavulundan parça
Darısı dostlar başına

bir ayakkabı yok, gene basmalarınızı sayfiyede diktirebileceğinjzi tasavvur ediyorsunuz.. Plaj çantanız eksik, bollaşan elbiselerinizi düzelttirememiş ve serin yaz akşamları için tahayyül ettiğiniz yün ceketi örememiş vaziyettesiniz. Gene bavulunuz hazırlanacak, diktirilecek, tamir edilecek eşyalarla tıklım tıklım dolacak, fakat bu dolu bavulun hakikatte bom boş olduğunu farkedeceksiliz. Burada yazlık bir gardrop listesi vermek çok müşküldür. Çünkü kinişi 15 gün için yazlığa gider, kimini 3 ay için... Kimisi denize iner, kinişi dağa çıkar.. Kimisi yazı tam bir stirahat halinde, tabiat içinde, yüze•ek, balık tutarak, dağa tırmanarak reçirir. Kimisi için ise yaz, kıştan laha yorucu bir eğlence hayatı vesiesi olur, lüks gazinolara, kulüplere devam eder. Şu halde, herkesin yazlık •ardrop listesi, yaşıyacağı hayata öre değişir. 'Bu hususta en iyi akü Hocamız geçen senelerden edindiğiniz tecrübeler olacaktır. Bir bavul afif olduğu nisbette iyi düşünülmüş emektir. Sayfiyede giymek için, çouklarımıza ve kendimize az buruşan, abuk temizlenen, yıkanması ile kulması bir olan kıyafetler seçmemiz arttır. Dikkat edeceğimiz en mühim okta: Her saat için icab eden tek, fakat iyi elbiselere sahip olmaktır, leş tane dans elbisesine sahip olduğu halde tek basması olmayan veya shre inerken mazbut bir döpiyes ya tayyörü bulunmayan kadın yarahatsız olacaktır. Basit bir plaj indah en ince ve zarif ayakkabıdan llzan daha şık durur. Son senelerin odası olan 3 parçalı elbiseler, hafif avulun temel eşyası sayılabilir. tınlar kadınların can kurtaranıdır, yebiliriz.. Böyle iyi dikilmiş tek else ve iki basma ile bütün yaz şık bilirsiniz. Ceketinizi giyip en ciddi merasime iştirak ettikten sonra ceketinizi çıkarıp kendinizi dans pistinde bulabilirsiniz. Basmadan, pikeden veya poplinden yapacağınız bir üç parçalı elbise ise, bütün gün sabahtan beşe kadar sizi şık tutacaktır. Plajda çıplak dolaşmak ne kadar hoşsa, otobüste, trende, vapurda aynı çıplaklığı muhafaza etmek o kadar rahatsız edicidir. Her saatin bir elbisesi olduğu gibi, her saatin de bir ayakkabısı, çantası, ufak bir eşarbı, bir çiçeği, bir kolyesi vardır.. Bu küçük şeyler bavulu doldurmaz ama elbiselerinize bir yenilik, bir hoşluk verir.. Sayfiyede üç şeye daha ihtiyacınız vardır: serin akşamlar için bir cekete, güneş için bir hasır şapkaya ve ani yağmurlar için şimsiyeye..

Sağlık

Bir dost: Güneş

Yazın kadının en güzel süslerinden biri muhakkak ki yanmasıdır. Güzel yanmış, tırnakları, saçları itinalı temiz bir kadın, küçük bir basma elbise ile, hem şıktır, hem de cazip.. Bugün eldivenleri ve şemsiyesi ile plâj giden kadın ne plajda hoştur, ne de sokakta.. Yalnız yanmak, gelişi güzel güneşe uzanmak değildir. Yanmasını bilmek şarttır.

Güneş vücut için ne kadar faydalı ise, yüz için o derecede zararlıdır.

Sağlığın temeli: Güneş
Yakmasını bilenin yanması

Diğer görünüş
Bu sıcakta yağmur duası

Otuzunu geçmiş kadınlarda güneş kırışıklıkları meydana çıkarır ve onun tesiri altında yüz cildi kalınlaşır, sertleşir, tüylenir.. Demek ki güneş banyosu yaparken yüzü ve başı muhafaza etmek, ya onu tamamiyle örtmek, ya da hiç olmazsa şapka giyinmek şarttır. Yanaklarınızı ve alnınızı yakmak istiyorsanız güneşe yüzden değil profilden yatm. Böylece burnunuzu lâmba gibi, parlatmaktan kurtarırsınız. Çünkü bilhassa burun güneşe fazla hassastır. Burnunuzu hususi bir mukavva ile örtmeniz de, çok faydalıdır, yalnız mukavva yerine yaprak koymak bilhassa zararlıdır. Çünkü yapraktaki Chlorophylle güneşe gayet hassastır. Burnunuzdan sonra güneşe dayanmayan en hassas yeriniz omuzlarınızdır.

Eğer güneşe karşı anormal derecede hassas bir cildiniz yoksa, doktor yanmayı size menetmemişse, önce iyi bir kremle vücudunuzu yağlayın sonra başınızı muhafaza ederek, güneşe uzanın ve tedricen yanın.. İlk gün 5 dakika yüzü koyun yanmak kâfidir. İkinci gün gene 5 er dakika kâfidir. Üçüncü gün 10 dakika sırtüstü, 10 dakika yüzü koyun yatarak yanabilirsiniz..

Hepimizin düştüğümüz en büyük hata, günün en sıcak saatlerinde en çok yandığımızı zannetmemizdir. Halbuki güneşteki yakıcı şualar uzun ultravioletlerdir ve bunlar, sabahleyin erken saatte ve öğleden sonra, beşte de güneşte mevcuttur, öğleyin kuma yatmak size fasla sıcaklık verir fakat sabah güneşinden daha çok yakmaz, öğle güneşi tehlikelidir. Hareket halinde yanmak da, hareketsiz yanmaktan daha faydalıdır. Plajda voleybol oynayın, koşun, yürüyün kanın deveranını temin ettikçe yanmak daha az tehlikelidir. Sık sık suya dalıp çıkmak vücudun hararetinin yükselmesine mani olur ve iyidir.

Güneş yanmalarının tesiri ancak bir kaç saat sonra gözükmeye başlar. Hiç yanmadığını zanneden bir insan gece yarısı müthiş bir acı ile uyanır.. Güneş banyosunu durdurmak için, bilhassa ilk günlerde, bunalmayı değil, saati takip edin. Tedrici güneş banyolarında her gün üst üste güneşe yatmak şarttır. Aradan bir kaç gün geçerse, renginiz açılmasa bile, güneşe karşı cildiniz ilk günlerdeki hassasiyeti gösterir. Bunu hesaba katmak lâzımdır.

Bazı dahilen alman veya cilde sürülen ilâçlar, güneşe karşı vücudun mukavemetini azaltır. Bu ilâçlar arasında sulfamidleri, novocaine'i, sulfacolu sayabiliriz.. Bütün dudak rujlarında bulunan Eosine ve kolonyadaki esanslar da, güneşe karşı hassasiyet verir. Plaja giderken çok boyanmamak, güneş banyolarından evvel ve sonra kolonya ile friksiyon yapmamak, hattâ güneş banyolarına çok yakın saatlerde sabunlanmamak lâzımdır. Dikkat edilecek bir nokta da boyalı mayo ve elbise ile plaja denize gitmemektir. Çünkü boyalar da güneşe fazla hassastır. Plajda içki içmek, çok tatlı veya ekşi şeyler yemek de rahatsız edicidir.

Dikkat edilecek hususlar

Yarmak isteyenler şu hareketlere dikkat etmelidir:

1) Uzun zaman, sürtüştü hareketsiz yatmak.

2) Baş kuma gömülü vaziyette güneşin ısıtıcı şualarını teksif ederek uzanmak.

Bu iki vaziyet de, yanmaktan ziyade güneş çarpmasına yardım eder.

3) Duvar, çatı, teras gibi güneş şualarının inikas ettikleri yerlerde güneşlenmek.

4) Havasız yerlerde, kovuklarda, durgun yerlerde uzun zaman yatmak.

5) Güneşin ultraviyolet şualarını geçirmeden yalnızca ısıtıcı şualarını geçiren camekân arkasında yanmaya çalışmak.

6) Hazım saatlerinde yani yemeği takip eden iki üç saat içinde plaja gitmek.

7) Varisi olan insanların bacaklarını güneşe uzatmaları.

8) Islak mayo ile soğuğa, rüzgâra çıkmak.

Hafif yanıkların ehemmiyeti yoktur. Şayet deriniz kabuk kabuk kalkmaya başlarsa birkaç gün güneşten kaçmanız ve yanan yerleri kremle muhafaza etmeniz şartır. Kaşıntı olursa bir antilistaminique almak lâzımdır.

Bütün bunlara dikkat ettiğiniz takdirde, gayet iyi yanmış, hem de tıbbi bütün usullere uyarak yanmış bir insan olacaksınız. Görülüyor ki, bizdeki mânası ve plajlarda görülen yanmalar ile ilmin vehdiği usuller arasında dağlarla fark vardır. Derimizi meşin topa çevirmek yerine, sıhhi olan şekli ile hareket etmek daha mükemmel neticelere insanı ulaştıracaktır.

Ben Aşk İçin Yaşadım

Joan CRAWFORD

Evet, dördüncü defa olmak üzere evlendim. Bu benim hafifliğimden, hercailiğimden değildir; bilâkis.. Çok sevmek, çok anlaşmak, çok mesut olmak istiyordum. Sevmek kolaydı, fakat anlaşmak o nisbette sordu. Münakaşalı, kavgalı tatsız bir karı-koca hayatı en çok korktuğum şey idi. İşte bu korku, sık sık boşanmama sebep oldu.

Annem gibi yaşamak istemiyordum, Babamla mütemadiyen didişirlerdi. Sabahleyin gözlerimi açarken "Acaba bugün araları nasıl" diye düşünürdüm. Çocukluğum hep bu endişenin, bu korkunun tehdidi altında geçmiştir. Seneler aktı; muvaffakiyetlere, aşka, paraya ve her şeye rağmen, ızdırap duyan o küçük kız hep içimde kaldı. Bugün halen, stüdyoda acıklı bir sahne çevirdiğim zaman, icabeden göz yaşlarım o bedbaht küçük kızın hatıralarında ararım. İlk para kazanmaya başladığım zaman odamı bebeklerle doldurmam bir kapris değildi: bebekleri o küçük kız için almıştım. Sonraları bir çocuk doğurarak, onu mesut etmeyi düşündüm: çocuğum olmadı.. Hiç tereddüt etmeden, bugün on beş yaşında olan Christine'i evlât edindim. Onu, geçenlerde ondört yaşına basan Christopher takip etti. Şimdi de Cthy ve Cindy isimli ikizlerim var. İşte hayatımın en büyük saadeti bu çocukları mesut etmiş olmaktır.

Sukutu hayalle neticelenen izdivaç hayatımdan sonra kendimle başbaşa kalıp kendi kendimi tahlil etmeyi severdim: acaba neden muvaffak olamamıştım? -

Öyle zannediyorum ki ilk izdivacım için çok fazla heyecanlı, çok fazla kadın, çok fazla hassastım. Douglas Fairbanks'ın oğlu ile sevişmiş, evlenmiştim.. Lekesiz bir aşk, bitmez bir alâka bekliyordum. Kocam da çok gençti. Önceleri bana uydu: adeta evcilik oynadık.. Odaları tanzim eder, beraber mutfağa girer, yemek pişirirdik; herkesin yanında birbirimize ilâm aşk edebilmek için bir lügat uydurmuştuk!. Stüdyoda çok yorulur, eve dönünce sıcak köşemde, kocamla başbaşa oturmayı severdim.. Fakat kocam gece kulüplerini, monden hayatı, yazın da balık tutmasını ava gitmeyi atlarla meşgul olmayı seviyordu.. Onunla bu zevkleri paylaşamadım: o da zevklerini bana tercih etti.

İkinci izdivacıma gelince, muvaffakiyetsizliğin sebebi doğrudan doğruya kocama karşı duyduğum aşağılık duygusu olmuştur. Franchot Tone evde de, stüdyoda da bana hâkimdi. Çekemedim ve sanat münakaşaları aşkımızı öldürdü.

Üçüncü izdivacımı yalnızlıktan kurtulmak için yapmıştım. Genç bir artist olan Phllipp Terry çocuklarıma babalık, bana arkadaşlık edebilir zannediyordum. Stüdyoyu bıraktım, evime çekildim.. Büyük bir sanatkârla evlenmiş olmanın gururu içinde olan genç kocam bir sukutu hayale uğramış olmalı! Yemek pişirmeyi, ev işini bana yakıştırmadı, kavgaya, gürültüye başladı.. Bana bedbaht çocukluğumu hatırlatan sahneler yapıyordu. Cidden üzüldüm ve ayrıldım. Şu kanaatim var ki: insan hiç bir zaman yalnız olmamak için evlenmemelidir!..

Dördüncü kocam Alfred Steele 54 yaşındadır, o da iki defa evlenmiş ve ayrılmıştır. Tecrübelerimizi birleştirdik. Artık kendi kendimizi anlıyabildiğimiz için birbirimizi daha iyi anlıyabiliyoruz... Mesuduz...

R A D Y O

Ankara

Misilleme

Fahri Kopuz yeni aylık programları gördüğü zaman hiç hayret etmedi. Çünkü, olagelen hâdiselerden sonra idarenin kendisine karşı bu şekil bir hareket tarzı takip etmesini esasen bekliyordu. Hatta o kadar ki, kendisine reva görülen hareketin daha ağırını tatbik edeceklerinden emindi, günkü radyodaki haleti ruhiyeyi yakından biliyordu. Radyo idaresi affetmezdi, tahkik de etmezdi, yanlız rahatça tasfiye ederdi. Ancak verdiği beyanatın akisleri o kadar geniş olmuştu ki, Fahri Kopuz'u derhal bir tasfiyeye tâbi tutmak mümkün değildi. Olamazdı da. Çünkü Fahri Kopuz'un "radyoda ciddi musikinin yerini caz rezaletleri almaktadır" şeklindeki beyanatı etrafında uzun münakaşalar cereyan etmişti. Bu sözün içindeki hakikat payı büyüktü ve Fahri Kopuz'u doğruyu söyledi diye işinden etmek kimsenin derhal girişebileceği bir hareket olamazdı. Ayrıca Fahri Kopuz radyoda ince sazı kuran, geliştiren ve elemanlarını yetiştiren bir şahsiyetti. Hakikaten kendi branşında bir isim sahibi idi, seneler senesi kendisinden çok istifade edilmişti.

Fahri Kopuz'u işinden edemezlerdi, fakat başka bir yol bulunabilirdi, başka bir tarz ile her iki taraf - taraflar idare ve bir üst makam-tatmin edilebilirdi. Fahri Kopuz radyoda ücretle, programlarının miktarına göre para alan bir sanatkâr idi. Senelik iznini de kullanmak istiyordu. Kendisine aylık programların tesbiti ile birlikte tebliğ ettiler, haftada iki defa ince sazı idare etmesini tensip ettiklerini söylediler, geri kalan iki seansı kemençeci Vedia Tunççekiç'e, verdiler. Fahri Kopuz'un yevmiyesi haftada iki defa eksilmiş oluyordu. Bu bir ihtar, bu bir para cezası idi.

(Halbuki, radyo idaresinin böyle yollara sapmasına lüzum yoktu. Fahri Kopuz hâdisesi kapanmış görünüyordu, gösteriliyordu. Bir idare bu şekilde hareket etmekle, sanatkârların söyledikleri sözlerin her zaman birbir kefarete tâbi tutulacağını anlatmak istiyordu. Su ise, bir idarenin kaabiliyeti ve kudreti değil, zaafı idi. 'Bir idare, otoritesini sağlam temeller üzerine kurabilmek için "terör" yaratmak yoluna gitmemeli idi. Bütün sanatkârların şimdi üzerinde durdukları bu noktadır. Demek ki, bir sanatkâr hakkını istemek veya bir hakikati belirtmek için konuşursa, hattâ yazılmasını istediği noktaları beyanat şeklinde bir gazeteciye söylerse, ya parasından bir tasarrufa gidilecektir veya hutta işinden uzaklaştırılacaktır. Bu doğru yol değildir. Sanatkarları hiç bir şeyden şikâyetçi hale getirmemek idarenin elindedir., idare işleri sağlam tutar, sanatkârları sanatkâr olarak kabul ederek, hareketlerini sistemli bir müsbet yola sevkederse, hiç birisinin söz söylemek akıllarından dahi geçmez.

Fakat son günlerde durum bu mudur? Bugün radyo müntesiplerinden her kim olursa olsun bu sualin cevabını "hayır" diye verecektir. Çünkü idare sanatkârı baskı altında bulundurmak ve konuşturmamak azmindedir ve bu hareket tarzı ilgililere "disiplin" adı altında telkin edilmektedir. Disiplinin şartları, baskı ile hareket etmek değildir. Ne yazıktır ki, yeni radyo müdür vekili iskender Ege, Fahri Kopuz hâdisesi cereyan ettiği zaman, gazetecilere, yakınlarına "radyo mensuplarının konuşmamasını temin etmek lâzımdır" şeklinde bir cümle söylemiş, müteaddit defalar bunu tekrarlamış, arkasından radyo programlarında Fahri

Muzaffer Akgün
Kaybedilen kıymet

Kopuz'u ikiye indirmek sureti ile sözünün fiilini göstermiştir. Bu şekildeki bir hareket ileride müdür vekili İskender Ege'yi başka yollara, belki de efkârı umumiyede daha ağır hücumlara uğrıyacak fiiliyata sevkedebilir. Sanatkâr, meseleleri, meselesini bu şekilde münakaşa etmek, konuşmak ve hattâ gazetecilere söylememek yoluna sokulduğu takdirde işler daha çok karışacak, daha çok birbirine girecek ve bir gün gelecektir ki, haklı ile haksızı ayırmak kabil olmıyacaktır. Eksik tarafımız, mühim meselelerimizi münakaşadan ayrı tutarak, tek taraflı Ur görüş çerçevesinden halletmeğe gayret etmemiz de, hattâ kendimizde bu türlü bir kabiliyeti görmemizdedir. Fahri Kopuz bir Türk musikisi elemanıdır, emeklisidir. Radyo üzerindeki bir görüşünü gazeteciye söylemiştir. Bundan kötü manalar çıkarmak lüzumsuzdur. Samimi kanaatlara ayni samimiyetle inanmak, ayni samimiyet hudutları içinde cevaplandırmak lüzumludur, hattâ şarttır. Biz bu şartları kabul etmedikçe, bu şartları birer vakıa olarak önümüzde görmedikçe, müsbete gitmek lafını Zihinlerimizden silmeliyiz.

Teni müdür vekilinin şahsında radyo idaresi için mum ışığında bir ümid belirmişti. Bu ümit son hadise, son sözler ve fiiliyat ile sönüp gitti. Temennimiz odur ki, bu ümide tekrar kavuşulsun.

Ayrılan ayrılana

Muzaffer Akgün'n arkasından Nevin Demirdöven istifa istidasını müdürün önüne koydu. Artık radyoevinde çalışmak istemiyordu. Bugüne kadar, senelerdir radyoevinde ses sanatkârı - alaturkada tabiî - olarak kalmış, halka kendisini sevdirmiş ve ismi, sesi radyoda arandır hale gelmişti. Radyo kendisini yetiştirmişti. Muzaffer Akgün için de ayni şey variddi. Her ikisi de radyoda yetişmişler, derslerini burada almışlar, isimlerini bu müessesede yapmışlardı. Bugüne kadar gayet cüz'i bir para ile radyoda çalışmaktan çekinmemişlerdi. Senelerdir bu hâl devam ediyordu, senelerdir, her sene biraz zam bekliye bekliye vakit geçirmişlerdi. On seneye yakın mesailerinin karşılığı dört yüz liranın üzerinde olmuştu. Halbuki yaşıtları, halbuki emsalleri, halbuki kendilerinden daha aşağı klâsta olan diğer sanatkârlar çektikleri gibi gitmişlerdi. Bu gidiş işlerine her bakımdan yaramıştı. Maddi genişlemelere manevi büyüklükler de katılmıştı. Halbuki kendileri.. Halbuki Muzaffer Akgün ve Nevin Demirdöven.. Senelerdir radyoevinde çalıştıkları halde şu "devri saadet" diye ifade ve telkin edilen pahalılık devresinde aldıkları ile kıt kanaat geçinmek zorunda bırakılmışlardı. Hiç bir ilgili dertlerini, isteklerini sormamıştı. Hiç ' bir ilgili kendilerine biraz geniş yetki verilmesini düşünmemişti. Bugüne kadar radyoevinde kalmalarının sebebi bazı idare mensuplarının gösterdikleri anlayışa bağlı idi.

Radyoevinin bir talimatnamesi vardı. Sanatkârlara aitti. Bir sanatkâr radyonun daima kadrosuna girip, maaşa bağlandıktan sonra, her türlü serbestisini kaybediyordu. Sabahın dokuzunda işe giden ve akşamın beşinde işinden çıkan memurlar gibi idiler. Zaman zaman cazip teklifler alıyorlardı, bir konsere davet ediliyorlardı. Bu konsere gitmek için onlar için mümkün değildi. Çünkü, sanatkâr talimatnamesi mucibince radyonun kadrosunda bulunanlar başka yerde şarkı söyliyemezlerdi. Hele içkili olan gazinolarda çalışamazlardı. Fakat misal olarak Muzaffer Akgün ile Nevin Demirdövenl ele alalım, esasen bu sanatkârların içkili gazinolarda şarkı söylemelerine imkân yoktu, fıtraten böyle Ur harekete girişemezlerdi, sevmezlerdi. Onlar bu mesleği, diğer meslekler

gibi, ciddi ve faziletli bir iş telâkki etmişlerdi, bugüne kadar hareket tarzları herzaman bunu teyid ediyordu. Fakat radyo idaresi kıskanç bir ev sahibi gibi, bir konsere dahi gitmelerine müsaade edemezdi. Fakat radyo idaresi, bazı büyük gecelerde, bazı büyüklerin tertipledikleri "portakal gecesinde" şurada burada şarkı söylemelerini kendilerinden isterlerdi. Bu takdirde gitmemeleri imkânsızdı. Çünkü bu emir olurdu, bu talimatname ile ilgili olan bir hareket olarak mütalâa edilemezdi.

Her ikisinin bugünkü şartlar içinde radyoda kalmalarına artık imkân yoktu. İstif alarmı verdiler ve şehrin bir içkisiz gazinosunda çalışmaya başladılar. Radyo boşalmıştı. Radyonun dinlenebilir iki mühim sanatkârı ayrılınca boşluk kendini hissettirmeğe başlamıştı. Halk türkülerinde Muzaffer Akgün bu ayrılma ile, bir boşluk bırakmıştı, Neriman Sarısözen mikrofondan bile zor işitilen sesi ile bu yeri dolduramıyordu. Vakıa Nevin Demirdöven hâlâ zaman zaman radyoda söylüyordu. Fakat bunun cevabı "henüz istifası kabul olunmadı" idi ama, bu da ne pehriz, ne lahana turşusu idi...

Çünkü, bu sanatkâr bir başka yerde kontrat ile çalışmağa başlamıştı, her gece bu gazinoda şarkı söylüyordu. Eğer talimatname hükümleri sarahaten tatbik edilecek ise bu sanatkârın istifasını derhal kabul etmeli, yahut da başka bir formül bularak kontrat imzaladığı müesse

seden uzaklaştırılmasını sağlamalı idi. Radyo idarecileri, bir Nevin Demirdöven'in ayrılması ile nasıl bir darlık olabileceğini kestirememişlerdi. Şarkı söylemesine devam ettiriliyorlardı. Fakat bir yandan istedikleri gibi tatbik ettikleri talimatname hükümlerini çiğniyorlar, diğer yandan da Nevin Demirdöven'den vazgeçemiyorlardı. Bu nasıl bir işti. Bu nasıl bir icraat ve hareket tarzı idi ki, hem talimatname deniliyor, hem talimatname istenildiği zaman tatbik edilmiyor, hem de o sanatkardan vazgeçilmek mümkün olmuyordu.

Bocalama

Çünkü radyo idaresi bocalıyordu. Fakat bu bocalama içinde, talimatnameyi değiştirmek aklının ucundan dahi geçmiyordu. Bir sanatkâr istediği gazinoda çalışabilirdi, çalışması ile radyoda şarkı söylemesi arasında farklar vardı. Nitekim radyo idaresi batı musikisinde gazino sanatkârlarından pekâlâ istifade ediyordu. Hattâ o kadar ki, bar gibi eğlence yerlerinin cazlarını radyonun büyük programlarına alıyor, hususi bir itina ile ismini anons ediyor ve böylece çeşitli seslere isterse gürültü olsun • yer vermekten çekinmiyordu. Bu kıskanç haleti ruhiye alaturka ses sanatkarlarına münhasır kalıyordu. Yapılacak iş, talimatnameyi değiştirmek ve gazinoda çalışan sanatkârların da radyoda şarkı söylemesini temin etmekti. Nitekim Nevin Demirdöven, hem gazinoda çalışmayı, hem de "yevmiyeli" olarak radyodan söylemeyi teklif etmişti. Fakat radyo idarecileri bu teklifi de red etmişlerdi, kabul etmek cihetine gidememişlerdi. Sadece "bize ait bir sanatkâr" gibi büyük bir lâfı söyliyebilmek için bu teklifi kabul etmek istememişlerdi. Bundan duyulan endişenin ne olduğu merak uyandırır. Mesele, radyoda beğenilen o sanatkarım şarkı söyliyebilmesidir. Tabiidir ki, sanatının meyvalarını o sanatkâr istediği şekilde toplıyabilecek, istediği şekilde çalışmak imkânlarını elinde tutacaktır. Bugünkü ücret Ölçüleri içinde bir sanatkar gelip de radyo idaresinde çalışmak istiyorsa, o az ücrete rağmen şarkı söylemek teklifinde bulunuyorsa, bu radyo için bir lûtuftur. Yoksa, bu şartlarla sa-

Nevin Demirdöven
Malî durum

natkârı radyoda, sadece bize ait bir zihniyet ile, tutmak kabil değildir. İstanbul radyosunda her gün bir yığın mühim isimli, iri isimli alaturkacı ses sanatkârı "teganni" etmektedir. Hem de bu sanatkârlar İstanbul gibi bir büyük şehrin bir çok içkili gazinolarında "icrayı sanat" eylemektedirler. Fakat hiç kimse çıkıp da, bu büyük isimlerin niçin sadece radyoya inhisar etmediğini sormayı aklından geçirmemektedir. Çünkü, İstanbul halkının hemen hepsi, her gece veya haftanın muayyen bir gecesi bir gazinoya gidip bu ses sanatkârını dinlemek imkânlarını, maddi imkânları elinde tutmamaktadır. Halk hizmetindeki bir radyo idaresi, bu seviyeyi düşünmeli, ona göre tedbir almalı, rahatça bu sanatkârları mikrofona getirmelidir, ama "yevmiyeli" olurmuş, ama her söylediği saat başına para alırmış bu halkı ilgilendirmez. Halkı ilgilendiren tek şey, istediği sesi, istediği musikiyi radyoda bulmasındadır.

Dünyanın neresinde görülmüştür ki, bir tekel zihniyeti ile bir meşhur sanatkâra el koyacaksın, sonra ona emsalleri arasında en az parayı takdir edeceksin, haftanın muayyen günleri bir başka yerde şarkı söyleyip para kazanmak 'isteyince de olmaz, sen sadece radyoda okuyabilirsin diye bir esbabı mucibe öne süreceksin. Bu zihniyet, ekonomimizin, ticaretimizin bile liberal bir anlayışa ayak uydurduğu ve gürültüler kopardığı bir devirde anlaşılır bir şey değildir.

Köhne talimatnameleri değiştirmek lâzımdır. O zaman, bu şekildeki ayrılmaları başka yollardan halletmek imkânlarını elinizde tutarsınız. Yoksa, her gün bir başkası, şapkasını aldığı gibi gidecektir. Gazinolardan garip sesleri temin etmek ne kadar yavan ise, elde mevcut iyi elemanları kaybetmek de o kadar acıdır.

Şahane reklâm

Bir Pazar günü Ankara radyosunun meşhur daldandala programını dinliyenler hayretler içinde kaldılar. Programı anons eden spiker bir ara durdu ve gayet mühim bir havadis verecekmiş gibi sesini ayarladıktan sonra dedi ki:

"— Erdoğan Çaplı salimen Almanyaya vasıl olmuştur. Yakında vereceği konserler için hazırlıklarına başlamıştır"

Ve ertesi hafta komedi devam etti. Spiker gene ondan bahsetti: "Münih'te radyosunun başında şu parçayı çalmamızı bekliyor... Daldandala'dan müteşekkil bir programı Münih hayranlıkla karşıladı.."

Hayretler 1içinde kalmamak mümkün değildi. Bir radyo müntesibi İstediği yere gidebilir Almanya'ya da Fransa'ya da.. Bu kendisinin bileceği iştir. Fakat onun gidişi ile dinleyicinin alâkası olmaz. Hele hususi seyahat olursa.. Dinleyici sadece alıştığı programı, alıştığı sesi arar. Nitekim, Erdoğan Çaplı hangi vesile ile olduğu bilinmez, Almanya'ya gitmiştir, orada rivayete göre konserler verecektir. Fakat o radyo idaresi bu hareketi bir programda anons etmek, hem de bir reklâm zihniyeti ile bunu halka duyurmak itiyadında olmamalıdır. Erdoğan Çaplı'nın Almanya'ya salimen gitmesine herkes memnun olur, fakat 0 sıralarda hiç bir uçak kazası, hiç bir tren kazası, hiç bir vapur faciası da gazetelerde havadis olarak yer almadığına göre bunu bilhassa hususi bir dikkatle radyodan vermenin mânası nedir, hiç kimse anlamamıştır.

Radyodan reklâm bir talimatnameye, hem de pahalı bir talimatnameye göre yapılmaktadır. Şahısların reklâmlarına radyoda yer verilmemektedir. Bu yasaktır .Ancak bazı

vekillerimizin konuşmaları, meselâ Efes'in harabe kıymeti hakkındaki sözleri ve yahut da Tarsus'un su yolları üzerindeki mütalâaları memlekette hükümetin icraatını anlatmak bakımından radyodan nakledilmektedir.

Fakat bugüne kadar seyahate çıkan ilgili şahısların "sıhhati hakkında bir tebliğ" e rastlamamıştık. Bu da yeni bir usul olarak yerleşmiş bulunuyor. Ve anlaşılıyor ki, sıhhati hakkında ailesine bir telgraf göndermek ' istiyen bir vatandaşımız, bundan böyle postahaneye değil, radyoevine gitmeli, kelimesinin Ücretini ödedikten sonra, böyle bir tebliği yapmalıdır. Radyomuzda her gün yeni bir modern anlayışın şahidi olduğumuz için ne kadar iftihar etsek yeridir!

Programlar

Kış mevsiminde bir çok eksik, yanlış taraflarına rağmen birçok büyük programlar yer almıştı. Bu programlara yazın devam edilmek istenildi. Fakat nasıl ve ne şekilde?

Meselâ Daldandala programları kışın hususi bir itinaya tabi tutuluyordu. Yaz gelince, eleman kifayetsizliği yüzünden rota değişti. Kışın banda alman Daldandala, programları yazın bu bandların bir "kırpmaya" tabi tutulması ile tekrar tekrar mikrofona getirildi. Kışın söylenmiş şarkılar, kışın çalınmış parçalar haftalara taksim edildi Ve programlar meydana getirildi. Gayet soğuk bir tarz ortaya çıkmış oluyordu. Çünkü, defalarla dinlenmiş musikiyi, espiriyi yeni baştan mikrofona koymak lüzumsuzdu. Radyoda bu t ü r l ü programları devam ettirmek cihetine gidilirken, her hafta bir yenilik ihtiva etmesine bilhassa dikkat etmek lâzımdı. Ve nihayet şurası bilinen bir hakikattir ki, bu programların tek vasfı "hususi ve büyük" olması, idi. Her hafta bu programı takip etmek isteyen dinleyici, her hafta bu programda bir yenilik bulacağından emindi. Halbuki, eskileri toplayıp bir yenilik imişcesine mikrofona getirmek sıkıcı bir yol oluyordu.

Bu programın tertipçisi seyahate çıkmadan önce de hâl böyle idi, çıktıktan sonra da hâdise bu yönden devam ediyor. Radyoda şahsiyetlerin bulunması lüzumuna kani olmayan yoktur. Fakat, bir şahıs o müesseseden her ne sebeple olursa olsun uzaklaşırsa, yerini dolduracak elbette birisi vardır. Nitekim, bu programın tertipçisinden daha kabiliyetli daha mükemmel fikirlere sahip elemanlar 'mevcuttur.

Şahıslara kapılmakta o kadar ileri gidiyoruz ki, bir türlü kendimizi bundan kurtarmak, kocaman bir hayat boyunca kabil olmuyor. Ne kadar büyük bir makama gelirsek gelelim, ne kadar olgun bir insan ifadesini yüzümüzde taşırsak taşıyalım, ne kadar resimlerde ciddi bir insan îmişcesine poz vermiş olursak olalım, gene de "hissi bağıntı" lardan kendimizi çekip alamıyoruz.

K İ T A P L A R

DÜNYA KAÇTI GÖZÜME

(Şiirler. Yazan : Özdemir Asaf. Yuvarlak Masa Yayınları. P. K. 905 İstanbul 76 sayfa. Fiyatı : 250 kuruş.)

Deyiş tarzının, mizahın, hattâ imajların formülleşmiş sayılabilecek kadar biribirine benzer hâle geldiği şiirimizdeki usandırıcı yeknesaklık zaman zaman, kişiliğini koruyabilmiş bir kaç değişikle bozuluyor. Bunlardan biri de genç şairlerimizden özdemir Asaf'ın sesi..

Özdemir 'Asaf, dünyanın, dünyada olup bitenlerin ve insanlığın bir seyircisi olarak şiir yazmıyor. Belli ki, bir şairin ancak kendini seyrederek, kendi kendini deşerek dünyayı ve insanlığı tanıyabilmesini bilen şairlerden..

özdemir Asaf için, kendi gözlerinin dışında bir dünya yok.

"Bak yüzüme, bak sözüme,
Dünya kaçtı gözüme,
Çıkamaz",

derken bunu belki de en iyi kendisi anlatıyor.

Bugün şiirimizde, söyleyiş kolaylığı, dil pürüzsüzlüğü, ses uyumu başlıca kaygılardan biri olmuştur. özdemir Asaf'da bu kaygı, kendi neslinin bir çok şairlerinde olduğundan daha az. Öylelikle insan, "Dünya Kaçta Gözüme" deki şiirleri dura dura, nefes ala ala, sindire sindire okumak zorunda kalıyor. Bu şiirlerden insanda bir şey kalabilmesi için de öyle okunmaları gerekir. Söyleyiş kolaylığının, ses uyumunun akışına kapılıp gitmekle, okuyucu, bu şiirlerin derinine inmek imkânından yoksun kalabilirdi. Halbuki Özdemir Asaf'ın şiirleri, *göz* alıcı bir satıhtan ibaret olmayan, parıltılı bir sathın altına inince tükenivermeyen şiirlerdeh..

Özdemir Asaf, hep kendi içine eğilmiş duran, dünyayı hep kendi gözlerinin içinde arayan bir şair de değil. En ağır şiirlerinde bile eksik olmayan tatlı mizah duygusuyla, ara sıra, bir hicivci olarak dünyaya baktığı da oluyor.

*

BİR ÖMÜR BÖYLE GEÇTÎ

(Yazan : Faruk Nafiz Çamlıbel. İstanbul 1955 Yeni Matbaa — İnkılâp Kitabevi. 240 sayfa, fiyatı 300, ciltlisi 400 kuruştur.)

Birinci Umumi Harb, Türkçenin ve Türk vezninin hâkimiyetine yol açan yıllan da içine alır. Ziya Gökalp tarafından idare edilen Yeni Mecmuanın tanıttığı istidatlardan Enis Behiç Koryürek, Halit Fahri Ozansoy, Yusuf Ziya Ortaç ve Faruk Nafiz Çamlıbel çok okunmuş, çok sevilmiş ve hecenin zaferiyle neticelenen dâvada tarihi hizmetleri bulunan şairlerimizdir. Şiirlerinden ve şöhretlerinden, bugüne fazla bir şey kalmamıştır. Onlar tam mânasiyle edebiyat tarihinin malı olmuşlardır. Esasen hepsi hayatta olan bir intikal devrinin bu ünlü sanatçıları, hemen hemen şiir yazmayı bırakmış durumdadırlar. Bunlardan Faruk Nafiz Çamlıbel, realist duyuş ve düşünceleri, kuvvetli İfadesi ve teknik meharçtiyle daha çok dikkat çekmiş bir şairdir, ilk olarak 1929 da basılmış olan bu kitabını yeniden bastırmakla, bu meziyetleri üzerinde bir daha durmamıza imkân hazırlamıştır. "Bir ömür Böyle Geçti", otuzunu geçmiş olanları tekrar etrafında toplıyacak olan bir hâtıradır.

●

ARROWSMİTH

(Yazan: Sinclair Lewis. Türkçeye çeviren : Bedia Çobanoğlu. Ankara 1955 Sonhavadis Matbaası. 545 sayfa, fiyatı 5 lira.)

İIk olarak 1925 te basılmış olan bu büyük roman, yazarına 1930 Nobel Mükâfatını kazandırmıştır. Şimdiye kadar 14 dile çevrilmiştir. Kitaba ad olan Arrowsmith, romanın kahramanıdır.. Martin Arrowsmith, romanlarda az rastlanan araştırıcı bir tipi temsil etmektedir. Sinclair Lewis bu eseri için tetkiklerde bulunmak Ve malzeme temin etmek maksadiyle Avrupa ve Amerikadaki tıbbî araştırma kurumlarım gezmiş ve bu gezilerinde kendisine Rokfeller Tıbbî Araştırma Enstitüsünden bir doktor refakat etmiştir. Bu doktor, eserdeki tıbbî ve bakteriyolojik teferruatın doğru olmasında nezaretçi olmuştur. Romanın şahıs ve dekorları, olgun bir vaka içinde Amerikayı da yakından tanıtmaktadır.

●

BENİM GÖRÜŞÜME GÖRE

(Yazan: Hikmet Aslanoğlu. Ankara 1955 Yıldız Matbaası. 68 sayfa, fiyatı 100 kuruş).

Örnek olmak, terfi ve terfi üzerine, tahsil ve mevki, milletler idealist evlâtlarının omuzlarında yükselir, gaflet, karakter, eski ve yeni nesil, tenezzül, ceza ve mükâfat, vazife üzerine, merhamet ve maraz, tepeden bakmak, küsmek, vazifeseverlik ruhu yaratılabilirse moral yükselir., başlıkları altında moral konularımızı inceliyen bir eserdir. Realitelere istinat ettirilen bu konular, kıymet hükümlerimiz içinde ele almıyor ve pratik sonuçlara varılıyor. Bu tip kitaplarda okuyucu, yazarın kim olduğunu önceden öğrenmek ister. Eserin gayesini ve muhteviyatını tanıtacak bir önsöz ise çok lüzumludur. Biz, kitabı tamamen okuduktan sonra edinebildiğimiz kanaatle, bu iki noksanı tamamlamıya çalışalım: Yasar gün görmüş, kültürlü ve anlayışlı bir askerdir. Kitap, cemiyette bir fonksiyonu bulunan herkes için ve bilhassa ordu mensupları için çok faydalıdır. Mesleki ve teknik bilgilerle mücehhez bütün vazifelileri uyanıklığa davet edecek ve başarılarım arttıracak bir rehberdir.

M U S İ K İ

Sanatkârlar

Kültür savaşı

Bir kaç ay evveldi Amerikalı viyolonist Isaac Stern, uzun ve yorucu bir konser turnesinden yeni dönmüştü. Tasavvuru bir müddet istirahat etmekti. Fakat İstirahattan daha mühim bir şey, bir vazife onu bekliyordu. Menaceri, onun Reykjavik'e gidip izlandalılara bir konser vermesini istiyordu. Bu teklif, şöhretli virtüözü hiç de hoşuna gitmedi. Ama, menacerinin bu seyahat için gösterdiği sebepler hiç de sudan değildi. Çaresiz, Guarnierus kemanını koltuğuna kıstırdı; bir Amerikan askeri uçağına bindi ve izlanda'ya yollandı,

Isaac Stern'i bu yolculuğa çıkmağa mecbur eden sebepler şunlardı:

a. Izlanda belki uzak bir yerdi. Ama biç de ihmal edilmeğe lâyık bir yer değildi. Halkı, yüzde yüz "okur yazar" dı ve güzel sanatlara düşkündü.

b. Bu memleket, NATO'ya dahildi. Adada bir Amerikan üssü vardı. Fakat izlanda sosyetesine karışan Amerikan askerleri, ada halkına sadece, Amerikan hayatının tek bir cephesini gösterebiliyorlardı.

c. Üstelik Ruslar, Izlandada bir kültür kampanyası açmışlardı; Izlanda'nın Komünist partisi bu sahada geniş ölçüde faaliyet gösteriyordu.

Isaac Stern, Reykjavik'lileri fethetti. Şehrin 800 kişilik tiyatrosunda, konserini tekrarlamağa mecbur kaldı. Fakat bu başarı, Rusların gayretleri yanında biraz sönük kalıyordu. Her yıl; Sovyetler Birliği, Izlandaya kültür delegasyonları gönderiyordu. Bunlara, bir çok birinci sınıf sanatkar dahildi: Leningrad balesinden solistler, viyolonistler, şarkıcılar, piyanistleri, hattâ satranç oyuncuları.. Bir defa bestekâr Aram Haçaduryan'da adaya gelmiş ve Izlandanın millî senfoni orkestrasını idare etmişti. Ziyaretçi Rus musikişinasları, adada muhtelif topluluklara dahil oluyorlar, yerli musikişinaslarla beraber çalıyorlar, böylece Sovyetlerin kültür propagandasını daha tesirli bir hale getiriyorlardı.

1954 yılından önce, Izlanda'ya pek az Amerikalı musikişinas gelmişti. Fakat, Amerikan Millî Tiyatrosu ve Akademisi - ANTA - kültür mübadelesi programını tatbike başlayınca, Metropolitan Operası mezzosopranosu Blanche Thebom, yahut Philadelphia Nefesli Sazlar Kuinteti gibi sanatkârlar ve musiki toplulukları adayı ziyaret etmişlerdi. İki üç hafta önce organist E. Power Biggs başarılı konserler vermişti. Bundan başka, Boston Senfoni Orkestrası üyelerinden yedi kişilik bir grup da, gerek ferdan ve gerek toplu olarak konserler vermek üzere, Izlandayı ziyaret etmişlerdi.

Gelecek ay, Ruslar yeni bir kilittir grubu yollıyacaklar. Buna mukabil önümüzdeki sonbaharda birkaç Amerikalı sanatkâr, viyolonist Ruggiero Ricci, piyanist Julius Katchen, soprano Jennie Tourel, mukabelede bulunacaklar.

izlanda'da kültür soğuk harbi, kızışmağa başlıyor.

Caz

Ellington 55

Cazın büyük adamı Duke Ellington, bugün ne yapıyor? Kendisini, cazın en parlak şahsiyeti ve bütün musiki tarihinin en orijinal simalarından biri haline getiren çalışmalarına

Duke Ellington
Orijinal İhtiyar

devam ediyor mu? Yoksa, 56 yaşında, geçmişin hayalleriyle yaşayan ve sermayeden geçinen bir "ihtiyar adam" haline mi geldi?

Ellington'un son yıllarda çıkan plâkları, bilhassa geçenlerde Capitol firması tarafından neşredilen ve Ellington orkestrasının son durumunu aksettiren "Ellington 55' adlı albüm, bu suallere az çok cevap veriyor. Cevap, bu büyük sanatkârın eskiden yaptıklarını akıldan çıkaramıyanlar için az çok üzücüdür. Fakat Ellington her ne kadar, 1926 dan 1946 yılına, kadar uzanan devrelerdeki seviyeyi, hele 1940-42 yıllarında ulaştığı erişilmez zirveyi artık muhafaza edemiyorsa da, her şeye rağmen, gene de cazın belki en büyük şahsiyetidir.

Bilindiği gibi Cazda, beste ile icracı ayrılmaz şekilde birbirine bağlıdır. Ellington'un musikisinde, seviye kaybı gibi görünen şey de bu gerçeğe sıkı sıkıya alâkadardır. Bundan bir kaç yıl *önce,* cazda tarih yapmış bu büyük orkestradaki musikişinaslardan çoğunun, ya kendi istekleri, yahut şeflerinin arzusu üzerine, ayrdmaları ve Duke'ün orkestrasını, tedricen, yepyeni musikişinaslarla kurması, hattâ daima zenci sanatkârlardan müteşekkil olmuş grubuna bizi de beyaz musikişinas - davulcu Louief Bellson - alması, "Ellington Sesi" nin mahiyetini oldukça değiştirmişti. Yıllardır, kulaklarda yer eden bu ses, Ellington'un bestekâr dehasını mahsulü olduğu kadar, bir Johnny Hodges'in, bir Barney Bigard'ın, bir Joe Nanton'un, yahut bir Jimmy Blanton'un icrasındaki özelliklerle de ilgiliydi. Ellington'un ve beraber çalıştığı orkestra musikişinaslarının; düşünüşleri, tamamen birleşmişti Bir münekkidin pek güzel ifade eti tiği gibi bu orkestranın musikisi, bir tablo üzerinde müştereken çalışan rönesans ressamlarının eserlerine benziyordu. Meydana çıkan eser baş ressamın imzasını atması gibi- Ellington da - çalışmaların ana düşü nüsünü sağlayan ve istikametini ve ren idareci olarak - nihaî duruma varmış esere imzasını atıyordu.

Bu gün ise orkestrada, eskilerden ancak bir iki kişi kalmıştır. Yeni üyeler ise, çoğu birinci sınıf musiki şinas olmakla beraber, alışılan El lington atmosferini yaratamamakta ve o lezzetli hamurun içinde yoğrula- lamaktadırlar. Bunda, orkestray, sonradan dahil olan musikişinasla dan bazılarının, o zamana kadar kendilerine has bir şahsiyetle - Ellington üslûbuna uymayan bir şahs yet - zaten parlamış olmaları ileri rülebilir ve misal olarak da orkestra nın solist altocusu Willie Smith *gös*terilebilir. Nitekim şimdiki Ellington orkestrasının bazı solistleri, çaldıkları parçalardan çoğunun manasın uymayan sololar yapmaktadırlar. ğer taraftan bizzat Ellington, bestelerinde, üslûbuna aykırı kaçan unsurlara başvurmakta, meselâ arasıra bebop'a da el atmaktadır.. Sanatkârın bilinen ustalığı çok defa, bir yabancı sahalarda da iyi netice sağlayamamaktaysa da, ara sıra b; şansızlığa düştüğü de olmaktadır.

"Ellinıgton 55" albümü, Duke'l bugüne kadar yapmadığı bir işe t vessül ettiğini ortaya koyuyor. Yar başka orkestraların arazisini isti etmek.. Meselâ Ellington, Count B sie'nin sinyal parçası One O'Clo Jump'ı çalıyor. Basie musikisin hafifliği ile. Ellington orkestrasının yükü, birbiriyle nasıl uyuşabilir? tekim uyuşmuyor. Netice, sadece lâka çekicidir. Sonra Ellington, Gle Miller'in In the Mood'una müracaat ediyor. Üslûp farkı, gene inandırıcı bir eser ortaya çıkmasına imki vermiyor.

Mamafih, Ellington kütüphanesi den alınmış partisyonlar gene sa

lam bir geleneğe istinat ettikleri için kendilerini kurtarabiliyorlar, buna rağmen, solistlerin çalışmaları nı yer başarıyı baltalıyor. Ellington orkestrasının bugün başlıca meselesi, anlaşılan, solistlerin, bu büyük muşahsın düşünüşünü. ve duyuşunu henüz kavrayamamış olmalarıdır.

Meseleler

Gene alaturka dâvası

ama... diye başlamamız, bir bakıma lüzumsuzdu. Alaturka davası, malesef, hiç bir zaman kapanmamıştı. Atatürk'ün ifadesiyle "bu bamusiki", bacağına bakmadan, en yirmi yıldan beri, büyük musiki boy ölçüşmeğe devam etmiştir, dünkü, başına "basit, kötü, zevksiz" hatları eklenebilecek bütün musikigibi, çoğunluğun desteğini ka-mıştır. Bu, modern Türkiye'nin musiki sahasında en mühim meselesidir belki..

Bu mevzuu ele almamızın sebebi, de günlerde, Cumhuriyet gazetesi- "Okuyucularla Başbaşa" sütunlarda çıkan, dikkate şayan İki mektup oldu. Bu mektuplardan bazı kısımları aşağıya alıyoruz:

Birincisi, İzmir'den geliyor ve Ahmet Altınok imzasını taşıyordu. mektup sahibi ezcümle şöyle diyor-

"Radyo derdi hâlâ halledilmedi, halâ bizlerle alay eder gibi programlar yapıyorlar ve gün geçtikçe de Türk musikisi saatleri yok olmakta devam ediyor.

Şayet arzuları, bizi Türk musikidinlemekten mahrum etmekse söysinler biz de radyolarımızı açmayalım. Ne zaman radyomu açsam ya skeçtir veyahud da Mozart'ın bilmem kaçıncı senfonisi."

Birkaç gün sonra, gene aynı sürede, başka bir mektup neşredildi. şöyle diyordu:

"Sütununuzda neşredilen bir yazı sayısıyle, hakiki musiki aleyhtarı taassıp münevverlere hitap ediyorum.

İlimde garp, teknikte garp, hatta sanatın diğer şubelerinde garb, fakat musikiye gelince; ille de alaturka Canım her milletin musikisi ayrıdır ve her millet kendi müziğini ister. Ama biç bir radyo, vatandaşlarına günde on iki saat kendi müzimizi dinletmek için ısrar etmez. Buna rağmen siz hâlâ "daha!" diye yad ediyorsunuz. Gel gelelim, bize Türk müziği diye dinletilen ve sizleri öteden hengâmenin içinde, bizim musikimizi acaba ne miktar bulabi rsiniz? Hem, Acemli, Hicazlı, Kürddi musikiye siz nasıl olur da Türk müziği diyebilirsiniz? Bunlar, ya besteleri kadar Türk olabilen besteler veya bir hacıağanın zevkine göre tanzim edilmiş meyhane havaları- Misal göstermeğe ne hacet, her zaman kafamıza vura vura dinletirdiler.Ama bu kâfi mi? Nerede radyokültürel cephesi, nerede öğretici ve yükseltici tarafı? Bunları bir tarafa bıraktık, şu üç radyomuzdan, acaba haftada kaç tane su katılmamış halk türküsü dinliyebilirsiniz? Hakiki müzikten lütfedilen bir kafi kırıntıyı da (uydurma bir röportaj dolayısiyle programdan silinmemişse), iş veya Uyku saatlerinden fedakârlık etmek şartiyle dinlemek mümkündür. İşte bunlara rağmen siz hâlâ doymamak ta ısrar ediyor Ve hakiki musikiyi nefretle yad ediyorsunuz.

İnadı bırakalım! İnsan kulağı ve kafası, en az beş asır geri kalmış müziğe artık tahammül edemez. Uykusundan "akşam oldu gene de bastı kareler" le uyanan insandan ne cemiyete, ne millete, ne de kendine hayır gelir. Bir iki yabancı artistin veya politikacının İltifatına inanıp kendimizi aldatmıyahm! Viyolonselle taksim yapmakla, "şef, solist" falan gibi büyük lâflar etmekle tekâmül olmaz.

Bu mealde yazı yazan bir arkadaşın başına geldiği gibi, küfür mektuplarına muhatap olmamak için isim ve adresimin mahfuz tutulmasını rica ediyorum."

(Mektup sahibi, H. A. imzasını kullanmıştı. Bu yazıyı okuyup da küfür mektubu gönderecek adres bulamadıkları için üzülenler çoktur. Ama, H. A. ya "Allah razı olsun" diyenler de eksik değildir.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Fransız Tıb Akademisinin son tebliğinde bildirildiğine göre cüzzam hastalığının tedavisinde mühim İlerlemeler kaydedilmiştir. Bu müzic hastalığın on seneye kadar yer yüzünden silineceği kuvvetli bir ihtimal olarak ileri sürülmektedir. (Daily Mirror)

*

İdari bir reform yapmak için incelemelerde bulunan Amerikan komisyonu, Washington dosyalarını karıştırırken çok ilgi çekici keşiflerde bulunmuştur. Dosyadaki kayıtlardan anlaşıldığına göre Amerikan deniz kuvvetlerini altmış yıl besliyecek miktarda sığır kıyması stok edilmiş ve her kilo başına beş litre domates salçası satın alınmıştır. Komisyon üyelerinin yaptıkları bir hesaba göre idari makamların kullandıkları dosya ve çekmeceleri yanyana koymak suretiyle Amerikadan Rusyaya kadar uzayacak bir köprü elde- ermek mümkündür. (New-York Times)

●

Yemek pişirmesini öğrenmek istiyen ev kadınları ve hattâ kız çocukları televizyona büyük ölçüde rağbet göstermektedirler. Bir televizyon istasyonunun yemek pişirme servisi şefi her ay yeni usul ve tarifler hakkında malûmat talep eden 4000 mektup aldığım bildirmiştir. Bir çok ev kadınları çocukluk devrelerinden hatırladıkları yemek ve t atlıları n tarif edilmesini istemektedirler. Gazetelerde, mecmualarda ve radyoda yemek pişirme usullerini izah eden Mrs. Susan Adams televizyonun çok daha iyi bir eğitim usulü olduğuna inanmaktadır. Mrs. Adams yazmak ve konuşmanın, bir şeyin nasıl yapıldığını göstermenin yerini tutmadığını söylemiştir. (Herald Tribüne)

*

Amerikada dünyanın en küçük telefon makinesi yapılmış ve piyasaya çıkarılmıştır. Bu küçük telefonlar çakmak büyüklüğündedir ve hanımların pudriyerlerine dahi sığabilecek kadar kullanışlıdır. Yüzük büyüklüğünde olan işitme cihazı kulağa takılmaktadır. Mini mini bir telsiz cihazını ihtiva eden bu telefonlar bütün dünyada sadece üç tanedir. (New-Week)

●

Geçen haftalarda İtalyanın küçük bir kasabasında eşine çok ender rastlanan bir hadise cereyan etmiş ve bir genç kız ablasını bağlıyarak onun yerine kendisi evlenmeğe gitmiştir.

Ablasının nişanlısını çok sevdiğini söyleyen genç kız vakayı anlatırken demiştir ki: "Ablamın evleneceği genci çok seviyordum. Bu sebepten dolayı evde düğün hazırlıkları yapılırken gizlice ablamı bağladım. Zaten evimizde bizden başka bir tek hasta annem vardı, O da odasında yattığı için bizim neler yaptığımızı fark etmedi dahi. Uyuyordu. Ablamın gelinlik elbisesini giydim. Kalınca bir duvakla da iyice başımı Örttüm. Beraberce gelin otomobiline bindik. Fakat yolda da tek kelime konuşmadık. Nikâh memuru bizi karı-koca ilan edene kadar yüzümü açmadım. Kocam zaten ablamı sevmiyordu. Ailenin ve ailesinin zoru ile onu alacaktı. Şimdi çok mesuduz. - (News-Week)

1914-1918 harbinin başlarında icad edilmiş radyo ile idare edilen bombanın sevk mekanizmasını bugün Londra harb müzesine tevdi eden Lord Brahozan "ilk uçan bombayı yapanlar ne Ruslar ne de Alınanlardır, sadece İngilizlerdir" demiştir. (News-Week)

Aktör Peter Lind
Askıda!

Aktör Peter Lind Hayes, Amerika'nın Las Vegas bölgesinde efsanevi orman cücelerini temsil eden kılıklara girerek temsiller vermektedir. Bir defasında cüce kılığında akrobatik numaralar yaparken, kendisini havalara uçuran "askı" yâ takılı kalmış, üstelik birden yere düşerek kaburga kemiklerini kırmıştır,

Peter Lind Hayes için o bölgede şarkılar yazılmıştır. (News-Week)

●

Aflikada Part Elizabeth'de bir sinemada korkunç bir film seyreden on Uç kadın bayılmıştır.

Hastahaneden gelen ekipler kadınları ayıltmış ve orada bulunan diğer kadınlara da sinir ilacı vermek mecburiyetinde kalmıştır. (Tribüne)

*

1949 senesinin Temmuz ayında Tokyo civarında'Mitakaya'da bir demiryolu grevi sırasında içinde makinist bulunmayan bir lokomotifi harekete geçirerek 6 kişinin ölümüne ve 20 kişinin yaralanmasına sebebiyet veren bir demiryolu işçisi hakkındaki idam. cezasını Japon yüksek makamı tasdik etmiştir.

Arkadaşlarının yardımı ile hapishaneden kaçırılan Keisvhe Takevchi bu kadar kişinin ölümüne sebep olduğu için dayanamamış ve harakiri yaparak kendini öldürmüştür.

●

Tennesse eyaletine bağlı Chattanooga'da Patterson adında 106 yaşında bir çiftçi ile 99 yaşındaki karısı evlenmelerinin 75 inci yıldönümünü kutlamışlardı.

20 yaşında iken doktorlar her ikisinin de zafiyet geçirdiklerinden dolayı evlenmelerine müsaade etmemişlerdir. (Reuter)

●

22 yaşındaki genç bir kadın biri iki yaşında diğeri üç aylık olan kızını öldürmüş sonra da kendi intihar etmiştir.

Fransanın bir köyünde cereyan eden facianın sinir buhranından ileri geldiği tahmin edilmektedir. Evlendikten sonra şehirden ayrılmaya mec bur olan Denişe Rande adındaki bu kadın köy hayatına alışamamış, herkes ile kavga etmeğe başlamıştır. Çocuklarını ve kendini öldürmeden evvel yazdığı bir mektupta genç kadın şöyle demekteydi: "Bu hayata ne kadar yaşasam alışamam. İkisi de kız olan çocuklarıma ise bu ıstırabı çektirmeğe tahammül edemem. Çok kaba ve kalın kafalı bir adam olan kocamın ise arkamızdan hiç bir üzüntü duymayacağını ve pek kısa bir zaman sonra kendi gibi bir köylü kızı ile evleneceğine eminim." (A.P.)

●

Hapishane gardiyanları tarafından Pariste ilân edilen grev mahkemeleri garip ve zor duruma düşürmüştür. Bu yüzden muhakemeleri yapılacak mevkuflar mahkemelere sevkedilememekte, dâvaları geri bırakılmaktadır.

Bu vaziyet üzerine mahkûmların avukatları birleşerek Adliye Vekâleti nezdinde teşebbüslerde bulunmuşlar ve bu halin adalet mefhumuna aykırı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca temyiz mahkemesine de bir protesto göndermişlerdir. (U. P.)

Afrikalı bir elektrikçi yepyeni bir keşifte 'bulunmuş ve benzinsiz çalışabilecek bir otomobil imal etmiştir. 1938 modeli olan bu otomobil benzinsiz olarak 50 bin mil yol kat etmeğe muvaffak olmaktadır. Afrikalı kâşif benzin yerine, Afrikada yetişen bazı otlardan bir mal elde ettiğini ve 60 kuruş değerinde olan bu mayii kullandığını söylemektedir. (Time)

BELEDİYECİLİK

Yenimahalle otobüs durağı
Hem bolluk, hem kıtlık

Ankara

Tarifesizlik

Sâkin, uzun boylu genç bir adam, otobüs işletmesinin başkontrolörlerinin birisinin önünde durdu, kendisini bir dakika için takip etmesini rica etti. Hava sıcaktı, şehrin en büyük meydanında az insan görünüyordu. Baş kontrolör, o genç adamla birlikte bir otobüs durağına kadar gitti. Beraber gelmesini niçin istediğini o genç adamdan sormamıştı, fakat bir şikâyet ile karşılaşacağımdan emindi.

Bahçelievler semtinin Ulus meydanındaki durağında durdular. Başkontrolör, hâlâ niçin buraya kadar getirildiğini anlamamıştı, otobüsler, troleybüsler bir sıra halinde gar istikametine doğru yüzlerini dönmüşler, bekliyorlardı. Halk sakin otobüsleri dolduruyordu.

"Niçin buraya kadar beni getirdiniz?" diye sordu. O genç adam, bu sual üzerine, bir damla ile bardağın taşması misali anlatmağa başladı. Bu güne kadar muntazam bir insan olarak yaşamıştı. Bu güne kadar, evinden işine, isinden evine dakika sektirmeden gitmek arzusu ile yanmıştı. Bu onun en tabii arzusu, "huy" haline getirdiği bir alışkanlık idi. Fakat bugüne kadar, işinden evine, evinden işine muntazam bir saat ölçüsü ve dikkati içinde gittiğini hatırlamıyordu. Her gün bu usulü tatbik etmek için çalışmış, hattâ çarpışmıştı. Fakat her gün, bir başka saatte evine gitmek veya işine gelmek durumu ile karşılaşmıştı. Otobüslerin şehre gelmeleri, şehirden oturduğu semte gitmeleri için bir tarife olduğunu biliyordu. Bu tarifeye göre, meselâ saat başlarında, meselâ her yarım saat başında bir otobüsün kalkması icap ettiğine inanıyordu. Çünkü belediyenin tanzim edip, otobüs duraklarına bir cam çerçeve içinde astığı bir tarifenin tatbik edilmesi lâzım geldiğine kani idi. Ancak, her sabah bir muntazam saatte şehre inmesi icap ederken, durak yerine koşa koşa da gelse, yavaş yavaş da gelse, garip hadiseler ile karşılaşıyordu. Ya otobüs durağa yüz metre kaldığı sırada ağır ağır harekete geçmiş oluyor, yahut da otobüsün içinde oturup hareketi bekliyordu. Kalktı, kalkacak diye sabırsızlanıyordu.

' Bu ikisinin arasında bir yol bulamamıştı. Biletçiye hareket saatinin geldiğini söylediği zaman, "bizim saat sizinki gibi göstermiyor" cevabını alıyordu, saatler birbirini tuttuğu zaman bu sefer de biletçinin bütün insanlık kaidelerini ortaya koyan mazlum bir boyun kırışı ile "bir kaç dakika daha beklesek, belki isine gideceklerden geç kalmış olan olur" deyişi ile karşılaşıyordu. Buna da, bir evvelki cevaba da bir şeycikler diyemiyor ve işler karışıyordu.

Ve işte bütün gayretlerine rağmen ya saatinden evvel, ya saatinden sonra işine gidebiliyor veya evine dönüyordu.

Başkontrolör bütün anlatılanları büyük bir dikkat içinde dinledi. Her cümlenin sonunda bir baş sallaması ile tasvip ettiğini de açıkça belirtti, o sakin, o genç adam memnuniyetini saklamadı, "bakın işte siz de benim gibi düşünüyorsunuz" dedi.

Başkontrolör gene başını salladı, sonra bir başka belediye mensubu geldi, bir şeyler konuştular. Bir keskin düdük sesi işitildi,, birden otobüslerin bir homurtu içinde sallandıkları, yola revan oldukları görüldü.

O genç insan yanından ayrılan başkontrolörün arkasından baka kaldı. Tarifeler gene aldanmıştı, o keskin düdük, bütün otobüsleri zamanından farklı olarak harekete geçirmişti. Meyus, mükedder bir dolmuş aradı. Otobüsü de dert anlatmak gayreti içinde iken kaçırmıştı.

Halli lâzım gelen

Şehrin bazı semtleri vardır ki, buralara işliyen otobüs imkânlar dahilinde servis yapmaktadır, Öylesine yerler vardır ki, iki otobüsün karşılıklı sefer yapması ile vatandaşı nakletmek imkânlarına sahibiz. Fakat her ne olursa olsun, bütün bu güçlüklere, hattâ denilebilir ki imkânsızlıklara rağmen Ankara şehrinin otobüs derdini halletmek mümkündür. Bunun için ne sihirbazlığa, ne de büyük bir gayrete lüzum vardır, samimiyet, isleri normal ve plânlı şekilde halletmek için kâfidir.

Belediye, muhakkak ki, otobüs tarifelerini yaparken bir hesaba, bir kaideye isnat etmiştir. Yolcu itibariyle trafiğin en yüklü olduğu saatler hesaplanmıştır, buna göre otobüslerin miktarı ayarlanmıştır. Bu ayarlamayı keyfi düdüklere inhisar ettirip, kaybetmemek ve yoketmemek lazım gelir. Halbuki, tarifelerden çok otobüslerin kalkışına kontrolörlerin düdükleri hâkim olmaktadır. Bu bir karışıklık, vatandaş zihninde islerin anormal şekilde ayarlandığı şüphesini uyandırmaktadır. Her şeyden önce, müesseseye alman memurun ehliyetine bakmak, hele kontrolör gibi su başı olan bir vazifede işlerin düdükler ile değil, idarenin tatbikini istediği tarifelerle yapılmasını sağlamak şarttır.

Bu şekilde hareket edildiği, tarifelere uygun hareketler ortaya konulduğu zaman, işlerin normal bir seviye üzerinde yürümemesi imkânsızdır. Bir Yenimahalle durağını ele almış, burada hangi otobüs, hangi saat ayarı ile kalkmaktadır, bir gösteriniz, îmkânı yoktur ki, bir otobüsün muayyen bir ölçü içinde hareket etmiş olduğu gösterilebilsin. Otobüs doldu anı otobüsler doldu mu, birbiri arkasına hareket emrini alırlar. Ve sonra, bu durağa gelmiş olan vatandaş için uzun bir intizar devresi başlar. Yenimahalle'den bir otobüsün dönmesi beklenir, beklenir. Nihayet bir tanesi görünür, arkasından bir ikincisi gelir, durağa yanaşır, diğerleri bunları kovalar. Bu durak, bolluk ile kıtlık arasında bocalar durur Bu

durağın gidiş gelişlerini bir nizama koymak mümkün değil midir? Otobüs beklemek zannedilmesin ki bu aylarda pek o kadar feci bir iş değildir. Otobüs beklemenin yazı kışı olmaz. Saatler sürer ve siz otobüs bulamazsanız ve sonra otobüslerin, birbiri ardına geldiğini görürseniz, oylarınızı kullanırken belediye teşkilâtımızı tebessüm ederek hatırlamazsınız.

Temizlik

Bir kocaman şehri temizlemek, temiz tutmak için belediye teşkilâtının yanında halk sağ duyusunun büyük rolü olduğunda biç kimsenin şüphesi yoktur. Fakat, bu hakikat sadece bizim için söylenmiş olmaz. Bütün medenî memleketlerin, şehirleri ve halkları için de ayni ölçü hayattadır. Fakat şurası gene bilinen bir hakikattir ki, o medeni memleketlerin şehirlerinde halkın sağ duyusuna yardım eden bir temizlik teşkilâtı da mevcuttur. Sokakları süpüren büyük makineler olduğu gibi, sokakların, caddelerin temiz tutulmasını sağlıyacak tertipler de mevcuttur.

Halbuki bizde, bir Ankara şehrinde sabahın erken saatinde bir temizlik amelesinin temizleme ameliyesini görüp bildikten sonra, bugünkü durumu münakaşa etmekten kendinizi alamazsın. Bir temizlik amelesi, sabahın dördünde caddelerdedir. Elinde bir süpürge vardır, süpürgeyi kaldırımın bir sağma götürür, bir soluna götürür. Aman yarabbi, o saatte sokakları bir toz bulutudur kaplar. Sabahın o erken saatinde o enfes hava ciğerlerinize temiz dolsun diye beklersiniz, hattâ bulvar üzerindeki evlerin pencerelerini açarsınız, pencereden temiz hava değil, tozlu hava evinizi, ciğerlerinizi doldurur.

Temizlik amelesi
Toz havalandıran insan

O toz bulutu içinde şehir, yaşamaya Uyanır, yeni bir güne başlar. Toz şehri kaplamıştır, fakat o sırada bir temizlik işleri müfettişinin indinde, caddeler, kaldırımlar tertemiz olmuştur. Mesele halledilmiştir.

Ciğerlerimize dolan mikroplu toz eğer sıhhat ise, bu tozlar yerli yerlerinde uslu uslu otururken, havaya kaldırıp şehrin üzerine doldurmak eğer temizlik ise, diyecek hiç bir söz yoktur. Garplı, büyük makinelerle şehrin tozunu, pisliğini toplamak cihetine giderken, bizim kullandığımız iptidaî usulden "insan sıhhati" için ayrılmayı düşünmüştür. Hem zamandan, hem de insan gücünden tasarruf cihetine gitmiştir. .Yoksa, işsizliğe mani olmak için, bizdeki bu güzel usulü tatbik etmekten kaçınmazdı. Mamafih bir temizlik otobüsü, makinesi ile bazen caddelerde kendisini göstermektedir. Fakat bilir misiniz ki bu tek makine bütün şehre kâfi gelecek inancındayız, öylesine hareket etmekteyiz.

İstanbul

Su var boru yok

İstanbul halkının gözleri önüne bir büyük Elmalı bendi açılınca, herkesi, her tarafı büyük bir neşe kaplamıştı. Neşenin büyüğü halkta İdi; • çünkü seneler senesi su diye çektikleri sıkıntı hiç değilse bu yaz sona eriyordu. Neşenin en büyüğü icra makamında olanlara aitti.' Seneler senesi "işte belediye dediğiniz! Size su bulamıyor" teranesi sona eriyordu ve seçimlere - belediye - doğru gidilirken en çok şikâyet olunan bir meseleden dolayı onları muaheze edemezlerdi.

Bu suretle hem Anadolu yakası, hem de Rumeli tarafı neşe içinde idi, törenler sona erdikten sonra, halk muslukları açıp su beklemeğe başladı. Hakları da yok değildi, nihayet istediklerine kavuşmuşlardı, Elmalı bendinde de bilmem kaç metre küp su - valinin ifadesine göre toplanmış bulunuyordu.

Muslukları açıp su beklediler ve nihayet bekledikleri değil, her zaman işittiklerini işittiler. Bir uzun hırıltı...

Şaşırdılar ve ertesi günü gazeteler bütün su toplamağa, bütün bend yapmalara rağmen, şehre gene istenilen miktar su getirilemiyeceğini ilân ediyordu. Sebep gayet basitti, o kadar basitti ki, hakikaten boru olmayınca, su olmasına imkân ve hattâ ufacık bir ihtimal dahi yoktu. Halk gene perişan, gene ümitsizdi.

Boru ithal etmek lazımdı, boru ithal etmek için de döviz lâzımdı, döviz temin etmek için tam ve sağlam bir ticaret rejiminin kurulması elzemdi.

İstanbul'un yakın bir zamanda bol suya, her tarafından gürül gürül. suyun akması için de, bu şartların tahakkukuna mutlak surette lüzum vardı. Şimdi İstanbul halkı, beklemektedir, beklemektedir.

Temenni olunur ki, İstanbul'u suya kavuşturmak için bütün bu güçlükler yenilsin, bütün bu zorluklar ortadan kalksın ve vatandaş, bir sabah hırıltı dinlemeden muslukların getirdiğinden bol bol istifade edebilsin.

S P O R

Futbol

Transfer

1 Temmuz memleketimizde resmi tatil günü olmamakla beraber bir bayram olarak kutlanır: Denizcilik ve kabotaj bayramı. Fakat 1 Temmuz aynı zamanda sporcular içinde bir yıllık bir başlangıç ve dönüm noktasıdır. Yeni mevsime hazırlanan bir sporcu, o mevsim hangi takımda yer alacağını 1 Temmuz'dan evvel tasarlar ve nihayet acele ederse temmuz ayının ilk günlerinde harekete geçer. Biraz mütereddit ise Temmuzun son günlerine kadar kararsızlık içinde bocalar ve sonunda ya karar verir veya veremeyip eski kulübünde kalır. Yeni yılın spor faaliyetleri ölü mevsim kabul edilen yazın sonunda değil böylece daha başlangıcında fiilen başlamış olur.

Bütün dünyada profesyonellik yılın spor faaliyetleri arasında en çetin karşılaşmalar kadar heyecan kaynağıdır. Fakat bu heyecanlar hiç bir zaman suistimal edilmez. Her şey normal seyrindedir ve bizde olduğu gibi dalavereler, kulüpleri birbirine düşüren münakaşalar, üzücü hadiselere asla oralarda rastlanmaz. Bir kulüp normal olarak satışa çıkaracağı oyuncusunu tesbit edip ilân eder ve bu satış sadece heyecanla karşılanıp, takibedilir. Bizde de böyle mi olur?

Bizde, bir oyuncu üzerine birkaç kulübün idarecileri birden üşüşürler. Teklifler birbirini takibedir. Gece ve gündüz oyuncunun peşinde adamlar vardır. Kandırana kadar çalışılır ve nihayet bir gün bölge müdürlüğüne gidilerek doktor muayenesi yapılıp fiş imzalanır. Artık zafer tamdır. Günlerce ve aylarca yapılan takipler, kovalamacalar, münakaşalar ve hattâ ağız kavgaları sona ermiştir. Mevsim içinde göze kestirilen sporcu takımın saflarına aktarılmıştır.

Transferi bizde bu hale getirenler hiç şüphesiz kulüp idarecileridir. Normalin dışına çıkarak her şeyde gayrı nizami hareket edilmesine alışmış olmamız, Avrupada duyulan heyecanın bizde yok olmasını hazırlamaktadır. Zira transfer deyince bizde sporcunun hayalinde bir yığın karmakarışık problemler yer almaktadır. Sporcu ekseriyetle kendi bildiğine hareket etmekten mahrum kalmakta, dış tesirlerin akıntısına kendini kaptırmaktadır. Bu dış tesirler ise onu yapıp yapacağı transferden bezdirmektedir.

Memleketimizin dört bucağında sporcunun aktarma ayı olan transferin başladığı tarihten bu yana bir hafta geçmiş olmasına rağmen henüz borsada bir durgunluk mevcuttur. Aslar arasında karar verenlere pek rastlanmamaktadır. Yalnız söylentilerle iktifa edilmektedir. Bu söylentiler arasında ise Adalet ve Vefanın Lefter, Turgay, Burhan, Kadri gibi futbol yıldızlarına devamlı tekliflerde bulundukları hususu yer almaktadır. Fakat bu söylentiler de şimdilik bir tarafın tekzibine, diğer tarafın da ısrarla teyidine münhasır kalmaktadır. İhtimal bu yıldızlar

Milli takımı tebrik

Beraberlik için mi?

transferin son günlerini karar vermek üzere beklemektedirler.

Bu arada hafta başında, yani Temmuzun ilk günü Galatasaray idarecileri uzun zamandan beri dedikodu mevzuu olan İzmirspor'lu Metinin transferini yaparak bu söylentilere bir son vermişlerdir. Metin'in doktor muayenesi o gün yaptırılmış Ve imzaladığı mukavele ve tescil fişleri istanbul Beden Terbiyesi Bölge Müdrülüğüne verilmiştir. Böylece zihinleri günlerdir meşgul eden Ur muamma aydınlanırken, ortaya yeni bir rivayet atılmıştır. Beşiktaş'ın genç sağiçi Nazmi'ye bir müddet evvel İstanbulda maçlar yapıp bu oyuncuyu beğenen Brezilyanın Fluminense takımından muazzam bir teklif geldiği rivayetleri, bu yılın transferinde en yüklü haberini teşkil etmektedir. Brezilya takımının Nazmiye 100 bin Türk lirası transfer ücreti, teklif ve ayrıca aylık olarak ayda 1600 lira ödemeyi taahhüt ettiği söylenmektedir. Nazmi üzerinde ısrarla durduğu söylenen Brezilyalıların bu genç futbolcumuzun mukabil tekliflerini soracak kadar da ileri gittikleri haber verilmektedir.

Böylece Türk futbolünde transfer rekoru olarak karşılanacak olan Fluminense'nin 100 bin lirasının Nazmi tarafından kabul edilip edilmiyeceği keyfiyeti malûm değildir. Yalnız çok genç yaşta böyle parlak bir teklif alan Nazmi'nin cenubi Amerika gibi dünya futbol piyasasının harman olduğu bir diyarda Türk futbolunun temsilcisi olarak bulunması hepimizi memnun edecek bir keyfiyettir.

C. S.

Milli takımın yolaçıkışı

Gidişte tebessüm, dönüşte somurtma

Türkiye birinciliği

Bir müddetten beri Amatör kulüpler arasında yurdun muhtelif şehirlerinde yapılmakta olan deplasmanlı Türkiye birinciliği acili karşılaşmalar önümüzdeki hafta sona erecek bir kıvama- gelmiştir. İtiraf et-

mek lâzımdır ki futbolle alâkalı olan dahi federasyonun doğru dürüst bir program neşretmemesi yüzünden bu maçların sefahatini tam manasile takip edememişler, kimin avantajlı durumda olduğunu ve şampiyonaya en kuvvetli namzetin hangi takım olacağım kestirmekte güçlük çekmişlerdir. Geçen hafta Pazar günü Mithatpaşa stadında Adana Demirsporunu 3 - 0 yenen İstanbul Amatör küme şampiyonu Karagümrük grup şampiyonu olmuştur. Ayni gün Eskişehir Demirsporu ile İzmirspor arasındaki karşılaşmayı güzel Ur oyundan sonra Demirspor kazanmıştır. Böylece Karagümrük İstanbul, İzmir, Eskişehir ve Adana şampiyonlarının bulunduğu grubun amatör küme şampiyonu olmuştur.

Milli maçın akisleri

26 Haziran Pazar günü Triyestede İtalyan milli takımı ile yaptığımız karşılaşmadan bu tarafa gazetelere bir göz atan okuyucular hemen her gün bu maça ait bir sürü iddia ve ithamlarla karşılaşmaktadırlar. Bu nevi hâdiselere - doğrusunu söylemek icap ederse - artık alışmış bulunuyoruz. Aşağı yukarı dört seneden beri her milli maçın akabinde böyle dedikodular gazete sütunlarında yer almaktadır. O zamandan bu yana dikkat edilecek olursa sadece değişen şeyin şahıslar olduğu kolayca anlaşılır. İtham ve iftira fırtınası gene ayni şiddetle esmekte...

Bunun zararlı taraflarını belirtmek bizce faydasız. Çünkü; bu cihet herkesçe malûm. 'İşin garibi bu illeti belli olan hastalıktan bir türlü kurtulmak çaresini aramıyoruz.. Daha doğrusu aramak istemiyoruz.

Karşılıklı ithamlar

Maçın cereyanım bildiren spor yazarları ile İtalyan gazetelerinin hemen ekserisi Türk yan hakemi Zülbahar Sağnak'ın iki İtalyan golünü tarafgirlik yaparak muteber addettirmediğini yazmışlardı. AKİS geçen hafta bu mevzu üzerinde kaydı ihtiyatla durmuş, milli takımın yurda dönmesini beklemişti. Çünkü hüküm vermek için karşı tarafı dinlemek icap ediyordu. Nitekim tayyareden inen idarecilerin ilk sözü bu haberi veren gazetecileri ağır bir lisanla itham etmek olmuştur. Hücumlara en fazla hedef teşkil eden kimse gazeteci sıfatiyle İtalyaya gitmiş olan beynelmilel hakem Sulhi Garandı. Kafile başkanı Eşfak Aykaç Yeşilköy hava meydanında gazetecilere iki gün sonra bir basın toplantısı yapacağını söylemişti. Eşfak Aykaç; yaptığı basın toplantısında takımımızın aldığı neticeyi övmekte, hattâ galip dahi gelebilirdik demekte ve devamla: "İtalyanlara sayılmayan 1-ki golünde Zülbahar Sağnak'ın an Ufak bir hissesinin bulunmadığını bildirmiş ve âdeta milli hakemin müdafiliğini yapmıştır". Netice üzerinde iki golün mühim rolü vardır. Beraberlik federasyon için bir başarıdır, Bu şartlarda Eşfak Aykaçtan başka bir hareket zaten beklenemezdi.. Spor çevrelerinde dolaşan dedikodulara göre Sulhi Garan İtalyada Federasyondan bazı tavizler istemiştir. Bunlara red cevabı verilmiş olması Sulhi'yi kızdırmış ve aleyhte hareket etmesine vesile teşkil etmiştir. Hattâ maçın radyodan nakli için 300 lira İstemesi buna bir misal olarak gösterilmekte ve maddi cepheye fazla kıymet veren Sulhi'nin kırdığı ikinci, pot denilmektedir.

öte yandan Sulhi Garan yakında bir basın toplantısı yapacağını bildirmiş ve bazı mühim ifşaatlarda bulunacağını söylemiştir. Aman yarabbi! sanki ne olmuştu. Ne idi bunca patırtı. Bu ifşaat, bu itham fırtınası netice itibariyle nereye gelip dayanıyordu. Büyük davalar yanında bu hadiseler için bir bardak suda yaratılmış olan fırtınadır demek daha doğru olacaktır, önümüzdeki günlerde bu karşılıklı ithamlarla daha pek çok hadiselere şahit olacağa benziyoruz. Bu hadise küllendiği bir sırada Barcelon'da yapılacak olan Akdeniz olimpiyatları başlayacak ve gidiş ve dönüşde gene bu neviden Ur sürü dedikodu ortalığı kasıp kavuracaktır.

Tenis

Şampiyonluk

Her iki tarafı da aynı heyecanla alkışlıyorlardı. Bu hangi diyarın seyircisi veya sporseveri diyeceksiniz. İki hafta devam eden ve geçen Pazar sona eren Ankara kupası tenis turnuvasının hakikaten centilmen ve tarafsız seyircisinden bahsediyoruz. Hep bir takımı veya bir taraf tutmaya alışmışızdır. Daima, bir tarafın iyi hareketlerini sempati duyduğumuz için alkışlarız. Diğer tarafın aynı şekilde tecelli eden iyi hareketlerini alkışlamadığımız gibi fena hareketlerini de en ağır lisanla ve hareketle protesto ederiz. Bu bizin seyirci psikolojimizin kısaca "tarifi' demektir.

Fakat iki hafta devam eden tenis turnuvasında bunun tamamen aksine şahit olduk. Tenis kulübü kortlarını dolduran yüzlerce, binlerce değil, meraklı, her iki tarafın güzel hareketlerini de aynı heyecanla alkışlamaktaydı. Engin'in kurtarışları nederece takdir ediliyorsa, Nazmi'nir sayıya giden her hareketi de aynı derecede takdir ve teşvik görüyordu

iki hafta devam eden Ankara kupası tenis turnuvasına genç' ve tecrübeli - ihtiyar değil - seksene yakın tenisçi iştirak etti. Bu iştirak şimdiye kadar bu gibi turnuvalarda Anksra kortları için bir rekor teşkil etmekteydi. Gençler arasında bir iki turu kuvvetli rakiplerine karşı atlayan ve karşı karşıya gelen Mustafalar bilhassa temayüz eden genç tenis yıldızlarıydı. Tecrübeliler arasında ise Asım Kurt ile Fethi Tücel kardöfinallere kadar yükselerek kıvılcım halinde de olsa bir varlık taşıdıklarını gösterdiler.

Tek erkeklerde şampiyon olan İs-

Tenis'te çift erkekler şampiyonu
Alın teri!

tanbul ve Türkiye birincisi Nazmi Bari halen memleketlinizin bir numaralı tenisçisi olduğunu isbat etti. Fakat finalde takım arkadaşı Behbut Cevanşir karşısında elde ettiği galibiyet ve şampiyonluk pek o kadar kolay olmadı. Behbut'un hemen hemen her ölü topu çevirip kurtarması karşısında dört saat kadar mücadele etmek zorunda kaldı. Kabul etmek lâzımdır ki Behbut da memleketimizin yetiştirdiği kıymetli bir tenis yıldızıdır.. Final maçının en enteresan seti 80 dakika devam eden 10/12 lik ikinci setti. Bir buçuk saate yakın devam eden ve karşılıklı sayılarla oynanan bu heyecanlı set, Ankara tenis kortlarının şimdiye kadar kaydettiği en uzun maçın en uzun setini teşkil etti. Tek erkeklerde Erol Bolel ve Engin Balaş bu yıl İpek formda olmadıkları intibaını verdiler. Erol Bolel karşısında İstanbullun kuvvetli adamı Engin Balaş'ın zor galibiyeti bunu açıkça gösterdi.

Çift erkeklerde Cihat Özgenel - Uğur Sevindik çifti, İstanbulun Behbut Cevanşir - Engin Balaş'tan kurunu kuvvetli çifti karşısında Ankaraya kıymetli bir birincilik temin ettiler. Bu final maçında da mücadele beş sette iki buçuk saate yakın sürdü. Setler ikişer olmak üzere berabere duruma geldiği zaman son sette Cihat - Uğur çifti hakikaten büyük bir efor sarfederek 4-0 ileri fırlamaya muvaffak oldular. Fakat bu büyük efor karşısında Cihatta baş gösteren yorgunluktan faydalanmasını bilen Behbut - Engin çifti üst üste yaptığı sayılarla setin sayı durumunda bir ara 4-4 lük bir beraberlik sağladılarsa da çabuk toparlanan Cihat; arkadaşının da yardımı ile son setin de kurtulmasını sağladı. Çift erkekler final maçının en enteresan tarafı beş sette sayıların hep 6/4 olmak üzere aynı oluşu idi. İlk seti Cihat - Uğur 6/4 aldıktan sonra, ikinci ve üçüncü setlerde Behbut - Engin çifti toparlanıp aynı sayılarla 6/4, 6/4 ileri çıktılar. Fakat dört. ve beşinci setlerde Ankaralıların dikkatli oyunu 6/4 lük setlerle final maçını İstanbul çiftinden uzaklaştırdı.

Tenis sporu yavaş yavaş memlekette yaygın bir hâl almaktadır. (Sönül ister ki, her şehrin, hattâ her il--enin bir tenis kortu bulunsun, gençlerimiz mahalle aralarında bir meşin top peşinde sıcaklarda koşacakları yere, bir küçük tenis kortunda spor yapmış olsunlar. Bir tenis kortunun yapılması hiç bir zaman, bir futbol sahası, bir stadyom yapmak kadar masraflı bir iş değildir. Ve hemen her şehirde, hattâ ilçede bu tesisi kurmak mümkündür. Ancak bunu yapabilmek için ilk önce sporun mânasını gençlerimize telkin etmek ve sporun niçin yapıldığını onlara anlatmak lüzumu vardır. Memleketimizde spor sağlam bir bünyenin tahakkuku için yapılmaz. Spor, tıpkı bir harp meydanıdır.

INTERNATIONAL HARVESTER